

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Secvnda Controversia. An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficaciae, vt eis Deo pro nobis oblatis condignè, & secundùm leges veræ, propriæ ac rigorosæ iustitia satisfecerit pro peccatis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

ad off.
resp. 1.

Ad Confirmationem negatur consequentia; ad eius probationem negatur illatio: ad cuius probationem negatur consequentia: quoniam, ut infra dicemus, sicut iniuria tantò maior est, quantò maior fuerit dignitas offensæ personæ, ita satisfactio tantò maior est, quantò fuerit maior satisfaciens personæ dignitas: & idè, si grauitas offensionis fuerit infinita simpliciter, licet extrinsecè, sc. propter offensam personam infinitæ dignitatis, nunquam iustitiæ constituitur æqualitas, nisi satisfactio sit infinita, non quomodocunque, sed ex infinita simpliciter dignitate satisfaciens; personæ verò creatæ dignitas infinitè minor est dignitate personæ diuinæ; ac proinde, si persona creata per sua naturalia, vel etiam ex accepta diuina gratia Deo satisfacere conaretur, æqualitatem iustitiæ nunquam attingeret, quia quantò maior est grauitas offensionis ex infinita offensæ personæ dignitate, tantò minor esset valor satisfactionis ex defectu dignitatis in persona satisfaciens. *Secundo respondetur*, cum Caietano, satisfactionem infinitam secundum quid adæquare posse offensam infinitam secundum quid, si satisfactor possit ex proprijs viribus talem actum exhibere Deo offenso; cum itaque nulla creatura satisfactionis actum infinitum secundum quid ex proprijs viribus Deo valeat exhibere, oportuit satisfactorem esse Deum simul & hominem, cuius personæ dignitas infinita satisfactionis actibus valorem tribueret simpliciter infinitum; hoc ipso namque, quòd satisfaciens Deus est, in eius satisfactionem infinitas simpliciter deriuatur. Itaque S. D. ex grauitate offensæ deducit, oportere satisfaciens habere efficaciam simpliciter infinitam, non immediatè, sed mediantè vna tacita propositione negatiua, videlicet nulla creatura ex proprijs viribus potest Deo satisfactionem exhibere, quæ sit infinita simpliciter aut secundum quid.

Et eodem modo diluitur argumentum Asturicensis, pag. 304. ex communi omnium Sanctorum Patrum doctrina deductum, ac præsertim ex verbis S. Athanasij in *serm. de pass. Domini*. Quamuis enim pro peccatis humani generis satisfactio sufficeret infinita secundum quid, quia tamen hæc ex proprijs viribus à nullo poterat exhiberi, nisi ab eo qui simul esset Deus & Homo, cuius satisfactio valorem habet simpliciter infinitum; idè sancti Patres affirmant, solius diuinæ personæ in humana natura satisfactionem ad peccati malitiam expiandam, & penam illi debitam exæquandam fuisse necessariam. Quamobrem dici potest, peccato & eius poenæ delendæ satisfactionem secundum quid infinitam fuisse sufficientem, per se loquendo: sed quia satisfactor ex proprijs est infinitæ dignitatis, cuius satisfactio est valoris simpliciter infiniti; idè quasi per accidens oportuit satisfactorem esse Deum & Hominem, & satisfactionem esse simpliciter infinitam. Huius argumenti difficultatem latè versat Asturicensis in sua Relezione de gratia Christi, quæst. 5. pag. 312. Sed de his in sequentibus disleremus vberius.

Obiectio 3

Contra eandem conclusionem produciunt alij duo loca S. D. Primus est de verit. q. 28. a. 2. in corp. ubi sic loquitur: Quicunque rem aliquam digniorem indigniori postponit, iniuriam ei facit, & tantò amplius quantò res est dignior: Quicunque autem in re temporalis finem sibi constituit, (quod facit omnis mortaliter peccans) ex hoc ipso quantum ad effectum suum proponit creaturam creatori diligens plus creaturam quam creatorem: finis enim est, qui maxime di-

ligitur. Cum ergo Deus in infinitum creaturam excedat, erit peccantis mortaliter contra Deum infinita offensa ex parte dignitatis eius, cui per peccatum quodammodo iniuria fit, dum ipse Deus contemnitur & eius præceptum. Vnde ad hanc offensam abolendam non sufficienti vires humane, sed requiritur munus diuinæ gratiæ. Secundus locus est in 4. d. 46. q. 1. a. 3. Vbi diluens sextum argumentum ait: Poena responderet culpæ propriè loquendo secundum inclinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur; quia sic cuiuslibet peccato redderetur poena infinita intensione. Quamuis ergo ex hoc, quòd aliquis peccat contra Deum, qui est auctor essendi, mereatur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debet ei amissio esse, quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumpitur, & idè non potest esse debita alicuius culpæ priuatio esse. Respondetur primum locum explicari per ea, quæ diximus in probatione Conclusionis, & in responsione ad præcedens argumentum; solam enim infinitatem per extrinsecam denominationem ibi S. D. intendit. Secundus autem locus sub conditione loquitur, nimirum si peccato poena responderet secundum dignitatem eius, in quem peccatur, cuiuslibet peccato redderetur poena infinita intensione: at nò concedit S. D. poenam secundum iustitiam respondere peccato ad æqualitatem dignitatis eius in quem peccatur, sed oppositum ibi significauit dicens, poenam respondere culpæ propriè loquendo secundum inordinationem, quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem eius, in quem peccatur: Cuius ratio patet ex dictis. Quoniam inordinatio peccatum in genere mali moralis constituit & intrinsecè denominat; obiecti verò dignitas est ab actu peccati prorsus extrinsecè: & idè nò potest ipsum nisi extrinsecè tantum denominare.

SECUNDA CONTROVERSIA.

An opera Christi Domini tanti fuerint valoris, & efficacis, ut eis Deo pro nobis oblati condignè, & secundum leges vera, propria ac rigorosa iustitia satisfecerit pro peccatis humani generis?

TRES habet partes præcipuas hæc Controuersia. Prima est de valore, & efficacia seu sufficientia operum Christi Domini ad condignè Deo satisfaciendum pro peccatis totius humani generis. Secunda de iustitia satisfactionis Christi Domini. Tertia de modo iustitiæ in eodem actu satisfactionis intentæ.

Ad quas omnes partes respondet Scotus in 3. Scotus. d. 19. & 20. Et in 4. d. 15. q. 1. dicens non fuisse infinitè meritoriam, neque infinitè satisfactoriam, & fuisse quidem secundum iustitiam, non tamen rigorosam, quæ scilicet diuinam promissionem, acceptionem ac liberalitatem excluderet; ac proinde nec propriam, & veram in hac satisfactione fuisse iustitiam. Eandem sententiam sequitur Durandus in 3. d. 20. q. 2. Et in 4. d. 20. q. 1. Durandus. Gabriel dist. 19. & 20. Et Io. Medina in Codice de Pre. Gabriel. nitentia, Tract. 3. de satisfactione, q. 1. Eandem explicat & tuetur Rada in sua 3. parte, Controuersia 13. Rada. a. 5.

Vasquez disp. 5. c. 2. dicit duo. Primum est, satisfactionem, & merita Christi ex se, & ex circumstantijs proprijs solum considerata absque vlla Dei acceptione, & fauore fuisse perfectè digna, quibus pro nobis Deo satisficeret. Secundum est, non solum sine acceptione fuisse digna, sed etiam sine promissione, & pacto veram, & perfectam rationem meriti habuisse. Quibus addit

addit alia duo *disp. 7. c. 20.* Alterum est, in Christi A
satisfactione nullam iustitiam proprie dictam,
sed latiori significatione interuenisse. *Alterum*
est, Christi satisfactionem solum dici posse de
rigore iustitiae, quia secundum rationem meri-
ti, in quo est aliqua similitudo iustitiae exactissi-
ma fuit, & nullo indiguit fauore acceptationis,
& liberae remissionis.

Sententiam hanc, quo ad hanc vltima duo di-
cta Suarez *disp. 4. Sect. 5.* tribuit D. Tho. & omni-
bus eius discipulis, quamvis statim suo dicto
moderamen adiungens dicat, oppositam senten-
tiam, nimirum in Christi satisfactione seruatum
esse propriam, & veram iustitiam, tam ipsius ad
Deum, quam Dei ad ipsum, esse magis consenta-
neam D. Tho. & eam ab omnibus eius discipulis
fuisse complexam. Eandem sententiam sequitur
Suarez, & alij omnes, tam antiqui, quam recen-
tiores Theologi, ex quibus praecipui sunt S. Bo-
nauentura in 3. sent. dist. 20. qu. 3. & S. Ricardus ibi-
dem, qu. 4. & Capreolus eadem dist. qu. vnica, art. 2.
Conclusione 2. & 3. Paludanus in 4. sent. dist. 15. qu. 1.
Altiſiodor. art. 1. Altiſiodorensis lib. 3. tract. 3. c. 8. Alensis ter-
tia p. q. 17. membro 3. a. 2. & membro 5. a. 2. Soto lib.
3. de Natura, & Gratia, cap. 6. Vega lib. 7. in Concil.
Trident. cap. 8. Barthol. Medina, Valentia, Pefan-
tius, & Aluarez super hoc articulo. Et Albertinus
in allegato corollario, quamvis ex recentioribus
multi dissentiant in assignando principio elici-
tuo satisfactiois, & exprimenda ratione, mo-
doque iustitiae in Christi Domini satisfactione
seruato. Nam Suarez existimat, virtutem illam,
per quam Christus Deo satisfactionem aequa-
lem exhibuit pro peccatis humani generis, non
esse eiusdem rationis cum illa virtute, per quam
alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia
commutativa, quae est inter homines, nec opus
esse specialem aliquam in Christo virtutem ius-
titiae ad Deum constituere, quae sit ab omni
virtutis habitu in alijs hominibus existente di-
stincta; sed virtutem illam, qua Christus Deo sa-
tisfactionem exhibuit, esse virtutem religionis,
quae inclinat ad reddendum omne debitum D
Deo.

Asturicensis autem in allegata Relectione, qu. 5.
pag. 268. hanc statuit conclusionem: Actio Chri-
sti satisfactoria in esse morali considerata conti-
net formaliter rationem iustitiae, non tamen
fuit elicit a virtute iustitiae, neque ab vnica tan-
tum virtute: & paulo inferius negat animam Chri-
sti infusam fuisse virtutem iustitiae commutati-
uae erga Deum. Et pag. 274. duas virtutes assignat,
scilicet charitatem & religionem, quae aliarum
virtutum actiones in Christo ad satisfactionem
Deo pro hominibus exhibendam dirigerent:
sed charitas (inquit) fuit primaria radicalis ori-
go, ex qua omnes Christi actiones in satisfactio-
nem, & nostrum spirituale commodum fuerunt
ordinatae, & ad merendum nobis, & ad satisfac-
ciendum pro nobis dispositae: Religionis autem
virtus proxima fuit regula ceterarum virtu-
tum, quae earum actiones satisfactionem pro
peccatis nostris ordinavit, & direxit ad eum
modum, quo poenitentiae virtus in quolibet no-
strum ordinat aliarum virtutum operationes, si
poenitentiae quid habeant admissum, in satisfac-
tionem pro peccatis nostris. Eandem senten-
tiam, quo ad primam partem sequitur Vasquez.
disp. 7. c. 6. in fine dices duo. Primum est, nullam esse
peculiarem virtutem in Christo ad satisfaci-
endum, aut merendum pro nobis. Quia sicut (in-
quit) in nobis non est virtus peculiaris, qua veli-
mus bonis operibus & meritis emere nobis cœ-

lum, sed ipsis bonis operibus, quae ad varias atti-
nent virtutes, illud emimus; eadem ratione non
est in Christo peculiaris virtus constituenda ad
emenda nobis gratiae dona, sed bonis operibus,
quae pro nobis obtulit ex beneuolentia & mise-
ricordia erga nos, id effecit. Secundum est, etiam si
in Christo esset virtus illa specialis constituen-
da, non opus esse Christo ex illius peculiari affe-
ctu operari, vt diceretur per merita sua oblata
pro nobis secundum rigorem satisfacere; nam
hoc ipso, quod ex affectu charitatis postularer
pro nobis a Deo gratiam, illam condigne secun-
dum rigorem mereretur: & ita secundum rigo-
rem diceretur eam nobis emere & pro nobis sa-
tisfacere.

Quidam recentiores dicunt sex. Primum: sa-
tisfactio Christi, & nostra exhibita Deo est a-
ctus determinatae virtutis pertinentis ad iusti-
tiam. Secundum: satisfactio, quae offertur Deo
pro offensa, siue perfecta sit siue imperfecta, non
est actus religionis. Tertium: nostra satisfactio
pro offensa Dei non est actus iustitiae commuta-
tiae, distributivae, vel legalis, quae reperitur in-
ter homines, neque actus iustitiae vindictivae.
Quartum: satisfactio Christi, & nostra pro offen-
sa non sunt actus eiusdem speciei, neque elicit
ab eadem virtute. Quintum: nostra satisfactio pro
offensa est actus poenitentiae. Sextum: satisfactio
Christi pro nostris offensis est actus iustitiae
commutativae, quam habet in ordine ad Deum
excellentiorem omni iustitia nostra: ad cuius
probationem addunt duo dicta, quae videtur
pugnantia. Primum est, quia vna Christi actio,
puta, oratio plurium virtutum habebat bonita-
tes, scilicet religionis, charitatis, obedientiae, &
iustitiae; ideo in Christo debuisset iuxta singulas
dicti actus bonitates, singulas etiam esse virtutes
speciales, quae singularum essent propria princi-
pia bonitatum, quamvis ad illum actum, quoad
substantiam eliciendam sufficeret sola religio.
Secundum, quod huic videtur oppositum,
est iustitiam Christi commutativam non esse
solum iustitiam, sed rationem etiam habere mi-
sericordiae, liberalitatis, obedientiae, religionis
&c. eo quod ex diuinis attributis, quae sunt vna
tantum & eminentissima Dei perfectio, fuerit
exemplata & ad eorum similitudinem & emi-
nentiam proximè accedat. Quod dictum satis
perspicue destruit primum; quod plures ad v-
num actum eliciendum virtutes speciales asserit
esse necessarias.

Aluarez *disp. 4.* hanc sibi constituit quartam Aluarez.
conclusionem. Satisfactio Christi in ratione sa-
tisfactionis imperatur, vel regulatur a virtute
iustitiae commutativae. Quae sententia D. Tho.
doctrinae videtur esse consonantior.

Huius nos arduae Controversiae definitio-
nem ex paucis, selectioribusque principijs diui-
nae bonitatis auxilio, fauoreque subnixi facile
deducemus.

Resolutio.

PRIMA Controversiae pars satisfactionis
Christi Domini valorem inquirens, trium satisfactio-
num exigit cognitionem. Primum est ratio
satisfactionis. Secundum est eius materia. Tertium
est disputationis limitatio.

DE NOMINE, & ratione satisfactionis agit
Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 1. & alij Doctores, d. 15. O-
missis autem varijs eius nominis significationi-
bus ad rem nostram minimè pertinentibus, sa-
tisfactio hic nobis actionem iustitiae significat &
qualitatem inter offendentem, & Deum offen-
sum

Quae sit ra-
tio propria
satisfactio-
nis, & quo-
modo diffe-
ras a meri-
to, & quae
sit eius ma-
teria; &
quid sit hu-
ius contra-
uersiae li-
mes.
Sotus.

sum constituentem. Et quamvis satisfactionis actus omnis sit etiam meritorius, eo quod gratiam, quæ meriti principium est, requirat in satisfaciendo, pluribus tamen satisfactio distat à merito differentijs: ex quibus quatuor præcipue sunt. *Prima* est, quia meritum per se primò respicit bonum adipiscendum; mercedem enim siue præmium meremur, quod rationem habet finis, ac boni: satisfactio verò malum per se primò respicit propulsandum: pro malo namque commissa culpæ Deo satisfacimus. *Secunda* differentia est, quia meritum per se cedit in bonum merentis; meretur enim quis apud alterum, offerens illi suum aliquod opus studiosum, ut ab eo veluti præmium recipiat bonum aliquod à præmiante communicatum: satisfactio verò in communi loquendo bonum per se primò respicit eius, cui fit satisfactio, cum ad honoris eius, cui satisfit, iniuste factam læsionem reparandam dirigatur; tametsi quandoque consequenter siue secundariò & quali per accidens qui satisfacit, bonum aliquod ex actu satisfactionis acquirat, pœnam enim sibi iuste debitam media satisfactione nonnunquam euadit. Scito tamen ex satisfactione Deo facta, nihil ei secundum se bonitatis adiungi; quia gloria, qua in se ipso gloriosus est, nec omnino tolli, neque vlla potest ex parte diminui: quamquam aliò modo sumpta Dei gloria, prout scilicet claritas est ex ipso deriuata, minui possit, & augeri: sed hinc non Dei, sed nostra bonitas minuitur & augetur. Ex hac secunda differentia prædictis actibus secundum se conueniente sequitur *tertia* ad modum loquendi pertinens: dicimus enim nos non alteri, sed nobis mereri: satisfacere verò dicimus non nobis, sed alteri; meremur enim non Deo, sed nobis à Deo; satisfacimus autem non nobis, sed Deo pro nobis, id est, pro peccatis in eum commissis. Et quia Christus mystici corporis Ecclesiæ caput est, & nos eius membra, sic nobis meruit, atque si sibi ipsi mereretur. *Ultima* differentia est, quod meritum actum omnem virtutis, qui fuerit ex charitate productus, in viatore comitatur: satisfactio verò sola fieri potest operatione pœnali interiori aut exteriori, quæ scilicet exercetur ex displicentia offensæ in Deum commissæ, quales omnes fuisse Christi operationes piæ satis & eruditè censet Asturicensis in *allegata Relectione*, q. 5. pag. 378. & sequentibus. Quo verò discrimine constituitur æqualitas in satisfactione, & in restitutione, docet vberimè Sotus in *lib. 4. de iustitia*, & iure, q. 6. a. 1. in solutionibus argum. ubi septem statuit differentias inter satisfactionem, & restitutionem.

SECUNDUM huic parti præuium explicandum est satisfactionis materia. Ad cuius euidentiā sciendum est duo ex peccato mala deriuari: alterum ad hominem peccantem, à quo diuinam subtrahit gratiam, quæ vita est animæ spiritualis, & cum Deo per charitatem conciliat amicitiam, & confortes nos efficit sanctorum in lumine; ac proinde peccator infelix diuina gratia destitutus homini comparatur à Hierusalem in Hiericho descendenti, qui incidit in latrones, & ab eis spoliatus & vulneratus relinquitur in via semivivus; perdita siquidem vita gratiæ spirituali, cum sola remanet naturali plagis horribilibus plena, & calamitatibus vndique circumscripta. Alterum ex peccato malum diuinæ maiestati, quantum sit ex peccantis affectu, ruinam intendit, ut antè diximus. Satisfactionis itaque materia peccatum non est, quatenus ipsi peccanti malum infert; satisfactio namque actus est iustitiæ,

quæ ad alterum est non ad seipsum: sed materia satisfactionis peccatum est, prout diuinæ bonitatis est offensa, & eius, quantum in se est, gloriam minuit & destruit maiestatem: quod quidem malum satisfactione perfecta compensatur, & consequenter etiam prioris damni mala reparantur. Deus enim perfecta satisfactione placatus gratiam homini restituit peccato deperditam, vitam ei conferens spirituales, & ipsius dilectoris amantem efficiens.

TERTIUM huic parti præmittendum & explicandum est quasi limitatio. Pro qua sciendum est duas inter se contrarias hæreses fuisse Catholicam Ecclesiæ de Salvatore doctrinam oppugnantes. Altera fuit Pelagij, qui peccatum negans originale & gratiæ necessitatem, asseruit Christum Dominum fuisse nobis datum in Legislatorem & Doctorem, non autem in Redemptorem siue in satisfactorem, ut refert Augustinus. *Aug.* lib. 2. de gratia Christi, & peccato originali contra Pelagium, & Cælestium, ca. 26. & epist. 107. ad Vitalem, & in libr. de Hæresibus, ad Quodvult Deum, hæresis 88. Altera fuit Lutheri, Melancthonis, & Caluini, qui Christi satisfactioni, plusquam par est, tribuentes eam aded exuberantem & efficacem esse prædicarunt, ut bonorum operum necessitatem & vtilitatem excluderent. Priorem confutant hic recentiores, ac præsertim Suarez, & Vasquez: posteriorem autem sacra Synodus Tridentina diuinis Scripturis innixa condemnat. *Sess. 14. cap. 8. & 9.* Hac igitur prima Controuersie pars valorem & efficacitatem Dominicæ satisfactionis inquirens neutrius difficultatem erroris attingit; sed contra Pelagium certa fide confitens, & supponens Christum fuisse nobis à Deo datum in Redemptorem; contra Lutherum autem diuinarum Scripturarum, de bonorum operum, & satisfactionum nostrarum necessitate doctrinam fideli mente complectens, querit, An Christi satisfactio valorem habeat simpliciter infinitum, an verò finitum, aut secundum quid duntaxat infinitum? quod enim perfectio, & infinitas satisfactionis Christi bonorum nostrorum operum necessitatem non auferat, probat Sotus in 4. d. 19. q. 1. a. 3. & latissimè Cardinalis Bellarminus, tom. 3. lib. 4. de iustificatione, siue de iustitia operum. His itaque præmissis, primæ nunc Controuersie parti manum apponamus.

PRIMA CONTROVERSIAE PARS.

An Christi satisfactio valorem habeat infinitum?

NE autem sub nominis ambiguitate veritas inquisita delitescat, sciendum est, duplicem esse valoris infinitatem: altera est in genere entis, quæ dignitatem, siue præstantiam in essendi modo siue gradu denotat infinitam: & in hoc sensu non querimus, An Christi satisfactio valorem habeat infinitum? constat enim solius Dei bonitatem & maiestatem in genere entis, siue secundum essendi modum longe eminentiorem, quàm mens creata consequi valeat, esse simpliciter infinitam. Altera valoris infinitas est in genere moris, cuius acceptio potest esse duplex; primò namque sumi potest, prout omnium actuum valorem ad genus moris pertinentium comprehendit; sed hic non est sensus huius nostri quasi legitimus; perspicuum est enim Christi satisfactionem, ut satisfactio formaliter est, non habere formaliter meriti valorem, eò quod alia sit ratio meriti & alia satisfactionis, ac proinde sit etiam valoris vtriusque ratio differens. De satisfactionis itaque secundo modo, id est,

Asturicensis.

Sotus.

Declaratur sensus, & statim proponitur & controuersie, & ostenditur diuersum esse principium illud, ex quo gratia vitiis originalibus augetur valoris satisfactionis.

est, formaliter sumptæ valore quæstio est: an scilicet Christi satisfactio, prout formaliter, & præcisè satisfactio est, sit infiniti valoris, adeo ut offensæ per peccatum in Deum commissæ secundum iustitiæ rationem reparandæ nulla fieri cogitativæ satisfactio possit vberior?

SECUNDO observandum est, duplicem esse posse valorem operis satisfactorij; alter est intrinsecus, qui scilicet illi convenit secundum se considerato, præcisâ quacunque eius, cui satisfit, acceptatione, promisso, pacto & obligatione, ita ut opus sui magnitudine valoris adæquet offensam, etiam si nullus sit spondens vel acceptans, aut qui acceptare teneatur. Alter est operis satisfactorij valor extrinsecus, ex acceptantis liberalitate proveniens, qui talis, licet imperfecta, est satisfactio contentus. Quæstio hic est de valore satisfactiois intrinsecæ; Num scilicet Christi Domini satisfactio secundum se valoris fuerit infiniti, adeo ut esset æquivalens vniuersis hominum peccatis, etiam infinitis non solum numero sed etiam malitiæ gravitate; atque adeo digna, quæ veluti æquivalens pro peccatis & offensionibus omnibus acceptaretur à Deo.

TERTIO considerandum est, longè diuersum, ac ferè contrarium esse principium illud, ex quo grauitas oritur & crescit offensæ, illi à quo nascitur & augetur satisfactiois valor. Vt enim docet hic Angelicus noster Doctor ad secundum, grauitas offensæ ex eius, quæ offenditur, personæ dignitate pensatur. Peccatum enim (ait S. D.) quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis; atque enim offensæ est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur. E contra verò satisfactiois valor, & magnitudo ex dignitate personæ satisfaciendæ attenditur: quod satis aperte significat S. D. sic ibi concludens: Vnde oportuit ad condignam satisfactionem, ut actus satisfaciendæ haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei, & Hominis. Quod etiam clarius exprimit inf. q. 48. a. 2. ubi sic probat, Christum sua passione sufficere pro peccatis hominum satisfecisse: Ille propriè satisfacit pro offensâ, qui exhibet offensæ id, quod æquæ, vel magis diligit, quàm oderit offensam: Christus autem ex charitate, & obedientia patiendo magis Deo aliquid exhibuit, quàm exigeret recompensatio totius offensæ humani generis; primo quidem propter magnitudinem charitatis, & quia patiebatur, secundo propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vitæ Dei, & Hominis. Sub qua ratione significatur etiam dignitas offerentis, ut ex dicendis patebit. Eandem doctrinam explicat, & tuetur Capreolus, in 3. d. 18. 19. & 20. q. vnica, Conclusionem 2. Et in solutionibus argumentorum contra eandem conclusionem. Caietanus hic dub. 3. & alij expolito- res super hoc art. Alturicensis in sua Relecciónem de gratia Christi, qu. 5. & Albertinus loco supra notato.

Ex quibus facillè satisfactiois Christi pro peccatis hominum probatur infinitas, sic arguendo. Operationes Christi satisfactoriæ proportionaliter in valore satisfactiois tantum operationes nostras superant, quantum persona Christi excedit quamcunque personam creatam; sed persona Christi in ratione personæ excedit in infinitum omnem creatam personam; ergo eius operationes in ratione satisfactiois excedunt in infinitum operationes omnes elicite à creatâ persona. Minor est dogma fidei. Maior patet ex verbis D. Thomæ supra notatis, & manifestatur exemplo. Quia Regis aut Imperatoris humiliatio, puta genuflexio longè maioris est valoris in ratione satisfactio-

nis secundum communem hominum æstimationem, quàm sit humiliatio vel genuflexio militis aut cuiusvis hominis ex infima plebe ciuitatis.

SED OPERA EPRETIVM est radicem, & quomodo modum inuestigare, quo valor operis ex dignitate personæ deriuatur. Ad cuius euidentiā scito, duplex esse formaliter loquendo, principium operationis scilicet quod, & quo. Principium, quod est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter denominatur operans, iuxta vulgatum illud asfertur; actiones sunt suppositorum: Principium autem quo est forma, per quam suppositum operatur, sicut ignis calore calefacit, & homo intellectu, speciebus & habitu perfectò intelligit & discit. Cum igitur humanarum actionum sit perfectio duplex, altera physica, & altera moralis, non ex eodem vtraque principio deriuatur, sed physica perfectionis principium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, ut ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo fuit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo maior caloris fuerit efficacia, eo maior efficietur caloris intensio. Moralis verò perfectio ex supposito, siue persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non suam tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subijcit humilitatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactiois rationem pertinet, ut valorem ei, quasi ut eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem euidentiā aduerte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quædam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactiois est humiliatio siue submissio personæ satisfaciendæ ad eam, cui fit satisfactio; ideo personæ dignitas humilitate submissa satisfactiois actui modum quandam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quàm forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solum est operationis extrinsecum; persona verò satisfactioem efficit, non ut agens tantum eius extrinsecum, sed ut eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinseca; cum, ut antè diximus, satisfaciens seipsum illi subijciat actui satisfactiois, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem oritur alia pertinet ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & ut plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ verò circa hominē aut Angelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionysius in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei virilem, siue diuinam virilem, cuius rationem asfert S. D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

Pro cuius intelligentia considerandum est in supposito naturæ intellectualis duplex operationum genus inueniri: quædam enim suapte natura super ipsius suppositi dignitatem reflectuntur; quibusdam verò talis reflexio minimè conuenit. Ex. g. Regis genuflexio coram milite, quem of-

scito, duplex esse formaliter loquendo, principium operationis scilicet quod, & quo. Principium, quod est suppositum; hoc enim propriè & simpliciter denominatur operans, iuxta vulgatum illud asfertur; actiones sunt suppositorum: Principium autem quo est forma, per quam suppositum operatur, sicut ignis calore calefacit, & homo intellectu, speciebus & habitu perfectò intelligit & discit. Cum igitur humanarum actionum sit perfectio duplex, altera physica, & altera moralis, non ex eodem vtraque principio deriuatur, sed physica perfectionis principium forma est, à qua species etiam deriuatur operationis in esse naturali, ut ait S. D. in 1. 2. q. 1. a. 3. Sicut enim calefactio ex calore determinatur ad speciem, à quo fuit effecta, sic perfectionis suæ gradum, & modum ex eiusdem trahit perfectione caloris. Calefactio namque ad speciem caloris pertinet, & quo maior caloris fuerit efficacia, eo maior efficietur caloris intensio. Moralis verò perfectio ex supposito, siue persona dignitate dependet. Qui namque satisfacit, non suam tantum operationem, sed semetipsum etiam per actum subijcit humilitatis: itaque persona satisfaciens, cum tota sua dignitate ad ipsam satisfactiois rationem pertinet, ut valorem ei, quasi ut eius intrinseca forma, vel ad modum formalis principij conferens. Ad cuius ampliorem euidentiā aduerte moralem actus valorem, siue perfectionem non eodem modo ex obiecto, sicut ex persona deriuari; obiectum enim, circa quod humana versatur operatio, materia quædam est ab operatione prorsus extrinseca valorem ea sola ratione conferens operationi, qua principium est & subiectum: & quia de ratione satisfactiois est humiliatio siue submissio personæ satisfaciendæ ad eam, cui fit satisfactio; ideo personæ dignitas humilitate submissa satisfactiois actui modum quandam influit dignitatis, & valoris intrinsecum secundum esse morale multò magis, quàm forma, quæ principium est operationis, perfectionis modum illi conferat naturalem: forma namque principium solum est operationis extrinsecum; persona verò satisfactioem efficit, non ut agens tantum eius extrinsecum, sed ut eam ingrediens, ac veluti pars eius intrinseca; cum, ut antè diximus, satisfaciens seipsum illi subijciat actui satisfactiois, cui satisfacit. Ex hac differentia inter operationis obiectum, & personam ipsam operantem oritur alia pertinet ad modum loquendi, siue nominandi: nam ex persona operante, non autem ex obiecto circa quod est operatio, propriè & ut plurimū fit operationis denominatio; operatio si quidem ab homine facta dicitur humana, & ab Angelo Angelica, quæ verò circa hominē aut Angelum est, non dicitur humana vel Angelica. Et ideo Dionysius in 2. cap. de diu. nom. Verbi incarnati operationem vocat Theandricam, id est, Dei virilem, siue diuinam virilem, cuius rationem asfert S. D. inf. q. 19. a. 1. ad 1.

S. Thom.

S. Thom.

Capreol.

Caiet.

Alturicensis.

Albertinus.

Satisfactio-
nis Christi
infinita.

Dionys.

fendit, actio reflexiua est supra Regis dignitatem; & hac ratione longè maioris est valoris, quàm alterius militis aut Ducis genus flexio, quoniam illa militi subiicit regiam dignitatem, quæ maior est priuati militis aut ducis dignitate: commestio verò & digestio non ita reflexiua sunt, quia non sunt in Rege digniores, quàm in milite. Itaque Christi satisfactio non ea solum ratione est infinita, quòd elicitæ est à persona diuina; sed ob dictam præcipue causam, quia scilicet reflexiua est super eius infinita dignitate: Christus enim Deo pro peccatis omnium hominum satisfaciendo subiicit infinitam suam personam dignitatem, quantum subijcibilis est, non solum Deo, sed etiam viliissimis hominibus illum verberantibus, & crucifigentibus: & eam in pretium obtulit Deo, quantum offerri potuit. Quod euidentius explicatur; Nam ex hoc, quod actio eliciatur à persona diuina, non acquirit infinitum valorem; quia digestio cibi in Christo, vel Dei creatio, vt est actio transiens & physica, sunt actiones elicitæ à personis infinitis, nec ob id tamen sunt infiniti valoris. Deinde ex hoc, quòd actio versatur circa personam infinitam offerens illam in pretium non est infiniti valoris; Nam Beata Virgo & Simeon Deo in templo Christi personam infinitam obtulerunt: & Sacerdotes quotidie eandem offerunt in Missæ sacrificio, & tamen actiones istæ non sunt infiniti valoris, non ea tantum ratione, quòd infinitum obiectum attingunt intensione finita (nam etiam Christus Deo semetipsum obtulit actu intensiue finito), sed etiã, quia alijs beatiss. Virgo, & Simeon nos redemissent infinitam Deo satisfactionem offerendo, & vno sacrificio vel oblatione Deo per Sacerdotem oblata recompenfarentur ad æqualitatem offensæ, & poenæ pro omnibus hominibus debita. Et si Christus assumpsisset Agni naturam, & eam nobis donasset, nosque illam pro peccatis offerremus Deo, esset hæc oblatio infinita coram Deo satisfactio, ac proinde non esset necessaria infinitæ personæ satisfactio, vt à peccato redimeremur; cuius oppositum verum esse patet ex dictis. *Probantur illationes.* Nam actiones istæ circa personam versantur infinitam, & illam in pretium offerunt Deo, veluti propriam offerentis, vt elucet in exemplo Agni nunc adducto; Consequens ergo est, vt si hoc satis est ad hoc, vt valor satisfactiois sit infinitus, prædictæ actiones sint infiniti valoris satisfactorij; igitur, vt satisfactio sit infinita, præter hæc exigit, vt per eam diuina persona se subijciat summo modo morali, quo subijci potest, & cum propria voluntate in assumpta natura subijci possit, consequens est, vt satisfactio ab ea sic elicitæ sit infiniti valoris satisfactorij; Et ex his sequitur primò actiones gratitudinis, humilitatis, obedientiæ, sacrificij vel religionis in Christo fuisse valoris infiniti, quia in his omnibus persona diuina subijciebatur Deo, quantum moraliter erat subijcibilis. Et de actione quidem gratitudinis id perspicuum est; nam Christus Deo gratias egit æquales, & ampliores donis acceptis in humanitate: illa verò quandam habuerunt infinitatem; igitur & gratiarum actio. De cæteris autem actionibus idem ostenditur: nam Christus in illis semetipsum humiliavit, & personam suam obtulit infinitam, sicut ait Apostolus ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum factus obediens, &c.* & ad Ephes. 5. *Tradidit semetipsum hostiam, & oblationem Deo.* Ex hoc verò nascitur operationis valor infinitus. Et eadem videtur esse ratio de actu charitatis Christi, eo quod amicus

Phil. 2.
Ephes. 5.

per actum amicitie se ipsum, & omnia sua secundum affectum perfecte offert amico; igitur Christus per actum charitatis Deo perfecte suam obtulit personam infinitam: Ex hoc autem oritur satisfactiois valor infinitus.

Secundo sequitur, Christi satisfactionem in ratione satisfactiois specie differre à satisfactiois nostræ: Pro cuius declaratione duo sunt obseruanda. *Primum est,* in actu quolibet voluntario duplicem posse reperiri partialem bonitatem; alteram essentialem ex obiecto specificatio: alteram autem accidentalem ex operantis persona desumptam, tanquam ex circumstantia, quis; quæ sunt duo distinctæ bonitates, cum vna sit essentialis & alia accidentalis, & vna possit augeri sine altera; sicut patet ex elemosyna Vi-duæ, Luc. 21. cuius bonitas aucta fuit ex circumstantia personæ, non autem ex obiecto. *Secundum est,* bonitatem actus essentialem distingui à ratione meriti, & satisfactiois: Quod patet ex bonis actibus Beatorum in Patria, qui suam habent infinitatem essentialem, cum tamen nulla sit in eis ratio meriti, nec satisfactiois. Et præterea actus bonus ex obiecto, malus autem ex circumstantia, vel actus bonus carentis gratia bonitatem habet essentialem, nec tamen est meritorius, aut satisfactorius. Denique ratio meriti, vel satisfactiois vna tantum est, & sumitur ex ordine ad præmium, vel recompenfationem offensæ; bonitas autem essentialis actus in multas diuiditur species, & sumitur ex obiecto; quod idè dicendū est de bonitate personali actionū Christi nunc in cælo regnantis: habet enim infinitam bonitatem personalem, absque vlla ratione meriti vel satisfactiois. Cum autem, vt ait S. D. in 1. 2. q. 21. ratio meriti sequatur ad bonitatem actus moralem, sicut duplex est bonitas actus, scilicet specifica & personalis; ita duplex poterit ei correspondere ratio meriti; altera ex bonitate specifica, & altera ex personali. Et quamuis ex hoc principio quidam opinentur duplicem esse valorem in Christi satisfactioe; alterum finitum ex actus specifica bonitate desumptum; alterum infinitum bonitati Christi infinitæ personali correspondentem: Verior tamen est eorum sententia, qui dicunt, bonitatem operationum Christi ex obiecto desumptam non esse distinctam ab earum valore, seu bonitate personali, eo quod omnis valor, aut bonitas ex obiecto, & alijs circumstantijs accepta imbibitur in bonitate personali, quam scilicet actus habent ex infinita personæ Christi dignitate: nam & ipsi Christi persona transit in rationem obiecti, quatenus per actus illos totaliter Deo subijciuntur: Certum est autem infinitam personæ dignitatem specie differre à finita cuiuslibet puri hominis dignitate: & quamuis Christus per physicam actuum intensiorem potuerit magis physicè humiliari, non tamen moraliter; quia Christus propria sua voluntate totam suam infinitam dignitatem Deo subiicit: & idè infinita personæ Christi dignitas actibus eius, quibus humiliatur, infinitam tribuit dignitatem.

Ad cuius ampliore euidentiam, notandum est Christi satisfactionem secundum totam suam entitatem, & perfectionem, tam physicam, quàm moralem elicitam à Christo fuisse, non solum vt homo est, sed etiam, vt simul est Deus, & Homo: habuit enim Christi satisfactio physicam entitatem creatam & finitam, cuius principium quod non erat diuinitas sed humanitas; principium autem quod erat Christus, vt suppositum humanum, non vt diuinum præcisè: Eiusdem ve-

Christi
nostræ
satisfactio
specie dif-
ferre.

Luc. 21.

S. Thom.

rō satisfactionis valor moralis infinitus ab humanitate quidem fuit, vt infinitē deificata per vnionem ad Verbum, & vt à charitate & gratia Christi infinita procedens, principaliter tamen & radicaliter totum illum valorem à persona Verbi recepit; humanitas enim vel charitas aut gratia Christi talem non haberent, aut actibus tribuerent infinitatem; nisi essent vnita passioni diuinæ.

Infinitam personam satisfaciens dignitatem non solum sufficere ad recompensandam iniuriam à vilissima creatura Deo irrogatam, sed etiam superabundare.

Luc. 2.

QUARTO principaliter notandum est hanc diuini suppositi satisfaciens infinitatem sufficere ad æqualiter recompensandam iniuriam à vilissima creatura Deo irrogatam; quod dupliciter explicatur; primò, ex Ricardo de sancto Victore in libr. de Incarnat. Quia, sicut creatura vilis Deum offendit infinitum, sic infinita persona satisfaciens, non tantum se Deo subiecit, sed etiam hominibus: Nam Luc. 2. dicitur: *Erat subditus illis.* Et in passione Christus tradidit se vilissimis personis percutiendum & crucifigendum: quo fit, vt in eius satisfactione fuerit seruata proportio similis illi, quæ reperi- tur in offensa; quoniam in offensa, persona vilis- sima se Deo præfert; in satisfactione verò Deus subiecit se vilissimis personis. Secundo declaratur; Quia vilitas personæ peccantis non augeat offensam Dei augmento ab eo distincto, quod ex infinita sumitur Dei maiestate: quod probatur primo. Quia S. D. in 1. 2. quæst. 73. artic. 10. Et 2. 2. quæst. 163. art. 3. docet, personæ peccantis magnitudinem augere peccatum, & delictum Adæ creuisse ex perfectione status illius. Et quamuis peccatum omnium Angelorum fuerit in omnibus eiusdem speciei, & possit etiam in homine reperi, in primo tamen Angelo peccante maiorem, quam in cæteris habuit grauitatem, non ex intensione tantum actus, sed etiam ex dignitate peccantis, vt diuina Scriptura declarat Ezech. 28. Cuius ratio est, quia peccatum magis augetur ex ingratitude, quam ex vilitate peccantis, dicente Psalm. 54. *Si inimicus meus maledixisset mihi, &c. Tu verò homo vnanimis Dux meus, & notus meus, &c.* & Isaia. cap. 1. *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Persona verò, quo fuerit excellentior, eo maiora beneficia debet Deo: ac proinde peccatum eius ex ingratitude magis augetur; vt patet etiam inter homines; maior enim iniuria est, si beneficijs affectus irroget illam. Quando verò crescit offensa ex offendentis personæ vilitate, tunc simul augetur ex offensi dignitate, non vt ex diuersa, sed tanquam ex eadem circumstantia: Dignitas enim offensi, vel vilitas offendentis non attenditur secundum se, sed secundum alterius conditionem. E.g. si homo ignobilis, & Rex eandem personam iniuria afficiant, minuetur offensa ex parte Regis, quia vir offensus etiam illustis multò minoris est dignitatis, quam Rex: augetur autem ex parte viri ignobilis; quia offensus est maioris dignitatis, cum sit vir illustris, quam offendens; nec vnquam augetur offensa dignitas supra offendentem, quin proportionabiliter reluceat magis vilitas offendentis infra dignitatem offensi. Quo fit, vt quantumuis crescat vilitas Deum offendentis in infinitum, & dignitas Dei offensi sit infinita, non tamen sit in offensa duplex infinitas, vna ex parte vilitatis offendentis, altera ex parte infinitæ dignitatis offensi; eo quod excessus infinitus Dei supra offendentem inferat necessariò vilitatem offendentis esse infinitam modo statim explicando. Quia scilicet Deus illum in infinitum non excederet,

Naz. in D. Thom. 3. Partem

nisi ipse minor esset in infinitum Deo: Quemadmodum, si quis infinitas ab alio furaretur pecunias, consequens esset illum habere pecunias in infinitum plures, quam deberet habere: illum autem, à quo fuissent ablata, haberet infinitè pauciores, quam habere deberet; quæ tamen non esset duplex infinitas iniustitiæ, sed vna tantum infinitam continens inæqualitatem in vtroque extremo: Sic igitur in proposito vna est infinitas offensa ex vtriusque extremi dignitate in infinitum distante consurgens; ita vt offendentis minima dignitas, seu vilitas ex se non sit infinita, sed infinitas tota sit ex parte Dei in infinitum excedens creaturam; sicut etiam inter ens, & non ens est infinita distantia ex parte non entis, sed ex parte entis finita est, quia distat à non ente quantum de perfectione, & entitate, quæ finita est; ne igitur ex parte Dei infinitus est excessus supra vilitatem offendentis; Cū tamen huius vilitas secundum se non sit infinita, quia habet aliquid perfectionis & dignitatis. Ex quibus sequitur ad rigorosam satisfactionem pro offensa Dei non requiri, vt satisfaciens excedat offensum in eadem infinita proportionem, qua offensus excedit offendentem; sed satis esse vt excedat offendentem in eadem infinita proportionem, qua Deus offensus excedit creaturam offendentem: sic enim humiliatio ex parte satisfaciens maiorem habet infinitatem, quam offensa ex infinitate offensi; quia moralis coniunctio infinitæ personæ cum operatione reflexiua supra totam ipsius dignitatem, maior est quam coniunctio offensa respectu Dei, vel quam sit auersio ab illo: Et ideo altioris ordinis ei tribuit infinitatem æqualem omni grauitati, quam habet offensa ex vilitate offendentis; & infinitati quam habet ex infinitate offensi. Ex quo sequitur vltèrius, quod si per impossibile essent duo Dij, quorum vnus alterum offenderet, & qui offendit alteri se humiliaret, de toto rigore iustitiæ illi satisfaceret, & satisfactio hæc non solum esset æqualis offensa, sed etiam superabundans ob dictam causam; quia scilicet longè maior est coniunctio moralis infinitæ personæ satisfaciens cum sua satisfactione, quam offensa cum Deo. haberet igitur illa satisfactio infinitatem altioris ordinis, quam sit infinitas offensa, ratione cuius excessus posset etiam satisfaciens pro maiori offensa vilioris personæ satisfacere.

Postremò sequitur Christi satisfactionem non solum fuisse æqualem offensa, sed etiam superabundasse. Quod etiam probatur primò ex Apost. Roman. 5. dicente: *Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim vnus delicto mortui sunt, multi magis gratia Dei, & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit; & non sicut per vnus peccatum, ita & donum.* Et ne putemus hæc iustitiæ æqualitatem, & abundantiam in satisfactio- ne Christi fuisse solum respectu peccati originalis, & non respectu actualium, addidit. *Non sicut peccatum, ita & donum; nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationem.* Quia nimirum Christi satisfactio non solum æqualitas & recompensatio constituitur pro culpa Originali, sed pro peccatis etiam actualibus; Quæ est explicatio Agapiti Papæ in Epist. ad Antimum. Leonis epist. 85. Augustin. in libr. 2. de Nupr. & Concup. cap. 27. & Chrysostom. hom. 10. in Epist. ad Roman. Secundo probatur ex eiusdem Apost. dicto ad Hebr. 10. *Vna oblatione consumauit in æternum sanctificatos.* Quod Cyprianus in sermone de ratione Circumci-

D

floris

Iſa. 40.

cisionis exponens ait. Christi satisfactionem sufficientem fuisse pro omnibus peccatis mundi. Tertiò probatur idem ex verbis Iſa. 40. c. *Dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu duplicia pro omnibus peccatis suis.* In quorum verborum explanatione Iustinus contra Tryphonem, & Ambrosius in Psal. 118. serm. 19. v. 3. dicunt Christi satisfactionem peccatis omnibus fuisse maiorem. Quartò probatur ex illo Iob 6. *Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas, quam patior, in statera, quasi arena maris hac grauior appareret.* Super quo loco Gregorius lib. 7. Moral. c. 2. ait, ibi myltice sermonem esse de Christi satisfactione, quam Spiritus S. affirmat peccatis omnibus, pro quibus offerebatur, esse maiorem. Quintò probatur idem testimonio Sanctorum Pontificum, & Conciliorum. Nam Clemens VI. in Extrau. *Vngenitus de Indulg.* ait vnam guttam Sanguinis Christi pretium esse copiosum pro omnibus peccatis. Et idè in Concil. Triburen. si dicitur, in calice multo vino misceri vnam aque guttam, vt significetur valorem sanguinis Christi designati per vinum esse multò maiorem, quam sint offensa nostra per aquam significata. Et in Concil. Trid. sess. 5. num. 5. in cap. de peccato originali, & sess. 6. c. 2. 3. & 7. definitur Christum nostram meruisse iustificationem ab omni peccato, tam originali quam actuali; non est autem Christi satisfactio minor illius merito. Denique probatur idem Sanctorum testimonijs. Nam Agapitus Papa loco supra notato, & Leo ser. 12. & Ambros. prefat. in Psal. 25. affirmant Christi sanguinem esse diuitem ad pretium iuxta dictum illud Apost. 1. Cor. 6. *Empti estis pretio magno.* Basilius in Psal. 48. ait, maiorem esse Christi sanguinem omni valore. Athanasius lib. de humanitate Verbi dicit, Christum soluisse, quod iustum est. Quod latius explicat Chrysostomus, ser. 11. in cap. 5. ad Rom. & Cyrillus lib. 1. de recta in Deum fide ad Reginas, cap. Quod mors Christi est salutaris. Et tandem Nazianzenus orat. 2. in Pascha, ait Christum superasse Tyrannum per vim, id est, per abundantiam iustitiæ, vt exponit ibi Nicetas. Quibus argumentis, & autoritatibus pro maiori parte probatur etiam Christi satisfactionem pœnis omnibus peccatis hominum debitis, non solum æqualem extitisse, sed etiam superabundasse. Et ita docent Augustinus lib. 13. de Trinit. c. 16. Cyrillus lib. 12. in Ioan. cap. 19. Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Ephes. Anselmus lib. 1. Cur Deus homo.

Quo sensu
verum sit
Christi sa-
tisfactionem
esse simpli-
citer infini-
tam.

Ex his intelligi facile potest, veram esse D. Thomæ & communem Theologorum sententiam asserentem Christi satisfactionem fuisse simpliciter infinitam. Duplicem enim rationem in Christi satisfactione, sicut & in qualibet eius operatione consideramus: est enim primò quoddam ens creatum; & secundum hanc rationem finita est, vt ante diximus. Secundò est etiam actio diuinæ personæ, Verbi scilicet incarnati, quod est dignitatis simpliciter infinita, & secundum hanc rationem est in genere moris, & est infinita simpliciter, vt satisfactio est; non ea tantum ratione, quia committas omnes in Deum offensas, & vsque in infinitum committi possibiles perfectione sui valoris excedit, sed ob eam præcipue causam, quod in sui ratione personam includit simpliciter infinitam, ex qua veluti forma morali satisfactionis actus redditur in genere moris secundum hanc illius determinatam speciem simpliciter infinitus. Vbi tamen subtiliter aduertendum est, in satisfactione simpliciter infinita duo esse formaliter distincta, scilicet in-

finitatem, & modum infinitatis significatum dictione illa, *simpliciter*, quæ non eodem modo satisfactioni conueniunt. Infinitas enim in ratione satisfactionis illi conuenit ex intrinseca perfectione, siue modo in eam ex vnione ad diuinam personam deriuato: & hæc præcisè sumpta, id est seclusis omnibus extrinsecis ab actu, non est infinitas, nisi secundum quid; omnis enim infinitas ad genus, & ad speciem aliquam determinata est infinitas tantum secundum quid; igitur infinitas satisfactionis formaliter, & præcisè sumpta, prout à persona distinguitur, erit infinitas tantum secundum quid, sicut infinitas linea, vel albedinis. Modus autem infinitatis significatus ea dictione *simpliciter*, quamvis quodammodo satisfactioni sit intrinsecus, sicut & ipsa persona, quæ secundum moralem considerationem intelligitur esse quasi pars in satisfactione clausa, magis propriè tamen, ac verius est actui satisfactionis extrinsecus, sicut & ipsa persona, cui per se primò conuenit infinitas simpliciter, id est, absque vlla omnino limitatione, & ex ea deriuatur ad operationes in genere moris, quasi per extrinsecam denominationem. Dico autem *quasi*, quoniam, vt sæpè dictum est, persona satisfaciens est quodammodo intrinseca satisfactioni, & secundum hanc rationem satisfactio denominatur intrinsecè infinita simpliciter, vt statim dicemus.

Hanc infinitatem Capreolus, Caietanus, & alij Thomistæ satisfactioni Christi sic tribuunt, vt non absolutè pronuntient eam esse simpliciter infinitam, sed dicant esse personaliter infinitam; & quia diuinæ personæ dignitas est infinita simpliciter, ideo satisfactio diuinæ personæ hoc ipso dicitur infinita simpliciter (non in genere entis, sed in genere moris) quod est satisfactio diuinæ personæ, cuius submissio satisfactioni, non præcisè sumpta, sed prout personæ satisfaciendi coniungitur, & eam intrinsecè claudit, valorem tribuit simpliciter infinitum, adeò vt infinitas cū tali modo satisfactioni præcisè sumpta, prout actio pura est, extrinseca tantum denominatione conueniat: sumpta verò satisfactione, prout satisfaciendam, & se subiicientem includit, de illa dicitur intrinsecè. Quemadmodum enim ex rebus & verbis in Sacramentis fit vnum per se, non in genere entis, sed in genere signi, ita ex persona satisfaciende & eius operatione, qua semetipsum alteri submittit, fit vna integra satisfactio simpliciter infinita in genere moris. Quamuis enim Deus homo satisfaciens, sit infinitus simpliciter in genere entis, non tamen hanc satisfactioni tribuit infinitatem; quia prout satisfactioni coniungitur, ita vt ea submittatur, principium est formaliter perfectionis, seu valoris illius in genere moris, non autem in genere entis.

QVINTO sciendum est infinitum satisfactionis Christi valorem non ex dignitate tantum personæ satisfaciendis infinita, sed etiam ex oblate rei pro peccatis hominum infinitate deriuari, vt disertis verbis affirmat S. D. *infra* quæst. 48. art. 2. dicens: *Christi satisfactionem personæ humani generis offensam, non solum adæquasse, sed etiam valoris sui magnitudine superasse, quæ propter vitæ dignitatem, quam Christus pro satisfactione ponebat, quæ erat vitæ Dei & hominis, quod idem asserit in 3. d. 20. q. 1. a. 3. ad 2. Cuius deriuari verba sunt: Vita corporalis Christi habebat quendam infinitum valorem ex diuinitate coniuncta, in quantum non erat vitæ puri hominis, sed Dei & hominis,*

Capreol.
Caiet.

minis, & ideo poterat esse sufficiens recompensatio vi-
tae spiritualis, &c. Quam doctrinam explicat &
tuetur Capreolus loco superius allegato. Et definit
eam summus Pontifex in Extrau. Vnguentus. di-
cens, vnam guttam sanguinis Christi nostrae re-
demptioni sufficere per vniorem eius ad Ver-
bum: quod etiam non obscure significatur 1. Pet.
1. cum dicitur: *Scientes quod non corruptibilibus au-
ro vel argento redempti estis de vera vestra conuersa-
tione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi
agni immaculati Christi, &c.* Valor autem, & aequa-
litas pretij redemptionis, quae emptio quaedam
est, non ex offerentis personae dignitate, sed ex
pretij valore desumitur, sicut etiam Missae sacri-
ficium ex oblatæ rei magnitudine suam recipit
dignitatem, vt patet ex Trid. Synodo, sess. 22. c. 2.
Quare, si Sacerdos actione infinita, quæ rem ad-
aequaret oblatam, in altari Christum offerret,
haberetur eius oblatio infinita in satisfaciendo
dignitatem; igitur idem de redemptione dicen-
dum est.

1. Pet. 1.

Ad cuius ampliore evidentiam consideran-
dum est, Peccatum originale, & quamlibet a-
liam mortalem transgressionem quatuor mala
grauissima secum ferre. Primum est superbæ
tumor, quo contra Deum cor hominis exalta-
tur. Secundum est offensa Dei. Tertium est priua-
tio gratiæ & amicitiae Dei, & contracta macu-
la turpitudinis. Quartum est infelix captiuitas,
qua Deo iuste permittente, peccator diaboli
seruus efficitur. Quibus quatuor malis qua-
tuor efficacia remedia Christus opposuit. Ad
primum namque mali remedium sacrificium cru-
cis adhibuit semetipsum Deum humillime sub-
ijciens, ac quasi pro nihilo ducens, iuxta illud
Psalm. 21. *Ego autem sum vermis, & non homo, op-
probrium hominum, & abiectio plebis.* Secundum
malum iuxta & exuberanti satisfactione cura-
uit. Tertium malum per gratiam, & sanctitatem
eiecit, quam sua nobis pretiosissima passione
promeruit, & medijs sacramentis ex eadem pas-
sione deriuatis in nostris efficitur animabus.
Quartum denique malum redemptione destru-
xit, Deo proprio sanguinem, vitamque suam
pretiosissimam, ac semetipsum totum, veluti
pretium exuberantissimum offerens, sicque à
diabolica seruitutis iugo nos liberans. Suppo-
nimus autem hic cum D. Tho. quatuor prædi-
ctos modos, non solum formalem habere in-
ter se distinctionem in re ipsa fundamentum ha-
bentem, sed etiam secundum proprietatem, &
non tantum metaphoricè Christi passioni con-
uenire.

Quatuor
peccatorum
malis Chri-
stus totide
adhibuisse
remedia.

Psalm. 21.

Christi re-
demptione
distinctam
esse forma-
liter a sacri-
ficio, satis
satione, &
merito, &
eam Christi
passioni pro-
priè conue-
nire.
Suarez.
Vasquez.
Medina.

ET QVIA de sola redemptione questio est,
quam de passione Christi metaphoricè tan-
tum dici Suarez infra quest. 48. art. 4. & Vasquez
hic affirmant, breuiter ostendo, eam à cæteris
formaliter esse distinctam, & Christi passio-
ni propriè conuenire. Id autem optimè fiet, si redē-
ptionis diffinitione proposita, Christi eam passio-
ni, tanquam pretio nostræ liberationis oblato
congruere probauerimus. Redimere propriè
sumptum, idem est, quod iterato suum facere,
quod in alterius potestatem venerat, pretio in-
terposito, vt obseruat Medina inf. qu. 48. art. 4. Est
autem duplex alterius in alterum tyrannica po-
testas, & duplex ibidem seruitus potestati rela-
tiue respondens. Vna enim potestas est, quæ vitæ
hominis corporeæ dominatur, eius viribus &
actibus imperans, & eis ad fines sibi propósitos
vtens; cui seruitus correspondet personalis;
quæ est institutio iuris gentium, qua quis domi-
nio alieno contranaturam subijcitur; vt ex v-

troque iure collegit Syluester in Summa, Verbo Syluester.
Seruitus. Altera est seruitus, siue dominium Ty-
rannicum in alterum spiritualis in eo vitæ per-
niciem intendens, & diuina iustitia permittente
in multis diuinæ gratiæ subsidio destitutis effi-
ciens: quam potestatem diabolus in hominem
tentatione superatum Deo tradente, tanquam
minister accepit, adeo vt Ioan. 12. dictus sit à Ioan. 12.
Domino Mundi Princeps: Nunc (inquit) Prin-
ceps huius Mundi eijcietur foras. Triplicem autem
in hominem diabolus acquisierat potestatem.
Prima erat trahendi peccatorem hominem post
huius vitæ terminum ad mortem in altera vita
sempiternam. Secunda, quæ ad Sanctos etiam an-
tiquæ legis homines extendebatur, erat deti-
nendi quemlibet ex hac vita migrantem in sub-
terraneo quodam sinu conclusum, velut in hor-
rendo carcere. Tertia potestas est, viatorem ho-
minem impugnandi atque tentandi, & speciali
quodammodo virtuteque maiori peccatores à
Deo longè per deuia vitiorum aberrantes: de
quibus ait Chrysostomus in Matth. cap. 21. Sicut
naui fracto gubernaculo, non quo vult, vadit, sed quo
tempestas impellit; sic homo diuina gratia destitutus
in precipitia peccatorum defertur. Et Gregor. Pecca-
tum (inquit) quod per penitentiam mox non dele-
tur, suo pondere ad aliud trahit. Huic verò diabolicæ
dominationi ea seruitus in homine relatiue
respondet, quæ quoad duos priores diabolicæ
dominationis effectus, vim & coactionem im-
portat in homine seruiente iam in huius vitæ
termino constituto: vt enim ait S. D. inf. q. 48. ar. 4. ad
seruitutem pertinet, quod aliquis patitur, quod non
vult, cum liberi hominis sit vti seipso vt vult: quod
ad vltimum verò, scilicet impugnationem siue tenta-
tionem, dicit inclinationem ad peccatum vel etiam
defectum virtutis naturalis, quæ sola peccati maculam
nequit abluere. Quemadmodum autem diaboli potestas
siue dominium illud triplex in hominem, non
impropriè ac metaphoricè dicebatur, sed verum
propriumque dominij nomen & rationem ana-
logicè dictam habebat: ita seruitus illi correlatiua
vera propriaque seruitus erat, quamuis ser-
uituti legali non esset vniuoca: sicut humana sa-
pientia verè ac propriè sapientia est, quamuis
sapientiæ nomen, quod est ei cum Angelica di-
uinaque sapientia commune, non sit vniuocum.

Et ex his patet, redemptionis diffinitionem,
quoad priorem, eamque præcipuam partem redē-
ptioni Christi Domini propriè conuenire. Nunc
de posterioris proprietate disseramus. Sicut au-
tem seruitus propriè dicta nomen est analo-
gum ad seruitutem legalem communi con-
sensu gentium inductam, & ad seruitutem ani-
mæ dæmoni iustitiæ Dei ministro tyrannoque
seruientis; ita pretium animæ redemptionis
ab hoc genere seruitutis non minus propriè ac
verè pretium est, quam illud, quo seruus de iu-
re gentium à legali seruitute redimitur, cum ta-
men vtrique pretij nomen sit analogicè com-
mune. Nam, quemadmodum in redemptione
à seruitute legali valor, ac pretium redimendi
serui aestimari solet ex robore corporis, pruden-
tia, nobilitate & gradu, quem in Republica vel
communitate sua gerit, ita pretium animæ tri-
plici iam dicta seruitute diabolo seruientis æ-
stimandum est ex animæ nobilitate, ex valore
gratiæ, & status innocentiae, à quo suggestio-
ne dæmonis fuit Adam cum tota sua posterita-
te deiectus, & ipsius diaboli seruus effectus, &
ex gradu singulis electis in Republica Beato-
rum

D 2

rum

rum diuina prædestinatione determinato, & à A
ceteris omnibus, si per eos non steterit, obtinen-
do. Quorum infinitum valorem sola Dei & Ho-
minis vita veluti pretium ipsi Deo totius iusti-
tiæ fonti ac patri misericordiarum oblata po-
tuit adæquare. Et quis nesciat in serui redem-
ptione nonnunquam personam cum persona
commutari? & se ipsum nonnunquam vnum
pro altero redimendo tradidisse, vt de sancto
Paulino legimus? Sed præterea probantur hæc
omnia; quia diuinæ Scripturæ voces in pro-
pria significatione sunt accipiendæ, nisi in ea
sit aut ex ea sequatur absurditas. Porro cer-
tum est sacras vtriusque Testamenti litteras in
humanæ salutis mysterio declarando sæpè
nominibus vti potestatis, dominij & principatus
in hominem, & captiuitatis ac seruitutis
humani generis sub diaboli potestate, & pre-
tij ac redemptionis in passione Christi Domini.
Diaboli namque dominatio & generis huma-
ni captiuitas significatur Ioann. 12. Nunc Princeps
huius Mundi eijcietur foras. Ad Coloss. 1. Qui e-
ripuit nos de potestate tenebrarum. 2. Petr. 2. A quo
quis superatus est, huius & seruus est. Vbi dicit
Glossa. & verè sunt serui acquisiti, quia, cum prius li-
beri essent, modo coguntur seruire grauius, quam
antea. Isa. 61. de Christo Salvatore dicitur: Spi-
ritus Domini super me, &c. vt mederer contritis cor-
de, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clau-
sis apertionem. Quem locum Dominus Luc. 4. de
seipso intelligendum esse declarat. Ad Ephes. 4.
de Christo docet Apostolus intelligendum esse
dictum illud Psalm. 67. Ascendens in altum, capti-
uam duxit captiuitatem: quia scilicet Sanctos, quos
diabolus tenebat in limbo captiuos, virtute
passionis suos effecit cum summa libertate ca-
ptiuos, vt ibidem exponit S. D. De redemptione
etiam nostræ pretio, multa sunt illustria di-
uinæ Scripturæ testimonia. Nam Matth. 20. de se-
pso Dominus ait: Filius hominis non venit mini-
strare, sed ministrari, & dare animam suam in re-
demptionem pro multis. Et 1. Cor. 6. Empti estis pretio
magno, glorificate & portate Deum in corpore ves-
stro, & 1. Petr. 1. Scientes, quod non corruptibili-
bus auro, vel argento redempti estis de vana vestra
conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sangui-
ne, quasi agni immaculati Christi. Denique redem-
ptionis rationem in salutari Christi passione ve-
rè & realiter extitisse frequenter affirmant di-
uinæ litteræ. Psalm. 25. Redime me Domine, & mise-
rere mei. Psalm. 30. Redemisti me Domine Deus veritatis.
Psalm. 129. Et copiosa apud eum redemptio. Et ipse
redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Isa. 43.
Noli timere, quia redemi te, & cap. 52. Gratis venun-
dati estis, & sine argento redimimini. Luc. 24. Quia ipse
redempturus esset Israel. Ad Tit. 2. Vt nos redimeret ab
omni iniquitate. Apoc. 5. Redemisti nos Deo in sangui-
ne tuo. Luc. 21. Quoniam appropinquat redemptio ve-
stra. Rom. 2. Per redemptionem, quæ est in Christo Iesu,
&c. Ephes. 1. In quo habemus redemptionem. Hæc, & ca-
lia plura eiusdem significati vocabula passim oc-
currunt in vtroque diuinæ Scripturæ Testa-
mento: quæ non solum absque vlla absurditate,
sed cum maxima locutionis congruitate in pro-
pria significatione sumi possunt. Quemadmo-
dum enim dominij, seruitutisque nomina sunt a-
naloga, sic & pretij ac redemptionis vocabula
similem habent significationis multiplicitem,
ac proinde non minus quam illa, vocis habere
possunt proprietatem simul cum analogia. Et
confirmatur, quoniam accidit redemptioni,
quod hoc aut illo pretio fiat; poterit igitur re-
demptio propriè dicta sanguine & vita, veluti

pretio fieri redimentis, ac præsertim ex ea capti-
uitate, quæ ex eius offensione contracta est, cui
pretium redemptionis offertur. Et quia redem-
ptionis pretium esse non potest, nisi dominium
super illud sit in offerente, aut eius mandato fiat
oblato, qui Dominus est, idcirco beatissima
Virgo, si filium obtulisset pro nobis in mortem,
vel alio quocunque modo, pretium non dicere-
tur perfoluisse Deo pro nobis infinitum, nec hu-
mani generis fuisse redemptrix; quia Christus il-
li datus fuit in filium, non autem in pretium ab
ea pro redemptione generis humani Deo solu-
endum. Quare nescio, quo spiritu Vasquez
subtilem ac solidam Magistri Asturicensis do-
ctrinam nugas, & ineptias audeat appellare. *Vasquez.
Asturicen-
sis.*

Ex his elucet duplex differentia redemptio-
nis à satisfactione, sacrificio & sanctificatione.
Alterà est, quia de ratione redemptionis est ob-
latio pretij, quod offertur & datur à redimente:
satisfactio verò, quæ est iniuriæ, & offensæ com-
pensatio, fit summis, non pretio: sacrifici-
um etiam nullius est oblato pretij, sed humi-
lis & religiosa summissio in Dei venerationem
& celsitudinis eius recognitionem ordinata: po-
stremo qui meretur, nullum vt sic illi, apud
quem meretur, pretium offert, sed opera tan-
tum efficit præmio compensanda; ita vt meri-
to, vt meritum est accidat, vt redimendæ perso-
næ sit pretium, & eadem ratione per accidens
est, vt præmium sit à seruitute liberatio. His ad-
de redemptionem à tribus prædictis in hoc esse
differentem, quod redemptio per se primò fit in
commodum redimentis: satisfactio verò, sacri-
ficium & meritum in eius, cui offeruntur, com-
modum per se primò sunt, vt loco notato Asturi-
censis aduertit. Altera differentia est, quod valor
redemptionis, vt præcisè redemptio est, non su-
mitur ex dignitate personæ redimentis, sed ex
valore pretij, quod pro libertate captiuorum
offertur; satisfactionis autem sacrificij & me-
riti valor ex dignitate personæ satisfaciens,
sacrificantis & merentis accipitur. Et valorem
quidem redemptionis ex oblato pretij valore,
non ex offerentis dignitate pensari patet ex
verbis Apostoli, & Diui Thomæ, supra notatis:
& ratione probatur. Quia redemptio est quæ-
dam emptio; at emptionis, vt sic fiat & valor æ-
stimatur ex pretio; ergo valor etiam redem-
ptionis ex pretio iudicatur. Maior patet ex ipsa
nominis ethimologia. Minor probatur: Quia se-
cundum communem hominum æstimationem
& praxim negotiorum idem pretium, quod in
emptione mercis exhibetur à mercatore, non
plus valet, si soluatur à Principe, vel Imperato-
re igitur valor redemptionis Christi, quatenus
redemptio est, suam non habet infinitatem ex
infinita Christi redimentis, prout redimens est,
dignitate, sed totus redemptionis Dominicæ
valor ex eiusdem Christi, vt pretij pro nobis
oblato valore sumendus est. Secundo probatur
eadem differentia quoad vtramque partem:
Quia persona, quæ satisfacit, sacrificat & me-
retur, non actionem tantum, sed etiam semet-
ipsam illi subijcit, cui satisfactionem sacri-
ficium, ac meritum offert: at qui pretium exoluit
redemptionis, non semetipsum sed solum præ-
tium illi subijcit, à quo captiuum redimit, sicut
& quilibet emptor, vt emptor est, solum præ-
tium subijcit venditori non verò se ipsum; igitur
satisfactionis & sacrificij ac meriti valor
ex operantis personæ dignitate desumitur;
redemptionis autem valor, non ex redimentis
personæ dignitate, sed ex oblato pretij valore
pen-

*Differentia
inter redem-
ptionem, sa-
tisfactionem
& meritum.*

*Ioan. 12.
Coloss. 1.
2. Petr. 2.*

Isa. 61.

Luc. 4.

Psalm. 67.

Matth. 20.

1. Cor. 6.

1. Petr. 1.

Psalm. 25.

Psalm. 30.

Isa. 43.

Luc. 24.

Ad Tit. 2.

Apoc. 5.

Luc. 21.

Rom. 2.

Ephes. 1.

penfatur. Prima pars antecedentis patet ex ijs, A
quæ supra diximus de fatisfactione, & ex ijs,
quæ tradit S. D. in 2. 2. qu. 81. & 3. p. qu. 83. art. 1.
Quæ subtiliter, & eleganter explicat Alsturicensis
in alleg. qu. 5. ex ijs quæ docet S. Th. in 1. p. 2. qu.
114. de ratione meriti.

Sed explicandum est, an in fatisfactione eadem,
vel diuerfa sit valoris infinitas, quæ sumitur ex
infinita fatisfaciens personæ dignitate, ab ea;
quæ ex eiusdem personæ, vt oblate Deo infinita
dignitate desumitur. Et sanè diuersam non
esse, sed eandem, facili probatione conuincitur.
Quia Christi sanguis effusus & eius vita in
Cruce consumpta in ipsa fatisfactionis ratione
clauduntur intrinsecè; fatisfaciens enim seipsum
actu ipso fatisfactionis illi summittit, cui fatisfacit;
igitur fatisfactio Christi in eius passione
& sanguinis ac vitæ profusione consistens summissio
quædam erat Christi fatisfaciens humillima: ac proinde ad rationem intimam Christi
fatisfaciens, vt fatisfaciens est formaliter,
pertinet sanguis effusus & vita in cruce consumpta
in Dei reuerentiam & honorem, quem secundum affectum abstulerat homo peccando.

Infinitatem
valoris in
Christi fatisfactione
non esse physicam
aliquam entitatem
infinitam, sed aliquid
reale morale
intrinsecum, & personæ
existens in fatisfactionis
actu.
S. Thom.

Quarto notandum est infinitatem valoris
in Christi fatisfactione non esse physicam aliquam
entitatem infinitam, sed aliquid reale morale
intrinsecum, & personale existens in ipso
fatisfactionis actu. Prima huius dicti pars probatur
primò. Quoniam, vt ait S. D. in 1. p. q. 7. a. 2. nō
potest Deus facere physicam aliquam entitatem,
quæ sit actu infinita. Secundo: Quia principia
proxima, & principalia talis fatisfactionis, scilicet
gratia, charitas, &c. finita sunt secundum
physicam eorum entitatem; ergo non possunt
effectum physicè infinitum producere. Tertiò:
Quia talis fatisfactionis infinitas toti conuenit
sanctissimæ Trinitati, & non soli Filio; consequens
autem manifestè falsum est, ergo. Probatur
consequentia: quia res omnis, aut rei modus
physicus à Deo producitur immediatè per potentiam
toti Trinitati communem: ac proinde à tota
Trinitate debet immediatè produci immediatione
virtutis vel etiam suppositi. Falsitas verò
consequentis probatur: quia tunc non solus
Filius, sed tota Trinitas pro peccatis hominum
satisfecisset, quod est absurdum & falsum.

Damasen.

Secunda verò pars eiusdem dicti, videlicet prædictam
valoris infinitatem esse aliquid reale, probatur
primò ex Damasceno libr. 3. de Fide, cap. 15.
dicente Christi fatisfactionem esse diuinitate
perfusam, vel affectam: qua loquendi forma
quædam in ea realis perfectio significatur. Secundo:
Quoniam ex dicta valoris infinitate multi
procefferunt reales effectus; nimirum regna cœlorum
aperire, mortem destruere, & secundum
æqualitatem iustitiæ fatisfacere; sed hos effectus
non habuit infinitas illa ratione entitatis
physicæ, sed ex propria sua ratione; ergo illa est
aliquid reale, & non rationis, cum ex ente rationis
produci nequeant reales effectus: Minor autem,
& consequens simul explicatur; quia Deum
esse creatorem vel Dominum super potentiam
& actionem realem Dei addit relationem rationis,
per quam Deus neque creat neque subditos
coercet, eo quod effectus isti sint reales, quos
efficere non potest ens rationis, sed creat &
coercet Deus per potentiam suam realem &
operationem; ergo similiter in proposito: Si Christi
fatisfactio ratione suæ infinitatis effectus habet
reales, non erit infinitas illa ens rationis.

Tertiò, Deus magis amat & acceptat Christi fatisfactionem
infinitam, quam aliam quamlibet creaturam; igitur in illa maior est bonitas
realis. Probatur consequentia: Quoniam amor non
causat ens rationis, sed veram & realem rerum
bonitatem, & complacet in ea producta. Quarto,
quia ratio fatisfactionis realis est cum sit actus
iustitiæ; igitur etiam eius infinitas est realis. Probatur
consequentia: quoniam infinitas alicuius perfectionis
dicit eandem perfectionem cum negatione termini;
ergo, si perfectio illa realis est, etiam eius infinitas est
realis, vt ex. g. infinitas lineæ, vel gratiæ Christi
in esse gratiæ non aliam dicunt perfectionem, quam
lineæ, vel gratiæ Christi in esse gratiæ, vt est
modus quidam cum negatione termini, vt est
modus quidam realis lineæ, vel gratiæ. Denique probatur,
& explicatur hoc idem: quia valor hic infinitus non
est æstimatio, vel appetitio Dei, vel hominum
iudicio facta de Christi fatisfactione; hæc enim
extranea prorsus est ab ipsa Christi fatisfactione,
nec in ea ponit aliquid nisi rationis, sed est
dignitas & perfectio appetitibilis infinitæ: hæc
verò dignitas est realis; importat enim talem
fatisfactionem esse operationem Dei & hominis,
quam Theologi cum Dionysio Theandricam, i. Dei
virilem appellant: esse autem operationem Dei
virilem est aliquid reale, sicut esse operationem
Angelicam vel humanam: nam dicit aliquid reale,
scilicet respectum transcendentem ad personam
elicientem, vt ad principium & ad obiectum, vel
materiam oblatam, aut subiectam Deo: ordo verò
actus ad principium, vel obiectum quædam relatio
est transcendens, realis & intrinsecæ ergo.

Tertia pars eiusdem dicti, videlicet infinitatem
illam esse aliquid morale potest explicari dicendo
esse dignitatem quandam ex Christi fatisfactione
procedentem ex hoc, quod sit à persona diuina,
& super eam reflectitur, illam subiiciendo, quantum
possibile est. Et quamvis prædicti respectus ad
principium, & obiectum talis operationis in esse
physico sint finiti, moraliter tamen sunt infiniti
valoris: operationem enim oriri à persona diuina
cum dicta reflexione subiiciendo illum, quantum
subijci potest, sufficiens est fundamentum maioris
æstimationis, quam sit aliud quodcunque pretium
creatum, & maioris amoris, quam sit odium, quo
Deus prosequitur offensam; sicut etiam dignitas
moralis, quam habet humanitas Christi ex vnione
personali cum Verbo, condignum seu sufficiens
est fundamentum maioris æstimationis, quam sit
cuiuslibet creaturæ Deo non vnita. Sed obseruandum
est dignitatem hanc non esse entitatem realiter ab
entitate fatisfactionis physica distincta, sed esse
eandem entitatem, prout à diuina persona
procedit reflexiue super illam; sic enim ex se
sufficiens est æstimationis infinitæ fundamentum:
& cum sit relatio transcendens, vt antè diximus,
in hoc assimilatur relationi secundum esse, quod
sicut hæc, posito termino & fundamento, sequitur
necessariò, ita valoris dignitas infinita non potest
non sequi ad actionem Christi reflexiuam super
ipsum; sicut etiam posita vnione humanitatis ad
Verbum, non potest non sequi ad illam infinitam
dignitatem humanitatis, tametsi dignitas hæc non sit
relatio secundum esse.

Postrema pars eiusdem dicti, dignitatem scilicet
illam infinitam esse personaliter intrinsecam
fatisfactioni Christi. Probatur primo: Quoniam
hæc infinita dignitas in hoc posita est, vt fatisfacitio

factio Christi sit Deitate perfusa, vt ait Damascenus, & quendam habet transcendentalem respectum ad personam diuinam, vt ad principium eliciens, & materiam subiectam Deo quantum subijcibilis est; at respectus hic transcendentis est intrinsecus tali actioni, vt dictum est; ergo. *Secundo probatur*; quia peccatum habet infinitam malitiam intrinsecam in ratione offensae, cum Deum offendat, quantum offendibilis est, licet actus quo Deus offenditur, sit entatiue & physice finitus: sed quamuis actus satisfactionis Christi sit physice & entatiue finitus, subiicit tamen Deo personam infinitam, quantum subijcibilis est; igitur dignitas infinita personalis, quam habet, eidem est intrinseca.

Valorem satisfactionis Christi, quodam ratione esse finitum, & quodam alia infinitum, & earum infinitatem esse quodammodo vnā, & quodammodo plures.

Postremo considerandum est, valorem satisfactionis Christi ex tribus attendi posse, scilicet ex obiecto, & intentione, & ex ipsa Christi persona, quatenus elicitur ab ea & reflectitur supra totam eius dignitatem. Si secundum duos priora satisfactionis valor consideretur, finitus est, nec æqualis in omnibus operibus Christi, sed maior in vna quam in alia, iuxta maiorem aut minorem earum intentionem, aut dignitatem in ordine ad obiectum. At si valor attendatur ex dignitate personae, operationes omnes Christi sunt æquales: quia cuilibet earum communicatur totus valor satisfactorius deriuabilis ab infinita Christi dignitate, quæ vna tantum est; ex quo sequitur satisfactiones omnes Christi simul sumptas non habere maiorem valorem personalem, quam vnā tantum, quamuis maiorem habeant valorem ex obiecto aut circumstantijs, vel ex actus intensiōe deriuatum, aut etiam maiorem valorem personalem extensiue, non autem intensiue: hic enim vt ante diximus vnus & idem numero omnium est, quia tota dignitas personae, à qua prouenit ille valor, æquè significat totam operationem & singulas eius partes; sicut etiam Pater in diuinis tantus est, quanta est tota Trinitas, vt ait S. D. in 1. p. q. 30. a. 1. ad 3. Et cū infinitas cuiuslibet operationis Christi satisfactoriæ eandē infinitam claudat personae Christi dignitatem infinitum illi valorem conferentem, erit quodammodo vnā operationum omnium infinitas, & quodammodo plures, nam si de infinitate simpliciter sermo sit, vnā tantum vester omnium esse; si verò de infinitate secundum quid, quæ sola propriè videtur intrinseca, non est vnā, sed plures iuxta pluralitatem operationum, atque ita videtur faciliè posse conciliari duæ oppositæ Thomistarum sententiæ; quarum altera affirmat, vnā esse tantum omnium operationum Christi infinitatem; altera verò non vnā, sed plures esse contendit.

SECUNDA CONTROVERSIAE PARS.

An satisfactio Christi Deo pro nobis oblata, aut etiam illa, quam nos Deo pro peccatis nostris offerimus, sit actus iustitiæ specialis?

Explicatur non enim iustitia multiplex, & eorum modi, siue partes. S. Thom. Arist.

SCIENDUM est primò ex Aristot. in 5. Ethicor. cap. vltimo, & D. Th. 2. 2. q. 58. art. 2. non enim iustitiæ dupliciter sumi, scilicet propriè & metaphorice. Iustitia propriè sumpta secundum iurisperitos est perpetua, & constans voluntas ius suum vnicuique tribuens. Quam diffinitionem explicat S. D. in allegata q. 1. Aristot. autem eam diffinit dicens esse habitum, secundum quem

aliquis dicitur operatiuus iusti secundum electionem. Iustitia verò metaphorice dicta non est ad alterum supposito distinctum, sed vni, & eidem homini dicitur inesse iustitia, quatenus ratio imperat irascibili, & concupiscibili, & quatenus hæc obediunt rationi, & prout vnicuique parti hominis tribuitur, quod ei conuenit, vt explicat optimè S. D. in dicta q. 1. art. 7. & ad hanc pertinet iustitia, quæ coram Deo iustificatur homo: hæc enim, vt ait S. D. in 1. 2. q. 113. a. 1. est rectitudo quædam ordinis in ipsa interiori dispositione hominis, prout scilicet supremum hominis subditur Deo, & inferiores animæ vires subduntur supremæ, scilicet rationi. Iustitia verò propriè dicta duas habet species: altera est iustitia, quæ est virtus particularis: altera est iustitia, quæ est virtus generalis, quæ etiam dicitur iustitia legalis; sed prior diuiditur in duas species, quæ sunt iustitia commutativa, & iustitia distributiva: cuius diuisionis rationem assignat S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 1. dicens: Iustitia particularis ordinatur ad aliquam priuatam personam, quæ comparatur ad communitatem, sicut pars ad totum. Potest autem ad aliquam partem duplex ordo attendi: Vnus quidem partis ad partem, cui similis est ordo vnus priuata personæ ad aliam: & hunc ordinem dirigit commutativa iustitia, quæ consistit in ijs, quæ mutuo sunt inter duas personas ad inuicem: Alius ordo attenditur totius ad partes, & huic ordini assimilatur ordo eius, quod est commune, ad singulas personas, quem quidem ordinem dirigit iustitia distributiva, quæ est distributiva communium secundum proportionalitatem: Ad iustitiam autem commutatiuam pertinet iustitia iudicatiua, quæ versatur in constituenda æqualitate per actiones iniuriarum, siue per offensas oblata, vt explicat eleganter S. D. in 2. 2. quæst. 61. artic. 3. & 4. Iustitia verò legalis virtus est, per quam homo legi concordans ordinat actus omnium virtutum in bonum commune, vt explicat idem S. D. eadem q. 5.

Secundo notandum ex Aristot. 5. Ethic. c. 10. Arist. Cicerone lib. 2. de Inuentione. Macrobio super somnum Scipionis, lib. 1. & D. Thom. 2. 2. quæst. 80. artic. 1. esse quasdam virtutes aliquam habentes cum iustitia similitudinem, sed ab eius perfectâ ratione deficientes; quæ idèò non sunt partes iustitiæ subiectiue siue species, sed dicuntur virtutes illi adiunctæ: hæc verò sunt religio, pietas, gratia, veritas, obseruantia, & alie plures, quas loco notato remittimus, & explicat S. D. ad quem lectorem remittimus.

Tertio sciendum est, bona Deo conuenientia esse duplicia: quædam enim sunt interna, vt sapientia, intellectus, voluntas, sapientia, &c. quæ ad eius infinitam attinent perfectionem: & hæc nec augeri possunt, neque minui: quædam verò sunt externa, vt honor, gloria, & obedientia illi debita; & hæc augeri possunt, & minui: per actus enim religionis & obseruantie legis augentur, per peccata verò mortalia, quæ sunt diuinæ legis præuocationes, minuuntur: his enim Deo subtrahitur obedientia & honor illi debitus, quatenus est vltimus finis; & idèò peccatum omne mortale iniuria quædam est & iniustitia contra Deum, vt etiam affirmat expressè S. D. in 4. d. 14. q. 2. a. 1. Quod etiam apparet ex diuina Scriptura; quæ peccatum appellat iniquitatem, & iniustitiam. Sed cui nam iustitia parti opponatur iniustitia peccati? non est faciliè definire. Et quidem

Swarez sen-
tentia.

Reijciunt.

S. Thom.
sententia.

p. 10. 3.

S. Thom.

Nostre sa-
tisfactionis
actum pro pe-
ccatis in Deū
commisissu
nō esse actū
religionis.

SWAREZ *Dispt. 4.* docet, iniuriam Dei clausam in A
omni peccato vnius esse rationis specificæ, & ef-
se oppositam illi virtuti, cuius est diuinum ius
illæsum conseruare, aut iam læsum reparare: hæc
verò ait secundum rem esse virtutem pœnitentia-
tiam; sed hic modus dicendi falsus est. Primò, quoniam,
vt ostendemus inferius, non datur virtus vna se-
cundum speciem, ad quam pertineat ius diuinum
illæsum conseruare, & læsum reparare; ergo in-
iustitia, quæ clauditur in omni peccato, non e-
rit vnius rationis specificæ. Secundo actus forma-
lis & expressus voluntatis determinantis non ser-
uare ius Dei non est speciale peccatum opposi-
tum vni soli virtuti; ergo multo minus volun-
tas virtualis, seu materialis, aut participatiua nō
seruandi ius Dei, quæ reperitur in omni peccato,
erit speciale peccatum: consequentia patet, quia
maior vnitas conuenit formali, & expressæ vol-
itioni, quàm virtuali, seu materiali, & partici-
patiuæ.

S. Thomas in 2. 2. q. 59. artic. 1 ad 8. ait omne
peccatum opponi diuinæ iustitiæ dictæ per compa-
rationem ad bonum diuinum: sed in *quest. 58.*
art. 5. ad tertium ait, quòd, sicut iustitia legalis
secundum quod ordinat ad bonum commune,
potest dici virtus generalis, sic iniustitia potest
dici peccatum cōmune; Vnde (inquit p. 10. 3. di-
citur, quod omne peccatum est iniquitas. De-
mum in 3. d. 20. q. 1. a. 2. ait offensam in Deum
comitti per contemptum inobedientiæ. Quæ di-
cta, quamuis prima facie valde diuersa videan-
tur, si tamen attentè considerentur, eundem ha-
bent sensum: Iustitia namque dicta per compa-
rationem ad bonum diuinum ad iustitiam lega-
lem pertinet, vt eius principium, & eius præam-
bula, seu præparatoria ad actus eius, vt explicat
optime Caietanus in *secunda secunda quaest. 161. ar.*
5. ad quartum dubium. Et quoniam obediētia cau-
sat obseruantiam præceptorum, quam iustitia le-
galis ordinat ad commune bonum; ideo obediētia
pertinet ad iustitiam legalem, & ideo iustitiæ
opponitur inobediētia, vt ex articulo prædi-
cto colligitur. Quamuis autem in quolibet mor-
tali peccato violetur iustitia legalis modo dicto,
non tamen in quolibet peccato est duplex mali-
tia; quia non in omni peccato violatur per se &
formaliter rectitudo plurius virtutum, vt patet
in peccato gulæ, in quo per se violatur rectitudo
temperantiæ illi oppositæ. Sed eodem etiam pec-
cato violatur materialiter & per accidens recti-
tudo charitatis, obediētiæ, & gratitudinis Deo
debitæ, & iustitiæ legalis, vt ait S. D. 2. 2. q. 107. ar.
2. ad 1. & 2. Sed hæc violatio, & contrarietas ad
dictas virtutes conditio quædam generalis est om-
nium peccatorum, & ideo non multiplicat
peccati malitiam: de qua re videndus est S. Tho.
2. 2. q. 79. a. 2. & q. 104. a. 2. ad 1.

Quartò notandum est ex D. Th. 2. 2. q. 81. a. 1. E
3. & 4. religionem esse virtutem specialem ab al-
ijs distinctam, cuius obiectum est exhibere Deo
debitum honorem. Honor autem, vt ibidem art. 3.
ait S. D. debetur alicui ratione excellentiæ, Deo
autem competit excellentia singularis, quatenus est
primum principium creationis, & gubernationis rerū,
& in quantum omnia in infinitum transcendit secun-
dum omnimodum excessum, & ideo ei debetur specia-
lis honor, sicut in rebus humanis videmus, quòd diuer-
sis excellentijs personarum diuersus honor debetur, a-
lius quidem Patri, alius Regi, & sic de alijs. Vnde ma-
nifestum est, quòd religio est specialis virtus. Cum ita-
que satisfactio pro offensa non exhibeatur Deo
ob dictam eius excellentiam, vt patet in inno-
cente, qui cultum Deo tenetur exhibere; vt pri-

mo rerum principio, & suprèmo domino, nec
tamen illi tenetur satisfacere, consequens est sa-
tisfactionem Deo pro peccatis oblatam longè di-
uersam esse ab actu religionis formaliter loquen-
do. Deinde actus religionis, vt oratio aut sacri-
ficium, tam antiquæ, quàm nouæ legis, vt ordi-
nantur ad satisfaciendum Deo pro peccatis im-
perantur à pœnitentia, vt ait S. D. in quarto d. 15.
q. 4. a. 7. q. 1. ad 2. Et elemosina, vt ait idem S.
D. in 2. 2. q. 32. a. 1. ad 2. vt ordinatur ad satisfa-
ciendum pro culpa, non est actus religionis; er-
gò satisfactio non est actus religionis; alioquin
omnis actus, vt satisfactorius, vel eliceretur, vel
imperaretur à religione, & nō à pœnitētia, quod
est absurdum.

Quintò videnda est doctrina D. Tho. *infra q. 85.*
a. 1. & 2. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 3. & d. 15. q. 1. a. 1. & 2.
Vbi probat pœnitentiam, & satisfactionem esse
actus specialis virtutis. Et in dicta *dist. 85. art. ter-*
tio ad tertium ait pœnitentiam, & iustitiam vindic-
tatiuam sub iustitia commutatiua contineri. Et
in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ait, pœnitentiam esse quo-
dammodo speciem iustitiæ vindicatiuæ: quæ ta-
men non ita accipienda sunt, vt actum pœniten-
tiæ & satisfactionis existimemus esse actus alicuius
speciei propriæ sub iustitia commutatiua cō-
prehensæ, aut pœnitentiam esse propriæ speciem
vindicatiuæ; id enim omnino falsum est. Habet
enim pœnitentia suum obiectum ab his, & ab ob-
iectis aliarum iustitiarum partium verè distinctum:
in partibus enim iustitiæ subiectiuis, scilicet cō-
mutatiua, distributiua, & legali reperitur æqua-
litas perfectæ, & perfectæ ratio meriti: in quibus-
dam verò partibus iustitiæ potentialibus non est,
nisi imperfecta ratio debiti, vt in amicitia, &
vindicatione: in alijs verò, quamuis sit perfectæ
ratio debiti, vt in religione, pietate, gratitudi-
ne, & obseruantia, non est tamen in eis debitum
contractum ex actione iniuriōsa, sed ex benefi-
cijs, aut excellentia alterius: in satisfactione au-
tem nostra, quam Deo pro peccatis offerimus,
non est æqualitas iustitiæ; per quod differt à par-
tibus iustitiæ subiectiuis. Et quamuis in ea sit
perfectæ ratio debiti, qua differt ab alijs virtu-
tibus adiunctis iustitiæ, scilicet amicitia & vin-
dicatione, ea tamen ratio debiti non exurgit ex
alterius excellentia, aut beneficijs ab illo recep-
tis, sed ex actione iniuriōsa, & offensiua illius,
per quod distinguitur à religione, pietate, gra-
titudine, ac obseruantia, & alijs similibus. Igitur
satisfactio nostra, nec ad omnes, nec ad vnā
aliquam ex dictis iustitiæ partibus attinet, sed
pars quædam est iustitiæ specialis à prædictis om-
nib' separata: & ideo in diuina Scriptura specialia
quædam sunt de pœnitētia & satisfactione præcep-
ta. Nam *Luc. 13.* dicitur. *Nisi pœnitentiam egeritis,*

omnes simul peribitis: Et impœnitentia, vt dicit
propositum non pœnitendi de quocunque pec-
cato, est speciale peccatum in Spiritum Sanctum,
vt ait S. Th. in 2. 2. q. 14. a. 2. Ex quo sequitur
nostre satisfactionis actum pro peccatis in Deū
commisissis non elici, aut imperari à iustitia com-
mutatiua, vel à distributiua, aut à legali, quæ re-
peritur inter homines, & eadem ratione non esse
actum iustitiæ vindicatiuæ: Et de iustitia quæ-
dam commutatiua, & distributiua patet ex di-
ctis, quoniam hæc debitum exhibent ad æquali-
tatem, nec reconciliationem, & gratiam offensi
postulant, aut propositum eum amplius non of-
fendendi: nostra verò satisfactio, nec pro Dei
offensa illi reddit æquale, & gratiam Dei suppo-
nit acceptantis illam, & summo modo concurrir
ad eam conciliandam, nec vera potest esse satisfa-

D 4 tio

S. Thom.
Nostre pra-
pœnitentia
infirmitas
nō est aut
imperari à
iustitia com-
mutatiua,
vel à distri-
butiua, aut
legali, quæ
est inter ho-
mines, nec
esse actum
vindicatiuæ
sed virtutis
excellentiæ
ræ.

Luc. 13.

Etio sine firmo proposito Deum amplius non
offendendi. Præterea virtus, quæ respicit ius de-
bitum Deo, longe excellentior est quam virtus,
quæ respicit ius debitum homini; at satisfactio
virtus est, quæ respicit ius debitum Deo; igitur
non est actus iustitiæ commutatiuæ, aut distri-
butiuæ, quæ respiciunt ius debitum homini. sed
est actus virtutis excellentioris. Minor est eu-
dens; maior autem probatur: quia gratitudo ad
Deum, ob eius beneficia; & reuerentia ad illum,
ob eius excellentiam, & fidelitas in obseruandis
ijs, quæ Deo sunt promissa, sunt actus religionis;
quæ virtus excellentior est, quam gratitudo, ob-
seruantia & fidelitas ad homines; quia scilicet re-
spicit ius magis debitum; & in ordine ad person-
am excellentiorem quacumque persona creata.
Denique iustitia commutativa inter homines ex
ratione sui obiecti formalis requirit commuta-
tionem in datis & acceptis in vtroque extremo,
vt ait Arist. in 5. Ethic. cap. 4. & 5. at inter nos &
Deum nulla talis potest esse commutatio: dicitur
enim Rom. 11. *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei
quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.*
Quibus verbis planè significatur Deum nihil nõ
sumã nobis accipere; alioquin Dominus non
esset omnium; iustitia verò distributiva in homi-
nes respicit ius debitum, vt commune distribu-
endum inter multos secundum proportionem,
vt explicat S. D. & Caiet. in 2. 2. q. 61. a. 1. & alibi;
at nostra satisfactio non respicit ius Dei, vt com-
mune distribuendum inter multos, sed recom-
pensationẽ intendit particularis offensæ in Deum
commisæ. Quod autem satisfactio nostra non sit
actus iustitiæ legalis, ex eo patet, quod iustitia le-
galis per se primò tendit ad promotionem, & cõ-
seruationem boni communis creati: sed nostra
satisfactio recompensationem: per se primò in-
tendit offensã in Deum commisã cum alijs con-
ditionibus ad iustitiam legalem minimè perti-
nentibus. Postremò satisfactionem nostram non
esse actum iustitiæ vindictiuæ; probatur: quia
iustitia vindictiua est in iudice, vt in exequente
actum illius; & in persona offensa, vt in petente
à iudice actum illius, vt ait S. D. infra q. 85. art. 3.
ad 3. Et in 4. d. 14. q. 1. a. 1. Et Caiet. 2. 2. q. 108. art. 1.
Et præterea per se primò respicit pœnam, nec in-
tendit amicitiam offensi, nec eam supponit; nec
propositum exigit emendæ: satisfactio verò, quã
offerimus Deo pro offensa in eum commisã, per
se primò respicit offensam, & supponit amicit-
iam offensi, & emendationem postulat offenden-
tis. Cũ igitur ait S. D. satisfactionẽ offensã elicita
à penitentia sub iustitia commutativa contineri,
non loquitur de continentia speciei sub proprio
genere, sed partis potentialis sub suo toto, sic e-
nim penitentia pars est iustitiæ commutatiuæ,
quia maiorem habet cum ea, quàm cum alia par-
te iustitiæ similitudinem. Vel dicitur peniten-
tia sub iustitia commutativa contineri, non se-
cundum se totam, sed ratione sui actus secunda-
rij, qui est satisfacere ad æqualitatem pro pœnis
temporalibus, quæ peccatis ex diuinã iustitiã
determinatione debentur. Propter quam cau-
sam Sancti Augustinus & Ifodoras peniten-
tiam dicunt esse vindictam; talis verò satisfactio
similitudinem quandam habet commutationis.
Ex dictis sequitur satisfactionem nostram Deo
pro peccatis oblatam esse actum penitentię, vt
latè probat S. D. & eius expositorum in materia de
penitentia, & satisfactione.

*Sextò sciendum est, ad hoc, vt satisfactio sit a-
ctus iustitiæ, saltem imperfectæ, non esse neces-
sarium, vt ille cui debetur teneatur eam accepta-*

A res, sed sufficit vt ex libera promissione vel pacto velit eam admittere, vt e. g. qui detrimentum ab altero passus est in honore, non tenetur ab altero acceptare recompensationem in pecunia: si tamen præmissa promissione vel pacto de hoc satisfactionis modo conueniant; erit hæc satisfactio actus iustitiæ, et hunc satisfactionis modum habent actus penitentia: nostra Deo pro peccatis in eum commissis oblati. Sed quoniam, vt ait Apostolus ad Rom. 3. *gratis à Deo iustificamur per gratiam eius*. Et Concilium Tridentinum *Sess. 6. c. 4.* definit satisfactionem non esse pro pœna æterna, sed simul cum peccato remitti per Sacramentum, vel votum illius: quibus non videntur ea, quæ huc vsque diximus, posse coherere; quia, si ex iustitia Deo satisfacimus pro peccato, etiam ex iustitia tollitur offensæ, & pœna, quæ consequitur ad illam; ergo non remittitur gratis, sed ex iustitia ob meritum pœnitentis, quod est hæreticum. Ideo necesse est hic explicare, quomodo dicamur à Deo gratis iustificari, nisi commodior esset locus in quinta Controuersia, vbi de hominis satisfactione pro culpa sua in Deum commissa differemus.

Christi suis
factione esse
aeterni iusti-
tie specialit
commuta-
tione specie
differentia a
iustitia no-
stra.
Rom. 3.

Caiet.

1. Cor. D.

Cajet.

Psalm. 68.

Rom. 3.
Apoc. 5.

Augustin.
Dionysius.

Cyrtus

Alex.
Cyrillus
Hierosol.

Basilius.
Nazianzen.
Nissenus.

renens
Hilarius.
Bernard.

Coloſ. 3.

S. Thom.
Ambros.
Vasquez.
expositio
reſicitur.

patet ex dictis ſcripturarum, & Sanctorum ſupra notatis. Quibus addi poteſt illud ad Coloſ. ſecundo. Dolens quod aduerſus nos erat, Chirographum decreti, &c. illud tulit de medio affigens illud Cruci; expolians principatus, & poteſtates, &c. Nam, ſi Chriſtus deleuit tale Chirographum nobis aduerſum, ſoluit pro nobis pretium debitum; verum obſervat ibi S. D. lect. 3. & Ambroſius lib. 5. de Sacramentis cap. quarto Chirographum debiti non deleri, niſi pretio iuſte perſoluto: nec admittenda eſt expoſitio Vaſquezij diſp. 7. cap. 7. dicentis, relata teſtimonia loqui de iuſtitia generali omnem virtutem in ſe complectente; quia Sancti Patres allegati ſcripturas interpretantur de iuſtitia ſpeciali; ad quam propriè pertinet pretij ſolutio, & redemptio. Quod etiam ratione probatur; Quia iuſtitia ſpecialis eſt æqualitatem conſtituere in datis & acceptis, & in recompensatione iniuriarum; at Chriſti ſatisfactio recompensationem facit æqualem offenſam Dei, vt in ſequentibus oſtenditur, ergo.

TERTIA CONTROVERSIAE PARS.

An iuſtitia ſatisfactionis Chriſti fuerit commutativa.

TOTA partis huius difficultas ex propria naſcitur ratione iuſtitia commutativæ; nam prima p. queſt. 21. a. 1. negauimus eam Deo in ordine ad creaturas conuenire; & ob multarum conditionum defectum non videtur Chriſto in ordine ad Deum eſſe tribuenda. Omnes itaque ad actum iuſtitia commutativæ formaliter, & propriè dictæ conditiones neceſſarias proponemus, vt deinceps, num Chriſto & eius ſatisfactioni reſpectu Dei, & Deo reſpectu Chriſti & hominum poſſint congruere videamus. Sunt autem quinque. Prima eſt, vt ſit ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam. Secunda eſt æqualitas dati & accepti, Tertia eſt obligatio ex parte eius, qui reddit æquale. Quarta eſt vt actus æqualitatem conſtituens ſit ex vera & propria iuſtitia. Vltima eſt, vt ille cui tribuendum eſt aliquid ex iuſtitia, ius habeat non ſolum reſpectu rei ab eo recipiendæ, ſed etiam reſpectu dantis.

Et primam quidem conditionem iuſtitia conuenire probat S. D. in 2. 2. q. 58. a. 2. Qualis autem eſſe debeat diſtinctio perſonarum, vt in actibus alterius ad alterum ſit vera iuſtitia, dicemus inferius. Secundam autem explicat latiffimè S. D. in eodem lib. q. 58. a. 10. & in tota q. 61. Tertiā exprimit in eodem libro q. 80. a. unico, & colligitur ex definitione iuſtitia, quam ex Iuriſtis refert, & examinat S. D. ubi ſupra q. 58. a. 1. videlicet iuſtitia eſt perpetua & conſtans voluntas, ius ſuum unicuique tribuens. Si namque ius habet alter in id, quod ei tribuendum eſt, neceſſe eſt in altero nimirum in eo, cui dandi munus incumbit, obligationem eſſe tribuendi. Quartam ex eadem definitione colligit ibidem S. D. Ad hoc enim (inquit) vt aliquis actus circa quamcunque materiam ſit virtuoſus, requiritur, quod ſit voluntarius, & quod ſit ſtabilis, & firmus, quia Philoſophus in 2. Eth. c. 4. ait quod ad virtutis actum requiritur primò quidem, quod operetur ſciens, ſecundò autem quod eligens, & propter debitum finem; tertio quod immobilitèr operetur. Hæc ibi. Quibus addit in fine corporis definitionem hanc eandem ſerè eſſe cum ea, quam aſſignat Philoſophus in 3. Ethic. cap. primo dicens, iuſtitia eſt habitus ſecundum quem aliquis dicitur operari ſecundum electionem. Et in reſponſione ad tertium:

A Voluntas poteſt dici perpetua dupliciter: vno modo, ex parte ipſius actus, qui perpetuo durat, & ſic ſolus Dei voluntas eſt perpetua: Alio modo ex parte obiecti, quia, ſcilicet aliquis vult perpetuo facere aliquid: & hoc requiritur ad rationem iuſtitia. Non enim ſufficit ad rationem iuſtitia, quod aliquis velit ad horam in aliquo negotio ſeruare iuſtitiam, quia vix inuenitur aliquis, qui velit in omnibus iniquè agere; ſed requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuam, & in omnibus iuſtitiam conſeruandi. Ex quibus ſic argumentor. Vt actus æqualitatem conſtituens (qui proprius eſt effectus iuſtitia) ſit virtuoſus, oportet, vt liberè & ex electione & propter debitum finem eliciatur, cum intentione ſcilicet æqualitatem conſtituendi, & perpetuam ac in omnibus iuſtitiam conſeruandi: ſed tantum talis actus eſt ex vera & propria iuſtitia, ergo. Maior eſt D. Thomæ, & Ariſtotelis. Minor probatur. Quoniam actus morales ſpecificantur & diſtinguuntur ab inuicem ex proprijs obiectis & finibus: conſtat autem proprium obiectum & finem iuſtitia eſſe perfectam æqualitatem, & medium rei conſtituere inter perſonas; ille igitur tantum actus eſt, ex vera & propria iuſtitia, qui per ſe primò ſive ex primaria agentis voluntate & intentione dictam conſtituit æqualitatem. Vltima demum conditio patet ex diſſinitione iuſtitia ſupra notata, & ex prima conditione; quia ſcilicet iuſtitia per ſe primò eſt ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam, non autem ad rem, niſi quatenus ab altero poſſidetur. Et hæc conditio correlatiuè reſpondet tertiæ; quia iuri in vno reſpectu alterius exiſtenti reſpondet in altero, vt correlatiuum obligatio.

SED IAM nunc à prima rursus inchoantes, An ſatisfactio Chriſti Domini congruat? videamus. Poſtulat igitur actus iuſtitia primò, vt ſit ad alterum, id eſt ad diſtinctam perſonam. Quomodo autem ſatisfactio Chriſti fuerit ad diſtinctam ab eo perſonam, variè doctores exponunt. Quidam enim aſſerunt, Chriſtum non ſibi, aut toti Trinitati, ſed Deo Patri tantum ſatisfeciſſe, idque ſatis perſpicuè colligi putant, ex varijs Chriſti Domini locutionibus, omnia ad Patrem referentis, & ex alijs diuinæ ſcripturæ locis, ex quibus duo præcipua ſunt. Primus ad Epheſ. ſecundo. Per quem habemus acceſſum ad Patrem. Secundus eſt ex prima Io. 2. cap. Aduocatum habemus apud Patrem Chriſtum Dominum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris. His accedit authoritas Clementis Sexti in decretaliſ incipiente Vnigenitus dicentis, Dei Filiū humanam aſſumpſiſſe naturam, vt haberet vnde lapſum hominem redimeret & pro illo Patri ſatisfaceret. Sed hæc opinio communi iam Doctōrū calculo fuit exploſa. Peccatum enim, vt ante diximus, eſt offenſa diuinæ Maieſtatis, & bonitatis, quæ peccantis auerſione contemnitur ac pro nihilo ducitur; Maieſtas autem & bonitas communia ſunt tribus Sanctæ Trinitatis hypochaſibus attributa: Deo itaque tribus perſonis communi, cuius fuit offenſa Bonitas & Maieſtas, Chriſti Domini ſatisfactio debebatur, ac proinde nõ ſoli Patri, ſed Filio etiam & Spiritui Sancto, qui cum Patre ſunt vnus Deus, Chriſti ſatisfactio fuit oblata, quamuis Patri, vt primo perſonarum diuinarum principio dicatur per quandam appropriationem Chriſtus ſua paſſione pro peccatis humani generis ſatisfeciſſe, & eadem ratione per ipſum patere nobis acceſſum ad Patrem, & apud eum eſſe hominum aduocatum. Veritatem hanc tuentur, & probant Suarez diſp. 4. ſect. 5. Aſturicensis in allegata quaſt. 3. pag. 278. & ſequentibus, Vaſquez diſp. 8. c. 7. Dicunt

Primam iuſtitia conditionem, vt ſcilicet ſit ad alterum Chriſti ſatisfactio conuenire, reſpondet quibusdam recentiorum opinionibus.

Clementis Sexti.

Reſus.

Suarez.
Aſturicensis
Vaſquez.

Que ſint iuſtitia commutativæ, formaliter, & propriè dictæ conditiones.

S. Thom.

S. Thom.

Ariſt.

2. Opinio.

Dicunt igitur alij, quos refert Suarez, satisfacti-
onem non tantum Verbo, sed eius etiam hu-
manitati tanquam operanti ut quod, esse tribu-
endam; cum enim sit humanitas realiter à Verbo
distincta, potuit secundum eos inter ipsam, &
Verbum actus iustitiæ proprius exerceri. Quam
opinionem quo ad partem, quæ asserit humani-
tatem Christi esse principium quod, satisfactio-
nis, approbat Vasquez. *disp. 8. c. 2. & 7.* quam-
vis hoc dicat non esse sufficiens ad verè, ac pro-
priè dictæ iustitiæ rationem in Christo constitu-
endam, sed dominiorum etiam distinctionem
esse necessariam. Quam opinionem confutat Sua-
rez in *allegata disp. 4. s. 5.* & Alvarez *disput. 5.* Et
nos specialem de hac difficultate controuersiam
instituemus.

Vasquez.
Suarez.
Alvarez.
Asturicensis

Refutatur.

Duos alios dicendi modos refert, & confutat
Asturicensis loco notato.

Vera senten-
tia-

Postremus iam superest dicendi modus omnium
optimus, à viris doctissimis communiter appro-
batus; Qui dicunt diuinum Verbum, quamquā
secundum se sit vnum simplicissimum suppositum,
quatenus tamen in duabus subsistit naturis,
humana scilicet & diuina, duplicis rationem ha-
bere suppositi, diuini scilicet & humani, atque
ideò secundum leges & conditiones iustitiæ pro-
priè dictæ posse Verbum ea ratione, qua suppo-
situm est humanum, satisfacere sibi ipsi conside-
rato, quatenus est suppositum diuinum. Cum
enim verè & propriè dicta iustitiæ operatio, pu-
tā satisfactio, distinctionem exigit necessario &
per se duarum naturarum & voluntatum, inter
quas exerceatur, nec duæ substantiales naturæ
vel duæ voluntates in vna possint subsistere cre-
ata persona, consequens fit (sed tamen quasi per
accidens), ut satisfactio secundum veram iusti-
tiam, qua vnus hominum alteri satisfacit, realem
distinctionem exigit personarum. Itaque si duæ
naturæ fuerint vna sola personalitate subsistētes
ac proprias distinctasque voluntates habentes,
poterit vnum idemque suppositum cum vni-
tate reali duplicis induere personæ rationem, &
prout in vna subsistit natura, & secundum vnā
agit voluntatem, sibi tanquam alteri satisfacere,
quatenus in alia subsistit natura & aliam habet
voluntatem. Quemadmodum si tutori, qui vi-
ces & personam gerit pupilli, debeatur aliquid
ex bonis pupilli, sibi metipsi, velut alteri credi-
tori satisfacere potest. Neque tamen Albertino
consentio dicenti, ad rationem iustitiæ propriè
dictæ distinctionem moralem sufficere supposito-
rum in diuersis iuribus, & dominij fundamen-
tum habentem, ut patet in allato nunc tuto-
ris exemplo. Sicut enim tutor duarum scilicet
pupilli, & creditoris personarum rationem ha-
bens, non potest sibi aliquod iniustum facere; sic
neque potest erga seipsum actionem aliquam ex-
ercere iustitiæ.

Albertin.

Obijciat.

Nec verum est, quod idem ait, nimirum Præ-
latum, qui se ipsum infamat, ut priuata persona,
cum sibi tanquam personæ publicæ famam resti-
tuit, operationem erga seipsum exercere iustitig,
ut asserit idem Author *Coroll. 17. puncto 3. in prima
difficultate. pag. 322.* Ratio autem, quam affert
pro sua statuenda sententia, nihil valet; sic enim
arguit: Ratio iustitiæ formaliter consistit in ad-
æquando iure, quod est supra rem, vel actionem
debitam; ergo, si in vna & eadem persona duò
concurrunt dominia, potest eadem persona sibi
satisfacere. Respondetur enim ius esse per se primò
respectu personæ, consequenter autem respectu
rei, & ideò, si persona realiter non distinguatur
à persona, neque in se distinctionem habeat sub-

Solutio.

stantialem naturarum & voluntatum, nullum
verè & propriè dictum ius esse poterit, & con-
sequenter nulla secundum veram iustitiæ formā
fiet æqualitas, & ideò formaliter loquendo, fal-
sum est antecedens. Et potest etiam negari con-
sequentia; quia ius supra rem nequit adæquari,
nisi respectu personæ, quam ius per se primò re-
spicit & obligatio deuenit. Denique falsum est
id quod in antecedente supponitur, videlicet
duo eiusdem rationis dominia in eadem numero
creata persona, moraliter tantum in se ipsa di-
stincta posse concurrere; ut enim ait S. D. *infra q.
35. a. 5.* vnitas relationis vel eius pluralitas non
attenditur secundum terminos, sed secundum
causam vel subiectum; & ideò filius eadem rela-
tione refertur ad patrem & ad matrem, & eadem
(inquit) est ratio de Magistro qui docet multos
discipulos eandem doctrinam, & de domino qui
gubernat diuersos subiectos eadem potestate.
Constat autem eiusdem rationis esse causas do-
minij conuenientis Petro, quatenus tutor est, &
quatenus est talis persona; nam, quatenus tutor
est, personam gerit pupilli, qui postquam fue-
rit sui iuris, eiusdem rationis habebit dominium
in propria bona cum eo, quod conuenit Petro
circa sua. Si verò causæ dominij specificam ha-
buerint diuersitatem, diuersa quidem erunt ei-
usdem personæ dominia, sed hæc nequaquam
sufficiunt, ut eadem persona ad seipsam iustitiæ
possit actus operari, nisi duas habuerit substan-
tiales naturas essentialiter differentes, quibus
duæ distinctæ realiter insint voluntates, ut etiā
aduertit Asturicensis loco supra notato pag. 285.
Verbum ergo diuinum in duplici natura subsi-
stens, diuina scilicet & humana, quatenus in hu-
mana subsistit, id est ut Deus homo, & ut suppo-
situm humanum, Deo in tribus subsistenti sup-
positis, ac proinde etiam sibi ipsi, ut in diuina na-
tura subsistenti secundum verè ac propriè dictā
iustitiæ leges satisfecit.

SECUNDA ad actum iustitiæ constituendum
conditio necessaria est æqualitas dati & accepti.
Quam Christi Domini satisfactioni minimè de-
fuisse demonstrant ea quæ de eius valore dixi-
mus in prima parte Controuersie, adeò ut nil am-
plius addere sit necesse.

AD TERTIAM itaque iustitiæ conditionem tra-
seamus: Hæc autem est obligatio ex parte eius,
qui reddit æquale. Quam non esse necessariam
multi etiam ex discipulis D. Thom. contendunt.
Suarez in *allegata disp. 4. s. 5.* docet ad exercen-
dum proprium actum iustitiæ non semper esse
necessarium operari ex propria & rigorosa obli-
gatione iustitiæ, sed interdum satis esse operari
ad constituendum proprium ac verum medium
iustitiæ intuitu ipsius iustitiæ & æquitatis, etiā
si absque obligatione fiat. Alvarez nouissimus
S. D. interpret ait, ad veram & perfectam iusti-
tiam, quantum est ex parte debiti, sufficere ut
ille qui satisfacit, vel pro quo fit satisfactio, te-
neatur ex debito satisfacere, & per satisfactionē
reddat æquiualens.

Sed conditionem hanc ad operationem iusti-
tiæ propriæ dictæ constituendam esse necessariā
affirmat S. D. loco supra notato; atque ideò si
Christi satisfactio fuit operatio iustitiæ propriè
sumptæ, ex ipsius Christi satisfaciētis obligati-
one Deo fuit oblata.

Ad cuius euidentiam obseruandum est, personam
Verbi dupliciter posse considerari: Vno modo an-
te assumptionem humanæ nature, per quam Deus
homo factus est & caput omnium hominum: &
secundum hanc durationis differentiam dicen-
dum

Secundū,
restitutionem
iustitiæ condi-
tiones scilicet
æqualitatis
dati & accepti
obligationē
ex parte
Christi eius
satisfactioni
minime de-
fuisse.

dum est, Verbum increatum non ex obligatione, sed ex infinita charitate & misericordia nostram assumpsisse naturam & caput hominum ac praesertim fidelium & eorum Redemptorem ac pro peccatis eorum satisfactorem fieri voluisse, & sanguinem ac vitam suam pretiosissimam Deo pro nobis à peccatorum sordibus & ab aeterna damnationis poena liberandis obtulisse. *Oblatus est enim, quia ipse voluit, ut dicitur Isaia 53. Alio modo potest considerari persona Verbi, postquam per assumptionem humanitatis caput hominum est effecta, & homines eius membra, ita ut ex capite & membris vna confurgat persona mystica; propter quam unitatem ea nonnunquam, quae capitis sunt, membris, & quae membrorum propria sunt, capiti tribuuntur, ut patet in Psal. 21. & Isaia 53. Vere languores nostros ipse tulit, &c. Cui itaque genus humanum pro peccatis tam originali, quam actualibus satisfacere teneretur, nec vilius puri hominis satisfactio adaequare posset offensam, Filius Dei carne assumens absque peccato caput hominum factus est, ut ex ipso veluti capite & hominibus tanquam membris vna mystica persona constitueretur, quae per actiones capitis innocentissimi & infinitae dignitatis, aequalem iam Deo posset satisfactione pro peccatis humani generis exhibere. Quamvis itaque Dei filius neque ante neque post assumptam humanitatem absolute considerari satisfacere teneretur, quatenus tamen hominum caput est, & vna cum eis persona mystica, pro membrorum offensis satisfacere tenebatur. Caput enim ut caput, licet perfectam habet sanitatem, hoc ipso quod caput est tenetur pro sanitate membris languentibus acquirenda laborare. Et qui Dux de nouo exercitus constituitur, tenetur veluti caput pro illis etiam iniurijs & offensis satisfacere, quas finitimis vrbibus prouincijs aut Regnis exercitus intulit, antequam ipse ductor esset. Sicut etiam Princeps ex hoc ipso, quod capitis munus assumit, satisfacere pro sui regni & principatus tenetur iniurijs illatis alteri regno, vel principatui etiam antequam ipse caput esset. Christus igitur hoc ipso, quod hominum caput effectus est, pro eis omnibus peccato languentibus satisfacere tenebatur; ac proinde hoc ipso, quod Dei Filius factus est homo, satisfactionis obligationem, ad quam genus hominum tenebatur, assumpsit, cui in ipso conceptionis instanti liberum praestitit humana voluntatis assensum; & ex eadem radice dicitur languores nostros & peccata portasse, & veluti leprosus apparuisse, & alia similia, quae in allegato capite, & alibi prosequitur Isaia. Quo etiam pertinet dictum illud Christi Domini clamantis à Caelo, *Saule saule, quid me persequeris?* quae verba expones Chrysost. ait: *Caput è Caelo pro membris clamat, &c.**

Quarta conditio ad actionem iustitiae requisita est, ut actus aequalitatem constituens sit ex vera & propria iustitia. Hanc non esse necessariam arbitrantur Suarez, Vasquez, & Asturicensis locis supra notatis. Sed haec opinio parum aut nihil videtur habere probabilitatis. Ex diffinitione namque iustitiae superius assignata & ex doctrina D. Thomae & Aristotelis explicata, perspicue patet actionem omnem, qua iustitia constituitur aequalitas, rationem & modum non habere virtutis, nisi cum intentione fiat aequalitatem constituendi: constat autem aequalitatem rebus aut actionibus ad alterum constituendam proprium esse iustitiae finem, ad quem nulla alia virtus, nisi fuerit ex imperio iustitiae mota, suas dirigit actiones. Oportet igitur omnem actum

aequalitatem iustitiae constituentem elici, aut imperari à virtute iustitiae, ac proinde Christi satisfactionem, per quam inter Deum & hominem aequalitas constituitur, à virtute commutativae iustitiae elici aut imperari. His adde loca scripturae clarissima, quae Christi satisfactionem asserunt ad ostensionem iustitiae Dei fuisse directam, aut eius valorem peccatorum offensam omnem adaequasse. Rom. 3. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensionem iustitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum in sustentatione Dei ad ostensionem iustitiae eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi.* & 1. Cor. 1. *Factus est nobis iustitia, & sanctificatio, & redemptio.* & Psal. 129. *Copiosa apud eum redemptio, & 1. Cor. 1. Empti estis pretio magno.* Verba autem Apostoli de Christi satisfactione esse intelligenda patet ex communi Sanctorum expositione, & praesertim S. Th. in *Commentarijs ad dicta loca. Et infra q. 48. a. 4.* Cui itaque diuinæ scripturae verba semper in sensu proprio sint accipienda, si nulla sequatur absurditas, iustitiae nomen in dictis Apostoli verbis proprie sumendum est; nihil enim habet absurdi vel incongrui. Et Arist. in 5. *Ethic. c. 4.* agens de iure commutatio emendatiuo, quod circa actiones iniuriarum versatur, docet in eo tunc iustitiae aequalitatem seruari, quando id, quod pro illata exhibetur iniuria est illi aequale; iam autem constat Christi satisfactionem aequalem ac superfluentem fuisse peccatis omnibus humani generis: cum igitur eam Christus, ut talem Deo pro nobis obtulerit, ut nos à peccatorum sordibus & ab aeterna damnatione redimeret, consequens est eum esse actum excellentis iustitiae commutativae. Et confirmatur: Christi satisfactio debuit elici suauiter & connaturaliter ab vna aliqua speciali virtute multò magis, quam actus satisfactionis aliorum hominum; haec autem virtus alia esse non potest, quam iustitia commutativa, ut patet ex dictis; igitur ab illa debet elici. Antecedens probatur; quoniam ad Christi Domini dignitatem pertinet, ut ex eius gratia plenissima deriuentur virtutes supernaturales ad omnes animae potentias perficiendas in ordine ad omnes actus honestos secundum proprias eorum rationes, quibus obiecta respiciunt: ex. g. ieiunium oratio & passio Christi actus erunt ex diuersis virtutibus, secundum diuersas eorum rationes & bonitates, veluti ex varijs fontibus procedentes: Oratio namque non solum habebat bonitatem religionis, & ieiunium temperantiae, & passio patientiae; sed hi omnes actus bonitates etiam habebat charitatis obedientiae satisfactionis, &c. ut igitur suauiter & quasi connaturaliter elicerentur, necessarie fuerunt in Christo speciales illae virtutes, ex quibus ut proprijs causis dependent actus illi secundum singulas suarum bonitatum rationes; ita ut in Christo esset virtus Religionis, temperantiae, patientiae, iustitiae commutativae, obedientiae, &c. Postremo probatur etiam ratione, quartam illam conditionem Christi Domini satisfactioni non defuisse. Satisfactio Christi vel fuit elicitæ, aut imperata à virtute poenitentiae, vel à religione, vel à charitate, vel non ab vna tantum virtute sed à pluribus iuxta plures ad eius integritatem & perfectionem actus concurrentes, vel à iustitia proprie dicta: sed non à virtute poenitentiae, neque &c. ergo à virtute iustitiae proprie sumptæ. Prima propositio patet ex sufficiente enumeratione principiorum satisfactionis Christi iuxta totidem Theologorum opiniones communiter hic ab expo-

Christi satisfactio adest fuisse iustitiae commutativae formaliter & proprie dictae, alioquin iam rationis quam nostra.

ab expositioribus relatis. Secunda verò, quo ad singulas eras partes probatur. Et primò Christi satisfactionem non fuisse à virtute poenitentiae elicitam, aut imperatam: quoniam, vt ait S. D. *infra q. 84. a. 7. ad 4.* in Christo nulla potuit esse virtus poenitentiae, sicut nec vllum in eo potuit esse peccatum proprium, quod solùm est materia poenitentiae. Secundò probatur idem de virtute religionis; quia virtus religionis non habet Deum pro obiecto, quatenus est offensus ab homine, neque vt ab eodem est ei debita & offerenda satisfactio, sed quatenus primum principium est creationis & gubernationis rerum, cui summa debetur reuerentia & honor ac seruitus ob eius maximam excellentiam, qua cetera omnia transcendit in infinitum, vt ait S. D. *in 2. 2. q. 81. a. 3. & 4.* Eodem etiam medio probatur, Christi satisfactionem non fuisse elicitam aut proximè imperatam à charitate; nam charitatis, obiectum est Deus, quatenus in se ipso bonus est, non verò quatenus est offensus ab homine, & prout eius est satisfactio placandus. Quòd autem à pluribus virtutibus non sit elicitum, probatur: quia plurium virtutum actus nequeunt in vnum finem alicui virtuti proprium ordinari, nisi per eius virtutis directionem & imperium, quæ propriè ac per se primò respicit illum finem: at virtus, cuius proprius finis est illam iniuriam satisfactionis aequalitate recompensare, iustitia est commutatiua; igitur actus omnes humilitatis, temperantiae, patientiae, religionis, &c. ex quibus veluti partibus vna resultauit integra Christi satisfactio, ex imperio commutatiuae iustitiae dependebant, & in hunc finem ab ea dirigebantur.

S. Thom. Prima propositio patet ex Doctrina D. Th. *in 2. 2. q. 3. a. 1. & q. 58. a. 5. & q. 81. a. 1. ad 1.* Secunda euidenter est, & patet ex diffinitione iustitiae superius explicata.

VLTIMA demum conditio infertur euidenter ex quarta; atque idè eadem probatione, qua Christi satisfactioni quartam inesse probauimus, est contenta. *Sciendum tamen* est, quòd licet in Christo fuerit vera commutatiua iustitia propriè, & formaliter dicta, non erat tamen eiusdem specificae rationis cum nostra, sed longè sublimior: quòd probatur primò: quia vnitas & diuersitas habituum ex actibus & actuum ex obiectis est accipienda; at obiectum iustitiae Christi commutatiuae longè altioris ordinis est, quàm obiectum iustitiae nostrae; ergò. Maior patet. Minor probatur: quia obiectum nostrae iustitiae commutatiuae est actio humana constituens aequalitatem inter hominem & hominem, vt habetur ex Arist. *in 5. Ethic. c. 2.* at obiectum iustitiae Christi commutatiuae est operatio. Theandrica, id est Dei virilis, vt constituens aequalitatem inter Deum offensum & humanum genus offendens; sic enim vt Dei virilis, per se & intrinsecè valorem habet infinitum, qua culpæ in Deū commissæ infinitatè adæquat, quod nullius puri hominis actioni potest conuenire, vt latè supra probauimus. *Secundò* probatur idem dictum: quoniam vbi sunt diuersarum rationum excellentiae earum personarum, quibus aliquod ius est debitum, diuersae sunt per se differentiae debiti, vt debitum est: ac proinde virtutes, quæ diuersas has debiti differentias respiciunt, necesse est specie distinguui. Cum itaque iustitia Christi respiciat debitum Deo, cuius excellentia supereminet omni creaturæ; iustitia verò hominis respiciat debitum homini, sequitur Christi iustitiam commutatiuam ab hominis iustitia commutatiua specie distinguui: Antecedens est D. Tho. *in 2. 2. q. 101. a. 1.* Vbi pro-

bat, pietatem ab alijs iustitiæ partibus specie distinguui: quoniam (inquit S. Th.) *Homo efficitur diuersimodè alijs debitor secundum eorum diuersam excellentiam, & diuersa beneficia ab eis suscepta; in vtroque autem Deus summum obtinet locum, qui & excellentissimus est, & est nobis essendi, & gubernandi primum principium: secundariò verò nostri esse, & gubernationis principia sunt parentes & Patria, à quibus, & in qua nati, & nutriti sumus; & idè post Deum est homo maximè debitor parentibus & Patria. Vnde sicut ad religionem pertinet cultum Deo exhibere, ita secundariò gradu ad pietatem pertinet exhibere cultum parentibus & Patria, &c. & in art. 3. eiusdem quaest. ad secundum ait: quia Deus excellentiori modo est principium essendi & gubernationis, quàm Pater vel Patria: idè virtutem religionis, quæ cultum exhibet Deo, esse diuersum à pietate, quæ cultum exhibet parentibus & Patria. Et in q. 102. a. 1. ex eodem principio distinguit obseruantiam à religione, & pietate, & q. 104. a. 2. ad 4. docet eodem modo distinguendas esse diuersas species reuerentiae: qua etiam ratione Caietanus ibi distinguit obedientiam respectu Dei, & respectu hominis. *Postremò* probatur illud dictum; quia iustitia Christi commutatiua ad ordinem pertinet hypostaticum, & soli potest hypostasi diuinæ in assumpta natura conuenire: nostra verò iustitia commutatiua ad ordinem pertinet naturæ, vel gratiæ; igitur plusquàm specie differunt, & in vna tantum analogia ratione formali conueniunt.*

QUARTA CONTROVERSIAE PARS.

Quem iustitia modum habuerit Christi satisfactio: An scilicet fuerit secundum omnem rigorem iustitiae.

Medina super hoc articulo, & Bannes prima sententia, & p. q. 21. quibus consentit Albertinus in alio legato Corollario 17. pag. 323. Quaestionem hanc existimant à præcedente non distinguui dicentes, eam omnem satisfactionem, quæ est ex iustitia, esse etiam de toto rigore iustitiae.

Sed duas has quaestiones esse specie distinctas docent alij fere omnes S. D. expositores & Theologi. Ad cuius euidentiam scito, satisfactionem dupliciter dici posse rigorosam: Vno modo antecedenter & concomitanter, quæ scilicet nullam admittit gratiam offensi factam satisfaciendi: Alio modo concomitanter tantum, quia scilicet secundum se est æqualis offensæ: adeò vt ille, cui debetur, non possit de iustitia maiorem exigere, quamuis non teneatur eam acceptare, nisi ex antecedenti gratuita voluntate decreuisset eam acceptare, sicut euenit in alijs contractibus. Nam si quis seruū bello iusto captū iusto pretio, puta cetrū aureorū vendiderit, dicitur illū vendidisse secundum iustitiam rigorosam concomitanter, non autem antecedenter, quia nulla lege, iustitiaue tenebatur illum vendere, supposita tamen libera voluntatis determinatione aut pacto vendendi, non potest maius ab emptore pretium exigere. Sed præterea distinguunt recentiores satisfactionem prioris modo rigorosam in duas, quarum altera ex omnes habeat condiciones, quæ tam ex parte satisfaciendi, quàm ex parte ipsius satisfactionis sunt necessariae, vt adæquet, aut etiam excedat offensam, ita vt si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iuste posset exigere. Tres verò præcipuè solent numerari conditiones rigorosæ satisfactionis hoc modo

modo sumpta: prima est, vt non sit ex gratia & liberalitate creditoris: secunda, vt sit ex proprijs non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio: tertia, vt non sit ex per se debitis alio titulo creditori: & secundum hunc sensum, certum est questionem hanc à precedenti non esse differentem, vt etiam dicenda declarabunt. Altera est, quæ præter conditiones iam dictas hanc etiam habet, vt satisfactio illi, cui debebatur, oblata illum ad eam acceptandam obliget; quia scilicet condignam ei pro offensa satisfactionem oblatam acceptare tenebatur. Quam conditionem negant prioris sententiae defensores ad perfectam & rigorosam satisfactionem esse necessariam: cuius oppositum alij plures tuentur, vt probabilius. Nobis via quædam ac modus dicendi medius inferius explicandus magis arridet.

Ad satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem cōcomitantem solum rigorosam non esse necessariam duas illas primas conditiones, videlicet, vt satisfactio non fit ex gratia creditoris, neque ex bonis eius, sed ex proprijs satisfactioem

PRIVS autem de ea satisfactione, quæ non antecedenter, sed solum concomitantem est rigorosa, dicendum est. hæc enim, sicut humanis actibus, est cōmunior, sic etiam est intellectu faciliior. Ad huc autem rigorosæ satisfactionis modum, non omnes, sed vna tantum, scilicet tertia ex prædictis conditionibus videtur absolute necessaria. Erat autem prima conditio, vt satisfactio non sit ex gratia & liberalitate creditoris, quam conditionem, vt iacet, huic modo rigorosæ satisfactionis non esse necessariam probatur primo: quia quæ gratis à Deo donantur, non minus transeunt in dominium satisfaciens, quam si non essent illi à Deo donata, sed aliunde habita. At, si aliunde ea satisfactor habuisset, sufficientem haberent valorem ad iniuriam condigne compensandam; ergo eandem habent dignitatem, licet habeantur ex antecedenti & gratuita Dei donatione; quoniam ex Dei donatione nihil de eorum valore minuitur. Et confirmatur ac explicatur exemplo. Nam, si decem aureos mercator Petro donauerit, poterit Petrus ab illo pallium emere iusto pretio; ergo etiam si eidem mercatori pro iniuria sit à Petro satisfactio in pecunia facienda, poterit ei iuste & condigne satisfacere per pecuniam gratis ab eo receptam: probatur illatio; quia non minus requiritur dominium pretij quo pallium emitur, quam dominium pecuniæ qua satisfit offensa: At dominium pretij seu pecuniæ gratis & absque respectu ad contractum emptionis à mercatore donatæ sufficit ad contractum emptionis pallij ineundum cum eodem mercatore secundum rigorosam iustitiæ æqualitatem; ergo idem dominium sufficit vt illius oblatione pecuniæ iuste & rigorose compensetur offensa. Secundo probatur primam illam conditionem, sic absolute sumptam, non esse necessariam. Quia quicumque Deo debet aliquid ex voto, aut ex alio præcepto religionis, non potest illud Deo reddere, nisi ex ijs, quæ gratis à Deo recepit, & tamen in hac satisfactione perfecta reperitur æqualitas; ergo, quod homo pro offensa Deo satisfaciatur, ex gratia charitate & alijs gratis ab eo receptis, nihil profus de satisfactionis æqualitate diminuit. probatur consequentia: quoniam utrobique seruari debet æqualitas rei ad rem, licet obligatio ex diuersis radicibus seu titulis oriatur, scilicet voto præcepto vel offensa. Antecedens verò probatur; quia Iacob, Gen. 28. votum vouit dicens. si fuerit Dominus mecum, &c. cum sciret, quæ dederis mihi, decimas offeram tibi. Certum est autem Iacob votum hoc ad æqualitatem fuisse seruaturum, & actu seruasse decimas offerendo ex his, quæ gratis fuerat accepturus, & actu postea recepit à Deo. Et Populus Israel ex diuino præcepto ad religionem pertinente tenebatur Deo decimas & pri-

Naz. in. D. Thom. 3. partem

mitias offerre; quod tamen ad æqualitatem seruabat ex acceptis à Deo gratis hæc offerendo. vnde Deut. 26. offerenti primitias hæc verborum forma præscribitur. *Profiteor hodie coram Domino, &c. & idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quam Dominus dedit mihi.* Tertiò probatur idem: quia perfectio & æqualitas ac ratio iustitiæ & rigorosæ satisfactionis pro peccato veniali, & pro pœna temporali ex peccato relicta non tollitur aut minuitur ex hoc, quod est ex acceptis à Deo gratis; ergo neque ex hoc tollitur aut minuitur ratio rigorosæ satisfactionis pro peccato mortali. Antecedens probatur quia satisfactio pro veniali, & pro pœna temporali non fit ad æqualitatem, nisi mediante gratia gratis accepta. Consequentia verò probatur: quoniam ideo gratis accepisse principium satisfactionis non tollit ab eo condignitatem & æqualitatem iustitiæ, quia gratia & iustitia attenduntur hic secundum diuersa. Gratia namque gratis à Deo recipitur, præmium verò de iustitia datur pro merito ex gratia procedente, & remissio venialis & pœnæ temporalis datur secundum æqualitatem iustitiæ pro satisfactione ex gratia procedente. At verò etiam si poenitentia, qua satisfacimus pro culpa mortali detur gratis; tamen gratia & iustitia satisfactionis sunt respectu diuersorum: quia gratia est, quod gratis nobis à Deo conferatur gratia & satisfactio; iustitia verò, quod pro satisfactione remittitur offensa, &c. Quarto probatur; quia per Indulgentias satisfacimus ad æqualitatem pro pœnis Purgatorii, & tamen in eis gratis applicatur nobis satisfactio Christi & Sanctorum, per quam pœnas nobis debitas recompenamus ad æqualitatem. Quinto probatur idem; quia nos vt membra Christi Deo satisfacimus de rigore iustitiæ pro peccato, quatenus est offensa Dei, & tamen hæc satisfactio est ex magna gratia, qua scilicet gratis, vt viuia membra Christo capiti ad vnus corporis integritatem copulamur, &c. Sexto probatur, quoniam ad æqualitatem satisfactionis pro iniuria, satis est vt actus, qui in satisfactionem exhibetur offenso, liberè eliciatur & offeratur ab eo in honorem offensi, licet etiam offensus illius actus dominium habeat. Differunt enim restitutio & satisfactio, quia illa versatur in rebus acceptis, in quibus debitor intedit læsam æqualitatem refarcire, & ideo fieri non potest ad æqualitatem per res, quæ sunt illius cui fit restitutio; sic enim facta restitutione nihil recipit eius, quod ante restitutionem illi debebatur; ac proinde remanet inæqualitas: hæc verò, scilicet satisfactio, in exhibitione versatur honoris, quæ per actionem liberam fieri potest, quamuis illa sit sub dominio Dei. Quemadmodum enim per peccatum, quatenus eius actus sub domino est voluntatis humanæ, Deus offenditur, licet sit etiam sub dominio Dei, prout entitas quædam est à Deo creata, ita è contra Christi satisfactio, quamuis esset sub dominio Dei, quatenus tamen liberè offerebatur à Christo, cedebat in gloriam Dei, & ideo perfectam habebat iustitiæ æqualitatem, & hæc est doctrina D. Th. in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad 2. & ad Anibaldum ibidem art. 1. ad 2. Vltimo probatur à simili in merito, ad quod non requiritur, vt actus, quos offerimus Deo sub eius dominio non contineantur, sed satis est vt titulo veræ ac propriæ libertatis nostri sint, licet sit etiam Deus eorum Dominus.

Secunda conditio erat, vt satisfactio fiat ex bonis proprijs ipsius satisfaciens, non autem ex bonis eius, cui fit satisfactio, aut quæ ex illo valorem habent & dignitatem: Hanc verò

E

condi-

conditionem (vt iacet) ad iustitiam concomi-
tanter tantum rigorosam non esse necessariam.
Probatur primò: Quia satisfactio Christi fuit per-
fectissime rigorosa, & tamen fuit ex bonis, quæ
erant sub dominio Dei. *Secundò,* quia satisfactio
non ad hoc ordinatur, vt offensum constituat in
dominio vel possessione illius actionis aut enti-
tatis, quæ est satisfactio, sed eius finis est ablatum
honorem offenso restituere, & hoc optimè fieri
potest per actionem sub offensi dominio com-
prehensam; ergò. Maior probatur. Nam, qui pro
conuicio in alterum dicto per verba satisfacit,
non ad hoc verba profert, aut proferre debet, vt,
cum ei satisfacit, in dominio vel possessione cõ-
stituat suæ locutionis, qua retractat conuictum,
vel alitius entitatis, quæ fuerit per conuictum
à Deo sublata, sed per retractationem subiectio-
nem & veniæ petitionem plenè, & ad æqualita-
tem iustitiæ satisfacit, cum tamen actiones istæ
non transeant in offensi dominium, sed mane-
ant sub dominio satisfaciens: Quoniam, vt ait
Philosophus *honor est in honorante*, & sicut Deum
per peccatum inhonoramus, cuius tamen pecca-
ti entitas non subtrahitur à dominio Dei: ita è
contra fieri potest satisfactio per actiones sub
offensi dominio comprehensas. Minor verò pro-
batur; quoniam honor Deo redditur per satisfac-
tionem, puta poenitentiam, non prout est à Deo,
tanquam prima causa, sed vt est ab homine, tan-
quam à causa proxima. At per hoc, quod Deo
redditur honor per actum poenitentiae liberum,
satisfit illi pro offensa; ergò satisfactio, quæ in
iniuriæ compensatione & honoris restitutione
consistit, optimè fieri potest per actionem sub
offensi dominio comprehensam. Maior huius ar-
gumenti probatur; quia, licet Deus omnem illius
actionis entitatem & rationem efficiat, vt pri-
ma causa, non tamen ea actione Deus honorat
aut satisfacit; quoniam actio illa rationem habet
honorandi & satisfaciendi, prout exit à proxi-
ma causa, sicut etiam Deus, quamuis vt prima
causa producat omnem entitatem & rationem
meriti, comestionis & ambulationis, non tamen
meretur, comedit aut ambulat; quia rationes seu
denominationes istæ formales actui coueniunt
tantum, vt est causa proxima; homo enim per
hoc Deo satisfacit, quòd illi per actum poenit-
entiæ se subijcit in recompensationem offensæ se-
cundum æqualitatem iustitiæ; igitur actus poe-
nitentiæ satisfactorius est pro peccato ea tantum
ratione, qua liberè producitur à satisfaciens,
non autem qua ratione sub Dei dominio com-
prehenditur, sicut etiam per actionem superna-
turalem, cuius supremum dominium habet Deus
satisfit illi pro culpa veniali & pro pœna tempo-
rali, &c.

Igitur absolutè loquendo dicendum est duas
prædictas conditiones non esse necessarias ad eū
rigorosa iustitiæ modum, de quo nunc loqui-
mur, si tamen vtraque limitetur, erit vtraque hu-
ic satisfactionis modo necessaria: Et prima qui-
dem dicens satisfactionem non debere esse ex
gratia & liberalitate creditoris, ita debet intelli-
gi, vt scilicet satisfactio de se minimè sufficiens,
sed inæqualis offensæ non acceptetur ab offenso,
tanquam sufficiens, tunc enim non erit condig-
na secundū se: sed ita accipienda est prima condi-
tio, vt satisfactio nō fiat per id, quod gratis acce-
ptum est, vt fiat illa satisfactio, quamuis fiat per
id, quod satisfaciens operatur in virtute bene-
ficii gratis accepti, vel etiam per id, quod gratis
acceptum est sine ordine ad satisfactionem. Se-
cunda verò conditio, vt huic modo iustitiæ

A sit necessaria, debet intelligi absque præcisione,
siue exclusionem alieni dominij etiam illius, cui
debet fieri satisfactio, ita, vt sensus sit: satisfactio
debet esse ex proprijs id est ex ijs, quæ sunt sub
dominio satisfaciens, licet eadem bona sub e-
ius dominio contineantur, cui debita est satisfac-
tio: sic eam explicant Capreolus loco *supra notato*, &
Asturicensis, pagina 366. & ratione proba-
tur eius prima pars; quia, si non fieret satisfactio
ex bonis satisfaciens, sed alterius, nulla pro of-
fensa fieret æqualitas; quia verè, & propriè nihil
ad eius recompensationem exhiberet; nullus e-
nim dare potest, quod suum non est. Secunda
verò pars probatur; quia sicut vniuersalis & pri-
ma Dei causalitas non tollit efficientiam in secū-
dis causis, sed eam causat & perficit, sic vniuer-
sale dominium Dei in eius vniuersali causalitate
fundatum, non tollit huius hominis particu-
lare dominium.

Nunc de tertiâ conditione dicendum est, quam hu-
ic modo rigorosa iustitiæ diximus esse necessa-
riam, ea verò est vt satisfactio non fiat ex per se
debitis creditori alio titulo iustitiæ particularis.
Ad cuius euidentiam duæ particulae sunt expli-
candæ. Prior est illa: *ex per se debitis alio titulo iusti-
tiæ*; quæ ideò apposita est; quia potest etiam alijs
iustitiæ titulis, quàm ex offensa esse debita satis-
factio, non per se & ex obiecto, sed accidentaliter
& imperatiuè, vt si quis debeat satisfactionem,
vt quatuor, & iuret aut voueat, vel etiam ex spe-
ciali præcepto obligetur ad eam exhibendam,
per hæc enim nō efficitur per se debita satisfac-
tio ex obediencia, & ex religione, cuius actus sunt
iuramentum & votum, sed accidentaliter tantum &
imperatiuè; quia prædicti tituli iustitiæ respici-
unt eandem numero satisfactionem, supponen-
tes obligationem ex offensione deriuatam, nec
per se, & absolutè tendunt ad obligationem
imponendam satisfactionis: cuius signum est, quòd
non existente prima illa obligatione & offensione
contracta nullum de tali satisfactione fieret
iuramentum aut votum; sed ad prioris obliga-
tionis firmitatem, & ad promptioris solutionis
effectum solent adiungi; ac pròinde exhibendo
satisfactionem, vt quatuor plenè & condignè sa-
tisfit non solum primæ, sed alijs etiam acciden-
tialiter additis obligationibus ad religionem &
obedientiam pertinentibus. Altera particula est,
Iustitia particularis, quæ ideò ponitur; quia, si ea-
dem satisfactio debita fuerit ex iustitia legali su-
pernaturali ordinante illam ad commune bonū,
per eandem vtrique satisfit obligationi. Primò
quia iustitia legalis priorem supponit obligatio-
nem, & ideò accidentaliter illi superuenit. Se-
cundò quia iustitia legalis, cum sit vniuersalis
potest per imperium ferri in materias omnium
virtutum: & simile ferè est obedientia, cuius ra-
tio materialiter saltè inuenitur in omni virtutis
actu sub præcepto cadere. Quibus præmissis probatur
dictâ conditionem esse necessariam: Primò quia satis-
factionis æqualitas exigit, vt quod in recom-
pensationem offensæ redditur illam adæquet, at
si id quod per satisfactionem exhibetur offenso
detur etiam pro aliquo alio, quod per se debi-
tum est alio titulo iustitiæ particularis, non red-
ditur ad æqualitatem offensæ, nisi tantū superex-
cedat offensam, quantum redditur pro alio debi-
to ex iustitia particulari; ergò. Declaratur
secunda propositio. Nam, si offensa fuerit vt
duo, & satisfactio fuerit vt quatuor, per
duos satisfactionis gradus recompensabi-
tur offensa ad æqualitatem, & secundum alios
duos gradus valoris poterit alteri debito ex
iusti-

Satisfactio-
nem prædi-
cto modori-
gorosam ne-
cessario po-
stulare, vt
non fiat ex
per se debi-
tis creditorij
alio titulo
iustitiæ
particularis
non tamen,
vt obigei,
&c.

iustitia vt duo satisfieri ad æqualitatem; si verò satisfactio valorem solum habeat æqualem offensæ, & exhibeatur etiam pro alio debito ex iustitia particulari, quantum redditur; pro illo alio debito, tantum detrahatur recompensationi faciendæ pro offensa; atque ideo non poterit illam adæquare. Secundò probatur idem exemplis. Nam si Ecclesiæ debeo centum ex voto, & centum ex locatione seu conductione agrorum, & centum ex mutuo, & alia centum ex decimis, non satisfacio ad æqualitatem iustitiæ, si centum tantum illi reddidero. Nam plures illi iustitiæ tituli multiplicant & augent debitum; adeò vt totum debitum simul acceptum sit quatercentum; igitur soluendo centum non satisfacio ad æqualitatem; cum illi debeatur adhuc trecentum, &c.

Quarta verò conditio, nimirum vt satisfactio condigna, & æqualis secundum dictum iustitiæ rigorem illi, cui debetur oblata, illum obliget line nouo pacto ad eam acceptandam, non est absolutè loquendo necessaria. Primo: quia satisfactio, quam nunc offerunt Deo iustificati pro pœnis temporalibus debitis peccato remissio, est æqualis & rigorosa modo prædicto, & tamen Deus absque addito pacto & promissione, quod esset ea contentus, illam acceptare non tenebatur, sed poterat aliam aut alias pro libito suæ voluntatis exigere absque vlla læsione iustitiæ. Si namque verum est, quod doctissimi quidam affirmant, vtz pœnas Purgatorii per se primò peccatorum nostrorum satisfactio fuisse deputatas, sed per Dei misericordiam in pœnas præsentis vitæ ijs, qui eas subire voluerint, commutari, patet non teneri Deum ad acceptandas pro satisfactioe peccatorum huius nostræ vitæ pœnas & ieiunia, peregrinationes, &c. Quemadmodum si quis abstulerit alteri honorem aut equum; & pecuniam offerat secundum moralem æstimationem æqualem honori vel equo, quem potest in propria specie restituere, non tenetur ille, qui læsus est, eam acceptare, quamuis satisfactio sit moraliter æqualis offensæ; si tamen libere consentiat, vt honor aut equus pecunia recompensetur, iustitiæ constituetur æqualitas & erit satisfactio iustitiæ rigorosa modo dicto, licet ea recompensatio gratis acceptetur; quoniam illa gratia, nihil de recompensationis æqualitate diminuit, sed propriam huius satisfactiois materiam in aliam mutat eiusdem æstimationis & valoris: sicut etiam Deus præcisâ promissione vel pacto non tenetur vnus iusti satisfactioem acceptare pro alio, cui pœnæ debentur temporales; at supposita Dei promissione vel pacto potest vnus pro pœnis temporalibus alteri debitis ad æqualitatem iustitiæ satisfacere, & similiter qui iure belli captum habet seruum, non tenetur à volente illum redimere pretium acceptare, si tamen illud acceptet, vendere volens seruum, erit condigna & iusta recompensatio & satisfactio iniuriæ, quam captiuus ille intulerat communitati, contra quam pugnabat, quæ suum ius in eum transtulit, qui hominem iusto bello captum in seruitutem redegit, &c.

Satisfactio
ne perfectè
rigorosa, am,
qua fit inter
homine &
homine, non
exigere a
qualitè acce-
ptionis of-
fensi, nisi
quando fit
in alia specie

Iam vero de secundo rigoroze satisfactiois modo differendum est. Et quoniam huiusmodi satisfactio multiplex est: quædam enim fit homini, & quædam fit Deo, & hæc duplex est, nam quædam fit ab homine puro, & quædam fit à Christo Deo simul & homine: de singulis in ordine ad dictas conditiones agendum est. Et prima quidem satisfactio, quæ fit homini ab homine, vt rigorosa sit antecederet & concomi-

tanter, non exigit actualem acceptationem offensi, nisi quando satisfactio fit in alia specie ab ea, quæ debetur. Primam huius dicti partem tenent Vega lib. 7. in Concil. Trid. c. 9. Medina Cod. de pœnit. T. 3. q. 1. & Valquez disp. 9. & probatur primò. Quia, si quis Petro inficio vel mortuo honorem abstulerit, potest illum ad æqualitatem resarcire, vt per se notum est; hæc enim erit satisfactio rigorosa, qua maiorem non potest Petrus exigere, & tamen fit nulla eius formali acceptatione interueniente. Secundò probatur: quoniam hoc interest inter iustitiam & alias virtutes morales; quod illius finis est medium rei, quod est inuariabile; nec attenditur per ordinem ad subiectum vel ad aliud extremum: harum autem intentio fertur ad medium rationis, quod est variabile secundum subiecti dispositiones; & ideo, si Petrus debeat decem Ioanni & ea restituat, facit actum iustitiæ ad æqualitatem, quomodocumque disponatur, aut secundum iustitiæ & affectum vel alias dispositiones immutetur Ioannes siue sciat siue nesciat, siue acceptet siue non acceptet, sed satis est actus iustitiæ medium habens rei, quod est penitus inuariabile; igitur eo seruato erit satisfactio Petri secundum æqualitatem iustitiæ rigorosa, quomodocumque sit Ioannes affectus. Tertiò probatur: quoniam acceptatio non tribuit valorem satisfactioi, per quam adæquet offensam; ergò, si post acceptationem est æqualis, eandem, antequam acceptetur, habebit æqualitatem. Ea confirmatur; quia nullus hominus Theologus hominem, qui satisfactioem obtulit æqualem iniuriæ in materia debita, quam offensam renuit acceptare, ad vltiorem satisfactioem obligabit; deberet autem obligari, si condigna non fuisset illius hominis satisfactio; igitur eius condignitas ex acceptatione læsi non pendet, &c. Et ex his sequitur secunda eiusdem dicti pars, videlicet, huic rigorosæ satisfactioi non esse necessarium, vt offensam eam acceptare teneatur, sed satis esse, vt non possit aliam maiorem exigere: quemadmodum etiam rigorosa emptiois & venditionis æqualitas non requirit, vt emptor aut venditor ex iustitia emere aut vendere teneatur; sed satis est vt in contractu perfecta seruetur æqualitas. Tertia demum eiusdem dicti pars probatur; quia satisfactio, quæ est in vna re debita, si fiat in alia, quæ sit etiam secundum moralem æstimationem æqualis, non constituit simpliciter æqualitatem à satisfaciente fieri debitam; igitur, vt obligationi satisfiat, necesse est, vt eam acceptet offensam: quod explicatur exemplo. Nā si Petrus tenetur iniuriam recompensare Ioanni honorem exhibendo, & velit oblata pecunia satisfacere, non plenè resarcitur honor Ioannis, nec debita constituitur æqualitas; quia honor sublatu, honore tantum adhibito sua aptè natura restituitur. Itaq; nisi qui læsus est, fit ea satisfactio ne contentus, nunquā debita confurgit æqualitas.

Ea vero satisfactio, quam homo Deo debet ob offensam illi per peccatum illatam, exigit Dei beneuolentiam: quoniam, vt ait S. D. in 1. 2. offensa non remittitur alicui, nisi per hoc, quod animus offensi pacatur offendenti; Deus autè sola dilectione, ad quā sequitur infusio gratiæ, nobis pacatur, vt ibidè explicat optimè Caietanus, & per hoc differt ab ea satisfactioe, quā vnus homo debet alteri; hæc enim consistit in æqualitate perfecta rei ad rem, quæ non variatur ex dispositione, vel actu alterius extremi; satisfactio verò, quæ Deo fit, ad amicitiam cum eo completè reconciliandam ordinatur: & ideo necessariò postulat eius beneuolentiam & gratiam.

Satisfactio
Christi co-
uenire pri-
mā rigorosa
iustitiæ con-
ditionē; cui
male Suarez
eres adhibet
limitatio-
nes.

SUPERESTIAM una caterarum omnium perfe-
ctissima satisfactio soli Christo Domino propria, cuius
gratia totam hanc proposuimus, & disposuimus
Controuerfiam.

Est igitur prima conditio, vt satisfactio non sit
ex gratia & liberalitate creditoris, quæ parum
aut nihil differt à secūda, nimirum, vt sit ex pro-
prijs eius, qui satisfacti; & ideo Caiet. *super hoc*
a. Soto de natura & gratia lib. 3. c. 6. & in 4. d. 19.
q. 1. a. 2. Medina super hoc art. Asturicensis, &
Vasquez duas has conditiones in vnam coniun-
gunt, quibus consentit etiam Albertinus in al-
legato Coroll. 17. puncto 3. in prima difficultate, pag.
320. Sed quia secunda significatio latius patere
videtur, quā prima, ideo Capreolus in 4. d. 15. q. 1.
ad 1. Aureoli, Ferrar in 4. cont. gent. c. 5. Suarez,
Aluarez, & alij eam à prima distinguūt. Nos au-
tem hic agentes de prima, ea de secunda tantum
attingemus, quæ sunt illi cum prima communia:
quæ verò secunda tanquam propria tribuit Sua-
rez & alij, suo loco consideranda referuamus.

Postulat ergo primò rigorosa satisfactio, vt
non sit ex gratia, & liberalitate creditoris. Ra-
tionem huius conditionis assignat Sotus loco no-
tato de natura & gratia: quia satisfactio est opus
iustitiæ: ergo ex propria ratione distinguitur à
gratia, ita vt quanto plus in opere fuerit gratiæ,
tanto minor sit in eo ratio satisfactionis; igitur
illa sola erit perfecta & omnibus iustitiæ nume-
ris absoluta satisfactio, cuius valor totus emanat
à debitore, nulla perueniente vel interueniente
gratia creditoris. Qui totus ferè discursus collig-
itur ex Apostolo ad Roman. 4. cap. cuius verba
sunt. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur*
secundum gratiam, sed secundum debitum; ei autem,
qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat
impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum
propositum gratiæ Dei & capit. 11. Si autem gratia,
iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gra-
tia. Ideò verò gratia satisfactionem præueniens
iustitiæ minuit perfectionē; quia virtualis que-
dam est remissio debiti gratis à creditore facta
debitori: quò verò maior hæc fuerit, eo plus sa-
tisfactio deficiet ab æqualitate iustitiæ. Et ideo,
vt scitè Caietanus aduertit, omnis ea satisfactio,
quæ præuenientem supponit gratiam creditoris,
satisfactio non est, nisi ex misericordia præueni-
ente & quodammodo supplente, vt sit sufficiens
satisfactio: Talis verò satisfactio contra eam di-
stinguitur, quæ est per æqualitatem, & ex toto
rigore iustitiæ, de qua modo loquimur; ac pro-
inde contradictio manifesta est asserere, posse
hominem Deo perfectè satisfacere pro commis-
so peccato, & eum id posse per charitatem ex di-
uina misericordia deriuatam; satisfactio namque
perfecta non præsupponit vt principium, sed ef-
ficat & habet vt terminum diuinam reconcilia-
tionem; ad hanc enim per se primò dirigitur sa-
tisfactio.

Suarez.

Conditionem hanc sic explicat Suarez tribus a-
lijs conditionibus ait esse limitandam. Prima est,
vt gratia siue liberalitas creditoris ad hunc finem
fiat debitori, vt possit creditori satisfacere; sic
enim est virtualis quædam debiti remissio, sicut
(inquit) si Petrus Paulo centum tribuat, vt si-
bitotidina soluat, quæ illi debebat, libera remis-
sio potius est, moraliter loquendo, quàm iusta
solutio: si verò donatio præcesserit absoluta,
nullum habens respectum ad debiti solutionem,
maior (inquit) intelligeretur esse perfectio ius-
titiæ, etiam si quis ex eadem re, quam à credito-
re dono recepit, illi debitum soluat; quia tunc
in donatione & solutione non includitur virtua-

liter debiti remissio. *Secunda* limitatio est, vt per
illam rem, quæ gratis à creditore datur, vt ab ip-
so datur, fiat recompensatio siue solutio debi-
ti; nam & si præcedat liberalis donatio credito-
ris etiam in ordine ad debiti solutionem, si ta-
men (inquit) solutio non fiat ex eadem omnino
re, quæ dono accepta est, sed ex alijs acquisitis
labore & industria debitoris, hoc non ita repu-
gnat perfectioni iustitiæ, quia iam debitor ali-
quid de suo habet, quò debitum soluit. Quem-
admodum si quis centum Petro debeat & ab illo
accipiat decem, quibus negotiari possit & lucra-
ri, quidquid necessarium est ad soluendum de-
bitum, tunc verè ex iustitia soluit: immò si tan-
tum lucretur vt possit etiam id quod ad lucran-
dum accepit persolvere, erit perfecta iustitia &
æqualis; quia nec totum debitum, nec pars eius
formaliter aut virtute fuit gratis remissa, sed so-
lū antecessisse videtur quædam mutatio, quæ
non repugnat perfectioni iustitiæ, si postea com-
pensetur. *Tertia* limitatio est, vt hæc liberalitas
fiat ab ipso creditore ei, qui debet satisfacere.
Nam, si gratia supponatur alteri facta, non ta-
men ei, qui solutus est debitum, nihil (inquit)
hoc refert ad rationem iustitiæ, quia per huius-
modi gratiam, nihil debitori remittitur. Ex his
limitationibus Albertinus loco supra notato pri-
mam negat esse necessariam; quia, si Paulo debi-
tori verè donata sunt centum à Petro creditore,
Paulus per gratiā donationis, quæ præcessit cō-
tractum solutionis, factus est Dominus illorum
centum, & ideo donatio illa non videtur esse re-
missio virtualis. Sed hæc ratio valde friuola
est; quam vis enim Paulus dominium acquisierit
illorum centum, hoc tamen est ex gratia credi-
toris; & ideo Pauli satisfactio tota pendet ex
gratia & liberalitate creditoris, quæ fit potens ad
restituendum, non autem ex propria Pauli facul-
tate; ac proinde quamvis illa donatio non esset
remissio virtualis, solutio tamen illorum centū
non erit satisfactio ex toto rigore iustitiæ.

Quod autem ait Suarez, donationem absolu-
tam præcedentem, quæ scilicet nullum habeat
respectum ad debiti solutionem, non minuere
iustitiæ perfectionem, etiam si quis ex eadem re,
quam à creditore dono recepit, illi debitum sol-
uat, in humana iustitia, quæ scilicet est inter ho-
minem & hominem, aut in rigorosè solum con-
comitanter iustitiæ modo verum est. Sed in pro-
posito superuacanea est ac minimè necessaria cō-
sideratio; iam enim diximus, vt satisfactio adæ-
quaretur offensa, necesse fuisse, vt satisfaciens
esset Deus & homo, cui nulla fieri potest gratui-
ta donatio. Quæ etiam ratione cateræ duæ limi-
tationes ad rem propositam minimè pertinent;
non enim de iustitia in communi aut humana,
vel de altero minus propriè dicto rigorosæ ius-
titiæ modo, sed de iustitia perfectissimè rigorosa
inter Deum & hominem sermo est; & ideo
multi expositores & doctores in examinandis
dictis limitationibus ad humanam duntaxat &
minus propriè rigorosam iustitiam pertinenti-
bus frustra verba consumunt.

Hanc verò conditionem Christi satisfactio-
ni minimè defuisse docet Capreolus, Caiet. Ferrar.
Sotus, Medina, & alij S. Tho. discipuli, & expo-
sitores *super hoc artic.* Vnus est Vasquez, qui in-
genij sui fîsus acumine à cōmunis doctrinæ via
diuertēs per abrupta graditur dicens tria. *Primū*
est. *Humanæ naturæ* Deificatæ siue sanctificatæ
ipsa Deitate tribuendā esse satisfactionē, vt proxi-
mo principio quod satisfacti, & nō tantū vt prin-
cipio quo. *Secundū.* Propositionē hanc, Christo in-
quantum

quantum homini tribuenda est satisfactio, eandem esse cum præcedente, & eadem ratione concedendam. *Tertium* est. Humanam naturam & Christum in quantum est homo, perfectissimè satisfecisse pro nobis & ex rigore iustitiæ, non quidem propriè, sed generalis, quamvis non ex proprijs, sed ex bonis acceptis à creditore satisfecerit; quia nimirum non solum humana natura, sed etiam Christus ut homo aut in quantum homo indiguit gratia Dei, ut mereretur & satisfaceret, & eam accepit. Quorum examen ad sequentem remittimus Controuersiam.

*Quod autem Christi satisfactioni non defuerit hæc prima conditio, probatur primò. Quia valor satisfactionis Christi ex dignitate personæ Verbi desumitur, at hæc dignitas non conueniebat Christo ex gratia, sed ex natura; erat enim Filius Dei non adoptiuus sed naturalis; ergò. Secundo. In Christo duplex est gratia, quæ principium est satisfactionis scilicet gratia vnionis & gratia habitualis: sed utramque Christus habuit ex proprijs viribus. Verbum enim sua virtute seipsum vniuit humane naturæ, & ex hac vnione resultauit in anima Christi gratia habitualis, sicut splendor ex Sole; ut ait S. D. *infra* q. 7. art. vii. Quod significatur *Ezech. 43.* cum dicitur. *Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat à maiestate eius.* Et expressius habetur *Io. 1.* *Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnguenti à Patre plenum gratiæ & veritatis.* Quamobrem, ut Caietanus aduertit, gratia & charitas in Christo non se tenet ex parte Dei, ut cui satisfaciendum est, sed ex parte personæ satisfaciensis, hoc est ex parte Dei, ut satisfactor est. *Confirmatur.* Quia gratia non est facta personæ Verbi, quæ simul cum Patre & Spiritu sancto fons est omnium gratiarum, sed est facta humanitati, cui non attribuitur satisfactio ut principio quod, sed tantum ut principio quo, ut ostendimus in sequenti Controuersia. *Confirmatur secundò.* Quia concursus omnis & auxilium ad actus satisfactionis necessarium, ex virtute Christi satisfaciensis, ut sic effluebant, non autem ex Deo, prout ei offerebatur ut debita satisfactio.*

Christi satisfactio fuisse æqualem offensi.

Et ideo Christi satisfactio fuit æqualis offensi, non ex sola Dei acceptatione, sed ex propria sua dignitate & valore, ut affirmant S. Doct. & Caietanus *infra* q. 48. a. 2. Et probatur primò: quia Christi satisfactio validior fuit ad peccato, ut patet ex Apóst. *Rom. tertio.* Non esset autem validior si peccatum non adæquaret ex sua dignitate; ergò. Probatur minor: quoniam ex peccato ad æ contraximus peccatum secundum totam eius deformitatem realiter, & non ex imputatione Dei. *Secundò:* quoniam ad *Coloss. 2.* dicitur. *Delens, quod aduersus nos erat, chyrographum decreti, &c. Traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso, &c.* at si eius satisfactio non esset æqualis, non traduceret illos confidenter nec triumpharet in semetipso, sed in acceptatione Dei: posset enim timere suam satisfactionem, ut inæqualem absq; iniustitia à Deo posse repelli. Et ad *Hebr. quinto,* de Christo dicitur. *Cum clamore valido & lacrymis offerens ex auditu est pro sua reuerentia.* In cuius loci expositione notant Chrysostomus, Anselmus, Theophilactus & alij, exauditionem non tribui acceptationi Dei sed reuerentiæ Filio debiti: eadem autem est ratio de quacunque alia Christi operatione satisfactoria. *Tertio* probatur: quoniam ad *Hebr. 10.* dicitur. *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi.* At si Christi satisfactio per sanguinis effusione ex suo valore non esset æqualis, sed

ex acceptatione Dei, nostra fiducia non esset in sanguine Christi: quemadmodum deducunt Augustinus *lib. 13. de Trinit. cap. 14.* Et Cyprianus in sermone de ratione Circumcisionis, Et confirmatur ex Anselmo libro secundo, *Cur Deus homo capitulo sex-to.* Nam si Christi satisfactio solum esset æqualis ex acceptatione Dei, nulla esset quo ad valorem & dignitatem inter eam & antiquæ legis sacrificia differentia (hec enim ex acceptatione Dei poterant esse peccatis æqualia, pro quibus offerebantur) quod omnino falsum est: quoniam Apóst. in tota ferè Epíst. ad Hebr. ostendit sanguine Christi auferri peccata eo modo, quo per antiqua sacrificia non poterant expiari; & ideo ad *Galar. 4.* vocat ea *infirmæ & egenæ elementa.* *Quarto* probatur ratione Agapiti in Epíst. ad Antimū, & Athanasij in libro de humanitate Verbi, quoniam aliàs ad iustam & æqualem redemptionem nostram non fuisset necessaria passio Christi. Probatur illatio: quia ad æqualem satisfactionem ex acceptatione Dei sufficit satisfactio puri hominis, quam Deus ut sufficientem & æqualem potest acceptare, quam secundum se non sit æqualis neque sufficiens. *Vltimo* probatur ex D. Thoma *infra* q. 48. a. 2. Et *quarto contra gent. c. 35. ad 24.* quia satisfactio ex se æqualis est illa, qua Deo offenso aliquid offertur, quod magis diligit, quam oderit offensam; ergò. Quo etiam argumento virtualiter utitur Summus Pontifex in extrauaganti vni-genitus dicens, vnam guttam sanguinis Christi esse sufficientem satisfactionem propter vnionem ad Verbum: ubi manifestè satisfactionis æqualitatem refert non ad acceptationem Dei, sed ad dignitatem sanguinis Christi pro nobis oblatis, &c.

SECUNDA conditio erat, ut satisfactio sit ex proprijs: quæ, ut à præcedente secernatur, intelligenda est de bonis ita proprijs satisfactori ut satisfactor est, ut non sint actu creditoris quæ ratione creditor est. Si namque debitor in satisfactionem offerat creditori id quod illius est, eadem quæ prius erat inter eos inæqualitas remanebit; quia nulla bonis creditoris ex ea satisfactione fiet accessio. Ut autem punctum inquisitæ circa conditionem hanc veritatis attingas, scito satisfactionem hoc modo rigorosam debere ex proprijs esse dupliciter. *Primò* ut non sit ex ijs, quæ sint sub dominio creditoris: *secundò* ut neque ipsa neque eius valor proueniat ex bonis creditoris. In quibus duobus proprietatis modis Christi satisfactioni tribuendis tot ferè sunt Doct. & Expositorum opiniones, quot capita. Nam Capreolus in 4. d. 15. q. 1. a. 3. ad 1. Aureoli contra primam Conclusionem tres supra positas condiciones rigorosæ satisfactionis enumerans ait, oportere primò ut satisfaciens sit principalis causa totius actus satisfactorij: secundò, ut satisfaciat per aliquid totaliter suum, vel saltem per aliquid, quod non sit principaliter eius cui fienda est satisfactio, quam ipsius satisfaciensis: tertio, ut illud, quod exhibetur in satisfactionem, non teneatur alias exhibere propter alia debita: Quæ tria concurrebant (inquit Capreolus) in satisfactione Christi. Nam primò Christus erat principalis causa totius bonitatis suæ satisfactionis: secundò actio, & passio eius non erat potius alterius, quàm eius, quia æqualiter Patris & Filij & Spiritus sancti, & non magis vnus personæ quàm alterius: tertio ipse ex nullo priori debito & obligatione tenebatur reddere Deo, quod eidem obtulit in sua passione vel actione quacunque. Quam opinionem quo ad secundam conditionem recentiores omnes impugnant ac præsertim Suarez, Astur-

Varie doctrinæ expositiones circa secundam conditionem rigorosæ satisfactionis scilicet ut sit ex proprijs.

Capreolus.

S. Thom.

ricensis, Vasquez, Albertinus & Pefantius. A

S. Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 2. ad. 2. ait, hominem ex hoc, quod est ad imaginem Dei, aliquid libertatis participare, inquantum est Dominus suorum actuum per liberum arbitrium; & ideo ex hoc quod per liberum arbitrium agit, Deo satisfacere posse; quia, quamvis Dei sit, prout à Deo est illi concessum, liberè tamen traditum est, ut eius sit Dominus. Sed *ibid. in resp. ad 3.* ait, satisfactionem æquivalentem ab homine fieri minimè posse. Cui doctrinæ innitens Suarez, quo ad primum modum proprietatis ait, differentiam esse inter restitutionem & satisfactionem, quod restitutio versatur circa res datas & acceptas, quia per eam reparatur damnum alteri illatum in bonis suis: at satisfactio versatur in actionibus, quia per eas intenditur iniuriæ recompensatio; quo fit ut in restitutione multum dependeat æqualitas ex dominio, quod restituens habet, vel in alterum transferre potest; quod tamen ad satisfactionis æqualitatem constituendam non est per se necessarium, sed sufficit illud dominium, quod est intrinsecum operi libero; quia satisfactio non fit, nisi per opus liberum, cuius operans est Dominus; quia ratio satisfactionis non consistit in translatione dominij alicuius rei, sed in hoc solum, quod tantum reuerentiæ & honoris impendatur, quantum iniuriæ illatum fuit; atque ideo, quod Deus habuerit dominij actionum Christi, non repugnat iustitiæ perfectæ illius satisfactionis. Quo ad alterum verò modum, quo iustitia ex proprijs esse debet, ait, personam Verbi, quatenus est in propria natura subsistens, rationem habere creditoris, ut autem humanam sustentat naturam, & in ea subsistit, rationem habere satisfactoris.

Vasquez.
Albertin.

Sed modum hunc dicendi, quo ad utramque partem impugnat Vasquez *diff. 8. c. 4. & 5.* Albertinus autem in *allegato Coroll. pag. 226. & sequ.* eundem rejicit quo ad primam partem. Sentit autem hic author, Verbum habere quoddam dominium formale super operationes humanæ naturæ sibi unitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus illo modo, quatenus scilicet solum Verbum terminat naturam humanam, & operationes ipsius naturæ subsistunt quodammodo in Verbo, mediante natura humana; & ratione humani dominij potuisse Christum ex proprijs satisfacere. Quam sententiam sequitur Pefantius *diff. sexta.*

Asturicensis.

Denique Asturicensis in *allegata Relectione, q. 5. pag. 385. & seq.* dicit quatuor. Primum est. Satisfactio Christi cum suo infinito valore potest dupliciter considerari: Vno modo ut exit à diuino Verbo & prout ab ipso infinitatem sortitur, & sic nulli est debita neque etiam ipsi Deo; quia Verbum nihil debet Deo, & c. & ita (inquit) considerata habet omnia necessaria, ut ingrediatur formalem rationem iustitiæ commutatiuæ. Alio modo potest considerari, ut est iam actu producta, & sic est sub vniuersali dominio Dei atque ideo fit inepta & improporcionata ad inducendam iustitiæ obligationem in Deo: satisfactio autem (inquit) in ratione satisfactionis consideratur potius secundum quod egreditur à satisfaciente, quam prout est operatio in facto esse; & ideo absolute dicendum est, Christum satisfacisse ex proprijs & ex ijs quæ nullius subiacebant dominio.

Secundum est. Licet actio humilitatis seu obedientiæ Christi sub vniuersali Dei dominio comprehendatur, nõ tamè ipse Christus simpliciter

loquendo, quia est verus Deus: satisfactio autem Christi fuit infinita, & ad æqualitatem satisfactoria, quatenus quasi reflectebatur supra ipsum Christum, prout scilicet Christus seipsum Deo subiciebat & humiliabat; & ideo Christi satisfactio ea ratione, qua infinitatem habuit, non fuit debita Deo nec sub eius dominio contenta. Non enim erat debita Deo illa reflexio supra personam Christi, ita ut Christus seipsum etiam secundum suppositum Patri humiliaret: & quoniam totum suum satisfactorium valorem ex illa extensione ad diuinum Verbum accepit ipsa Christi humiliatio, idcirco absolute fateri debemus, Christi satisfactionem, qua ratione fuit infiniti valoris, ex proprijs fuisse & ex alijs indebitis. Quocirca Christi satisfactio duplici titulo fuit ex proprijs, & secundum quod procedebat à Christo, ut est Deus & homo, & quatenus reflexione prædicta supra Verbum humanitatis suppositum reuertebatur ipsum humiliando & submittendo Maieitati Diuinæ. *Tertium est.* Licet infinitus satisfactionis Christi valor desumeretur ex infinita dignitate & virtute Dei, quæ toti est Trinitati communis, non tamen desumebatur ab illa, ut communis est, sed tantum prout pertinet ad personam Verbi, quatenus est vna persona ab alijs duabus realiter distincta; quia Verbum non conferbat per se primò valorem infinitum operationi Christi, prout Deus est absolute, sed prout tale suppositum est personaliter terminas humanitatem; & simul cū illa humanas efficiens & eliciens actiones. *Quartum est.* Quamuis valor satisfactionis Christi, si in ratione præcisè valoris infiniti consideretur, desumatur à Verbo ut est diuinum suppositum, si tamen consideretur ut contractus ad rationem valoris satisfactorij, sicut in proposito considerandus est, impossibile est ut desumatur à Verbo, nisi prout est suppositum humanum satisfaciens. Quæ ferè omnia impugnat Vasquez, & ex parte Albertinus. Ea tamen approbat, & sequitur Aluarez in *supra notata diff. 4.*

ET QUONIAM hæcenus relatæ Doctorum opinioniones neque repugnantes omnino, nec à veritate prorsus videntur alienæ, ideo præmissis de *quo Christi fuerit ex proprijs, & quomodo possim quædam doctorum sententias conciliari.*

Notandum est igitur primò in Christi satisfactione duo considerari, scilicet actum satisfactionis & personam satisfaciendam: in actu satisfactionis duo sunt, scilicet substantia physica actus & esse liberum: quæ duo comparantur ut materiale & formale; substantia enim actus se habet ut materiale, esse vero liberum est veluti formale; pertinet enim ad genus moris, cuius ratio posterius conuenit actui, quam eiusdem actus substantia naturalis. Rursus actus satisfactionis Christi tam secundum esse naturale, quam secundum esse morale suè liberum potest dupliciter considerari: Vno modo prout exit à Christo satisfaciente; alio modo prout est iam actu productus. Persona verò Christi satisfaciens dupliciter potest considerari: Vno modo prout subsistit in diuina natura; Alio modo prout sustentat humanam naturam. Et hoc secundo modo dupliciter adhuc potest considerari: Vno modo prout est principium quod satisfactionis; alio modo prout in ipsa satisfactione quodammodo clauditur intrinsecè; quia nimirum, ut ante diximus, Christi satisfactio super ipsam Christi personam quodammodo reflectitur eam Deo summittens & humilians.

Secundo

Secundo sciendum est, dominium dupliciter dici; Vno modo generaliter (vt ita loquar) ac proprie: & hoc modo sumptum est ius habendi, possidendi, fruendi & vtendi aliqua re pro libito voluntatis simpliciter, vel secundum aliquem determinatum modum ex quadam superioritate, vt patet apud Syluestrum in *Verbo Dominium*. Alio modo specialiter & minus proprie, & sic idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, & de hoc dominio loquitur S.D. in 1.2. qu. 1. art. 1. dicens: *Differt autem homo ab alijs creaturis irrationalibus in hoc, quod est suorum actuum Dominus: vnde illa sola actiones vocantur proprie humane, quarum homo est Dominus: est autem homo Dominus suarum actionum per rationem & voluntatem, &c.* Vbi Conradus ait, hominem non ita dici suorum actuum dominum, quod eos possideat tanquam Dominus, sed quia, cum Domini sit imperare liberè seruo qui eius potestati subditur, homo etiam potest agere, & non agere, & agere hoc vel illud: ex quo patet, dominium hoc esse magis similitudinariè quàm propriè dictum.

De singulis igitur his distinctionibus, & earum membris ad inuicem copulatis breuiter, ac dilucidè, quantum supernæ gratiæ lumen illuxerit, differemus, vt vera discernamus à falsis, & vt quæ probabilia sunt in qualibet opinione, videamus.

Primum dictum.

Dico itaque primò, actum satisfactionis Christi tam secundum eius esse naturale quàm liberum, quatenus est actu productus, non ita personæ Christi proprium esse, vt solus habeat eius dominium generaliter & propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia Dei omnipotentis Patris & Filij & Spiritus sancti virtus & dominiū ad omne ens actu productum extenditur; potest enim illud pro libito suæ voluntatis conseruare, aut in nihilum reducere, & ad varios vsus sibi placitos ordinare. Actiones igitur Christi sub ea præcisa ratione, qua entia quædam actu producta sunt, vim seu rationem nequeunt habere satisfactoriam respectu Dei per peccatum offensi. Huic dicto nituntur omnia argumenta, quibus probant recentiores, fieri non posse, vt aliquis ex perfecta iustitia ex bonis sibi, & creditori communibus satisfaciatur. Videndus est Suarez in *allegata disp. 4. sect. 7.* Asturicensis, Vasquez, & Albertinus locis supra notatis.

Secundum.

Secundo dico, Actum satisfactionis Christi secundum eius esse morale siue liberum, prout egrediebatur ab humana Christi voluntate, ita proprium fuisse Christi, vt solus haberet super eo dominium specialiter & minus propriè sumptum. *Probat hoc dictum.* Quia dominium hoc modo sumptum idem est, quod libertas voluntatis in ordine ad actus ab ea elicitos aut imperatos, quatenus, scilicet potest agere & non agere, & agere hoc vel illud: at hæc libertas soli conuenit voluntati elicienti & imperanti; ergo. Maior patet ex dictis. Minor probatur: Quoniam actus liberi elicit vel imperati ea tantum ratione formaliter liberi sunt, qua dependent ex iudicio rationis, & ex electione voluntatis illius suppositi, quod eos elicit aut imperat. Quamuis enim creata voluntas, à diuina voluntate veluti per se primò libera, & prima causa libertatis moueatur ad liberè eligendum & imperandum, formaliter tamen non dicitur actus liber ex ordine, quem habet ad diuinam voluntatem, vt primam causam; sed ex eo, quod à creata voluntate producit, vt causa proxi-

ma. Consequens ergo est, vt specialis hæc ratio dominij super actus elicitos, & imperatos soli sit propria creata voluntati. Et confirmatur. Quoniam his actibus vitalitas conuenit in ordine ad solam creatam voluntatem; ergo & libertas; ergo sola creata voluntas est eorum domina secundum hanc dominij rationem minus propriè dictam. Antecedens patet. Prima consequentia probatur: Quia libertas actuum est quædam vitalitas nobilissima. Secunda verò probatur: Quia libertas voluntatis respectu actuum liberorum est specialis illa ratio dominij, de qua loquimur.

Tertiò dico, Actus satisfactionis Christi, prout egrediebatur à diuina Christi voluntate, & à persona Christi vt principio quod, fuisse Christo proprios secundo modo; quia scilicet neque ipse, neque eorum valor proueniebat ex bonis Dei; quatenus ei satisfactio debebatur, siue quatenus erant tribus communia. *Probat primò.* Quia satisfactionis valor infinitus defumebatur ex infinita dignitate, & virtute Dei, non tamen sub ea ratione, qua tribus personis est communis, sed qua ratione ad solam pertinet Incarnati Verbi personam, cuius relatiua, personali que proprietate, quasi modificatur, vt de subsistentia diximus, *prima parte, questione 39. articulo quarto, Controversia prima*; ergo satisfactio Christi erat ex proprijs in secundo sensu. *Probat antecedens*: quia Verbum ea ratione conferebat valorem operibus Christi satisfactorijs & meritorijs, qua naturam humanam terminabat, & in ea subsistebat; at Verbum terminabat naturam humanam, non ratione subsistentiæ communis tribus personis, nec quatenus Deus absolutè, sed quatenus talis persona à Patre & Spiritu sancto distincta realiter, ab hoc autem Deo tribus personis communi ratione in re, fundameptum habente; ergo valor infinitus satisfactionis Christi defumebatur, &c. prout in antecedente. Et confirmatur: Quia satisfactionis Christi valor debet attribui principio proximo elicienti & agenti vt quod: at hoc est persona Verbi Incarnati; Deus enim tribus personis communis non erat, nisi causa prima & vniuersalis earum operationum, quas Christus Deo pro nobis in satisfactionem offerebat: ex tali verò causa non desumitur valor operis moralis finitus aut infinitus, vt hic etiam Aluarez annotauit post Asturicensem.

Quartò dico, Christi satisfactionem & eius valorem fuisse Christo propriam in secundo sensu, considerata satisfactione, quatenus non solum à Verbi Incarnati persona procedebat, vt à proximo principio quod, sed etiam quatenus super ipsam Verbi personam reflectebatur, & eam quodammodo claudebat intrinsecè. Prior pars huius dicti patet ex tertio dicto. Posterior patet ex dictis in *prima parte Controu.* vbi cum Asturicensi diximus, Verbum Incarnatum satisfaciendo pro nobis Deo per actus humilitatis & obedientiæ, non solos eos actus cum humanitate, sed suam etiam personam Deo summisse & humiliasse, quam proculdubio summittere, & humiliare minime tenebatur.

Postremò dico, sententiam Capreoli dicentis, vt satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, satis esse, vt fiat ex ijs, quæ totaliter sunt satisfaciens vel saltem per aliquid, quod nõ sit principalius eius cui fienda est satisfactio, quàm ipsius satisfaciens; actionem autem & passionem Christi æquè fuisse Patris & Filij & Spiritus sancti, intelligendam esse de principijs satisfactionis, quo

quo ad absoluta & essentialia, non autem quatenus proprietates connotant personales, & per eas quodammodo modificantur & determinantur. Iam autem diximus, Christi satisfaciens virtutē & dignitatē infinitā non conferre Christi actionibus & passionibus valorē infinitū, nisi quatenus intelligitur personali Verbi proprietate modificata. Quomodo verò filius in assumpta humanitate possit sibi ipsi satisfacere, quatenus est persona diuina, iā superius explicauimus.

TERTIA CONDITIO erat, vt satisfactio sit ex alias non debitis ei, cui satisfaciendum est. Hanc limitat Suarez dicens intelligendam esse de debito iustitiæ & respectu eiusdem, adeo vt solutio debiti nequeat esse iusta & perfecta, nisi fiat ex ijs quæ non sunt debita eidem alio titulo iustitiæ: si verò debita fuerint alio aliquo titulo, puta gratitudinis, obedientiæ aut misericordiæ inter homines non minuit (inquit) perfectionem iustitiæ; quia huiusmodi alij tituli vel debita non minuunt æqualitatem iustitiæ. Sed hanc doctrinam cum suo fundamento rejicit Vasquez, *disp. 8. c. 6.* & multis argumentis falsam esse demonstrat. Cuius sententiam sequitur Albertinus in *sepe allegato Corollario*, fol. 317. Sed, quamuis dicta limitatio respectu finitæ satisfactiois quæ sit de toto rigore iustitiæ, non sit admittenda, satisfactio tamen infinitæ, qualis est satisfactio Christi, non est deneganda: In quo Vasquez absque sufficienti ratione sodali suo contradicit.

Ad cuius euidenciam *considerandum est* primò, personam Verbi esse dignitatis simpliciter infinitæ, ex qua non solum ad singula merita, satisfactioes, gratiarum actiones & obedientias, valoris quædam deriuabatur infinitas, ita vt plura diuersarum rationum ex vno principio simpliciter infinito deriuarentur infinita, sed etiam ex eodem principio in vnā & eandem Christi operationem plures diuersarum rationum infinitates effluerent; ita vt sicut eadem numero operatio plures habebat rationes formales, ac species in genere moris, puta meriti satisfactiois, gratiarum actionis, obedientiæ, &c. sic plures haberet infinitates singulis illis rationibus & speciebus conuenientes, & ab inuicem formaliter differentes: ac proinde pluribus æquialeret operationibus infinitis specie tam naturæ quàm moris realiter ab inuicem differentibus.

Secundò sciendum est, non esse necessarium, gratiarum actionē equari beneficio secundum valorem seu perfectionem in esse entitatio, sed satis esse, si secundum rationem proprii generis proportionalem habeat æqualitatem, siue commensurationem (exempli gratia) vt maximo beneficio maxima respondeat gratiarum actio sic. n. suscepto beneficio æqualis erit gratiarum actio, non simpliciter siue in esse entitatio, sed in ratione gratiarum actionis.

Eadem igitur actio Christi plurimum habens moralium actuum rationes formaliter differentes, plures etiam secundum singulas habuit infinitates ratione diuersas, ex vna & eadem infinitate simpliciter diuini suppositi deriuatas; ac proinde Christus eadem actione & passione multis titulis infinita, scilicet meriti, gratiarum actionis, satisfactiois, obedientiæ, &c. sufficienter sibi nobisque meruit, pro totius Mundi peccatis plenè perfecteque satisfecit, & condignas ac proportionabiliter æquales Deo gratias egit pro gratia vnionis & alijs gratijs, donis ac beneficijs suæ humanitati collatis, vt scitè Caietanus aduertit: Verbo autem diuino naturam huma-

nam assumpti, sicut nulla facta fuit gratia, sic neque gratiarum actio vllum esse ei beneficium, sed naturæ tantum humanæ.

Ex his conciliari facillè poterunt relatæ Doctorū opiniones circa secundam iustitiæ rigorosæ conditionem. Et de sententia quidem *Capreoli* satis diximus. D. autem *Th.* de satisfactione loquitur imperfecta. *Suarez* dominium libertatis in operationem satisfactoriam non affirmat, aut intendit esse per se sufficiens absolute ad æqualitatem iustitiæ constituendam, sed in genere suo: nec esse necessarium dominium propriè sumptum in operationem, quod sit in creditorem transferendum, neque etiam dominium propriè sumptum, quod habet Deus Pater & Filius & Spiritus sanctus in operationem Christi satisfactoriam, pugnare cum æqualitate satisfactiois, si non desint aliæ conditiones: Et quamuis satisfactio ratione quadam sit restitutio, non sit tamen illa, sicut hæc per hoc, quod allicuius rei dominium transferatur. Quod non aduertit, aut fortasse volens dissimulauit *Vasquez*, & post eum *Albertinus*: Qui priorem proprietatis modum cum secundò confundens ait, Verbum habere dominium quoddam formale super operationes humanæ naturæ sibi personaliter vnitæ, quod non habet Pater & Spiritus sanctus, &c. qua loquendi forma, nihil aliud significatur, quàm operationes Christi satisfactorias solius esse Verbi, tanquam suppositi satisfaciens, quod supra docuimus cum *Asturicensi*. Qui etiam affirmans, Christi satisfactioem consideratam prout exit à Verbo & prout ab ipso trahit infinitatem, nulli debitam esse neque etiam ipsi Deo, &c. eandem significat satisfactiois proprietatem illi conuenientem; prout à solo Verbo vt supposito in humana natura subsistente, & vt proxima causa producit; sic enim ab eo solo speciali quadam ratione valorem accipit infinitum, & ab ea ius omne creditoris excludit. Quod quia *Vasquez* in *supradicta disp. 8. c. 4.* minimè considerauit, friuola valde ratione sententiam *Asturicensis* confutauit dicens, Christi satisfactioem in fieri non minus quàm in facto esse, sub Dei dominio contineri, & ab eius virtutis efficacia pendere; quod omnino falsum est formaliter loquendo de operatione, quatenus ab Incarnati Verbi persona, veluti supposito ab alijs duabus diuinis personis realiter distincto & tanquam principio quod proximo deriuatur.

SVPEREST iam **POSTREMAE** CONDITIONIS examen. An scilicet Christi satisfactio præter conditiones iam dictas hanc etiam habuerit, vt Deo cui debebatur oblata, illum ad eam acceptandam obligauerit; ita scilicet vt Deus condignam ei pro offensa satisfactioem oblatam acceptare teneretur?

Anselmus lib. 2. Cur Deus homo, c. 19. affirmat Deum non potuisse Christi satisfactioem non acceptare. Verba eius sunt: *Eum autem, qui tantum donum sponte dat Deo sine retributione debere esse non iudicabis, immò necesse esse video, vt Pater filio retribuatur: alioquin iniustus esse videretur, si nollet, aut impotens, si non posset: Quæ aliena sunt à Deo.* Eandem sententiam sequitur *Sotus in 4. sent. dist. 19. quest. 1. art. 2.* dicens implicationem esse contradictionis non esse Deo acceptum id, quod illi Christus offerebat. Sed ait *Vasquez* nomen hoc, *acceptum* idem ibi significare, quod *gratum*: quod quidem (inquit) longè diuersum est ab eo, quod ait *Anselmus*, nimirum Christi satisfactioem non solum non potuisse non esse

Conciliatur
Doctorem
sententia.

Vasquez
cap. 4.

An Christi
satisfactio
Deo cui de-
beatur, ob-
lata illum
ad eam ac-
ceptandam
obligauerit?
Sententia
Doctorem.

Deo

Deo gratam ad effectum redemptionis nostræ, sed etiam non potuisse Deum non retribuere Christo opus nostræ redemptionis in præmium laborum. Verum iudicio meo secundum hoc sequitur ex primo; si namque Christi satisfactio non potuit non esse grata Deo ad effectum redemptionis, igitur non potuit eam non acceptare ad eundem effectum retribuendum, igitur ea per Christum exhibita non potuit Deus redemptionem non retribuere. Eandem opinionem sequitur, & explicat Valentia *super hoc art. qu. 5.* Quam, vt probabilem defendit Asturicensis in *allegata q. 5. p. 381* cui fauet etiam Aluarez, *disp. 4. in resp. ad 7. argumentum*, quamuis non in ea perficitur.

Oppositam sententiam sequuntur communiter omnes alij Doctores, ac præsertim Thomistæ & expostores huius articuli.

In Deo simpliciter loquendo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactio nem, supposito incarnationis decreto, etiam præciso ordine ad redemptionem.

Pro difficultatis huius resolutione considerandum est, primum, dupliciter intelligi posse, oblatam à Christo fuisse Deo satisfactio nem pro peccatis humani generis. Vno modo supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad redemptionem, media Incarnati Verbi passione & pluribus alijs actionibus in ea terminatis & completis: & hoc pacto supponitur pactum & promissio, saltem implicita ex parte Dei acceptandi satisfactio nem peccatis æqualem offerendam à Christo; ac proinde obligatio acceptandi, non ex virtute tantum fidelitatis, sed ratione iustitiæ eminentissima; non enim hæc obligatio simplici innitebatur Dei promissioni, sed onerosæ respectu Christi, cui promittebat Deus iuxta illud Isai. 53. *Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæum: sicut etiam nostris operibus corona ex iustitia reddenda promittitur 2. Tim. 4. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex.* Quorum verborum explicatio videnda est in *Comm. S. Thom.* Quod etiam significat diuina Scriptura. *Psal. 2. dicens: Posuisti a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam & possessionem tuam ter minos terræ.* Veritatem hanc latè probat Suarez *disput. 4. sect. 5.* cui tamen non assentimur asserenti, iustitiam commutatiuam Deo formaliter conuenire secundum imperfectionibus; arbitramur enim cum D. Thom. in ratione iustitiæ commutatiuæ formali claudi imperfectionem superius explicatam. Quamobrem iustitia, quam Deo tribuimus in ordine ad Christum satisfaciendum longè alterius rationis & altioris ordinis est, quam iustitia commutatiua, tametsi modum quendam habeat iustitiæ commutatiuæ, sicut etiam respectu quorundam modum habet distributiua; immò & formaliter est distributiua, cum huius iustitiæ ratio nullam intrinsecè claudat imperfectionem.

Alio modo possumus intelligere, Christi satisfactio nem oblatam Deo fuisse, supposito decreto Incarnationis absolute, id est absque siue præciso ordine ad redemptionem: & hoc etiam modo posset aliqua ratio obligationis ad acceptandam Christi satisfactio nem in Deo cogitari. Ad cuius evidentiam obseruandum est, in Christo satisfactio nem offerente quatuor esse consideranda. Primum est persona Verbi vt subsistens in humana natura, quæ scilicet persona est principium quod operationis satisfactoriæ. Secundum est diuina natura cum sua voluntate; quæ principium est quo remotum talis operationis. Tertium est humana natura cum sua voluntate quæ principium est proximum eiusdem operationis. Quartum est operatio cum infinito suo valore, quem trahit ab infinita suppositi di-

gnitate. Igitur si duo tantum operationis principia proxima consideremus, nempe suppositum & humanam eius voluntatem, nullam ex parte Dei ad acceptandam satisfactio nem possumus obligationem cogitare; nisi in ipsius Dei pacto & promissione fundatam, vt multis argumentis probant hic recentiores. At consideratis simul omnibus operationis principiis tam proximis quam remotis, quæ tamen omnia erant intima Christo satisfaciendi, dicendum est, nulla etiam supposita promissione vel pacto, non potuisse Deum oblatam Christi satisfactio nem non acceptare. Quia cum vna sit vnus Dei Patris & Filij & Spiritus sancti voluntas, hoc ipso B quod vnum ex his tribus suppositis, prout est in aliena natura subsistens, per vnâ in tribus numero voluntatem satisfactio nem æqualem offerentæ offert Deo Patri & Filio & Spiritui sancto, per illam eandem numero voluntatem acceptandam, non potest à Deo per eam non acceptari; alioquin à se ipsa discordaret diuina voluntas, mouet enim ad acceptandum volens efficaciter vt acceptetur; igitur implicat contradictionem satisfactio nem sic oblatam à diuina voluntate non acceptari: vellet enim vt offerens illam à se acceptari, vt autem eidem offertur nollet eam à se acceptari. Et quia Christi satisfactio ex omnibus dictis principiis absolute dependet, ideo simpliciter loquendo dicendum est, si consideremus Christi satisfactio nem vt oblatam Deo, supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem, eidem ex parte Dei correspondere obligationem ad eam acceptandam.

Sed, an hæc obligatio sit ex vera, & proprie dicta Christi satisfactio ne, diligenter inquirendum est. S. Thom. 1. p. quæst. 21. art. 1. ad 3. in huiusmodi actibus iustitiam interuenire significat ex parte Dei minis proprie dictam; quam ait nuncupari condecentiam diuinæ bonitatis; Quia debitum (inquit) est à Deo, vt impleatur id, quod eius sapientia & voluntas habet, & quod suam bonitatem manifestat: & secundum hoc iustitia Dei respicit decentiam ipsius, secundum quam reddit sibi, quod sibi debetur. Hæc ibi S. Thom. Cum igitur diuina sapientia & voluntas non à Christo separata, sed illi essentialiter & intime coniuncta hoc habeat, vt in satisfactio ne perfecta Deo pro peccatis humani generis oblata diuina bonitas secundum attributa iustitiæ & misericordiæ manifestetur, in acceptanda satisfactio ne & retribuenda remissione non videtur esse ex parte Dei iustitia proprie dicta, sed ea tantum, quæ dicitur condecentia sue bonitatis.

Verum ex ijs, quæ supra diximus in tertio dicto circa secundam conditionem, perspicue constat magnam esse differentiam inter debitum, quod Deo conuenit in ordine ad decretum suæ sapientiae & voluntatis de operatione & effectu bonitatem eius manifestante, & obligationem acceptandi Christi satisfactio nem supposito decreto Incarnationis, præciso ordine ad redemptionem. Primum namque Christus Deo satisfactio nem offerebat non vt subsistens in natura diuina, sed vt diuina persona subsistens in humana natura siue vt Deus homo; quod satis esse diximus, vt Christi iustitia verè sit & dici possit ad alterum, scilicet ad Deum vt Deus est: in Deo autem ex decreto suæ sapientiae & voluntatis in rebus operante propter suam bonitatem manifestandam, non potest similis distinctio designari. Secundum, Christus diuina sua voluntate, virtute & dignitate satisfactio nem in-

Christi satisfactio ne ex parte sui iustitiæ perfectionem habuisse, nec tamen Deum ad eam acceptandam obligasse.

E

fini-

finitam offerens Patri ex ijs, non vt communi-
bus, sed veluti proprijs, sua scilicet personali
proprietate naturam humanam terminantem
modificatis modo superius exposito, valorem
satisfactorijs suis operibus infinitum confere-
bat, & ea veluti propria, Deo in offensam com-
pensationem offerebat, ita vt satisfaciens & of-
ferens esset Verbum, vt in humana natura subsi-
stens: is autem cui satisfactio offerebatur, esset
Deus Pater, Filius & Spiritus sanctus in vna sim-
plicissima diuina natura subsistens. Talem au-
tem distinctionem non habet Deus, vt operans
ex decreto suae sapientiae & voluntatis propter
manifestationem suae bonitatis. Maius igitur in
Deo videtur esse iustitiae debitum, & magis pro-
priè dictum in acceptanda Christi satisfactione,
quam in implendo diuinæ sapientiae & volun-
tatis decreto in operibus creationis. Sed quam-
quam hæc satis apparenter suadere videantur
iustitiae obligationem in Deo respectu Christi
satisfactionem offerentis esse constituendam,
non tamen id efficaciter ostendunt, vt mox di-
cenda declarabunt.

Suppositis igitur ijs, quæ de Christi satisfac-
cientis obligatione diximus in 2. parte Controuer-
siae, DICO PRIMO, cum Bartholomæo Medina
& alijs recentioribus nullam propriè, & simpliciter
in Deo fuisse obligationem iustitiae commutatiuæ ad
acceptandam Christi satisfactionem. Probatur pri-
mo: quoniam qui talem habet obligationem, e-
ius, cui debet, subijcitur voluntati & est eo infe-
rior; Deus autem nullo inferior est nec vlli sub-
ijcitur. Et confirmatur: quia talis obligatio &
necessitas induceretur in Deum, non ab eius in-
trinsèca tantum & essentiali rectitudine diuinæ
voluntatis, sed etiam ex oblata satisfactionis
perfectione & æqualitate ad offensam. Verè e-
nim esset hæc causalis: quia Christus satisfactio-
nem obtulit æqualem offensæ, obligatur Dei
voluntas ad eam acceptandam.

Obiectio.

Solutio.

Sed dices satisfactionem tanti valoris exhibi-
tam non esse rationem formalem inducendam ta-
lis obligationis in Deum, sed esse conditionem
requisitam, vt impleat Deus quod promissit sub
talis operis conditione. At oppositum indicat
formalis commutatiuæ iustitiae ratio in actu
satisfactionis inuenta; hæc enim per se & for-
maliter satisfactionis ad offensam exigit æqua-
litatem; igitur illa diuinæ voluntatis obligatio
ab extrinsecus oblata satisfactione deriuabi-
tur.

SECUNDO DICO, Christi satisfactionem il-
lam ex parte sui & Christi satisfaciens iustitiam perfe-
ctionem habuisse, vt sui valoris infinitate & æqualita-
te ad offensam Dei voluntatem obligaret, si in eam ca-
dere posset obligatio. In hoc dicto conueniunt re-
centiores omnes Thomistæ; & quidam extra-
anei S. Doctoris expositores; & patet ex dictis & E
explicatur etiam à simili ex Caiet. 1. 2. qu. vltima,
art. 1. Sicut enim comparando meritum homi-
nis ad mercedem illi debitam secundum se, po-
test in ea iustum simpliciter inueniri: quia po-
test meritum æquari premio reddendo, in ordi-
ne verò ad Deum nulla merito potest inesse ius-
titia; quia hominis ad Deum non potest esse æ-
qualitas simpliciter in aliquo, sed secundum
proportionem tantum: Ita comparando Chri-
sti satisfactionem remissioni offensæ per eam ob-
tinendæ, æqualitas inter eas simpliciter inueni-
tur: at eadem satisfactio, quatenus etiam offer-
tur à Christo, relata ad Deum offensum, non po-
test eum constituere debitorem, quia capax non
est obligationis vt ante diximus. Ad cuius am-

pliozem intelligentiam recolenda est doctrina
Philosophi in 5. Metaph. in c. de Ad aliquid. & S.
Thom. p. 1. q. 13. art. 7. quam ibi latè explicauimus
cum Caietano, videlicet relationem quandoque
in vno extremo esse rem realem, in altero verò
esse rem rationis tantum. Quod contingit (inquit
S. Thom.) quandocumq; duo extrema non sunt v-
nius ordinis, sicut sensus & scientia referuntur ad sen-
sibile & scibile: quæ quidem in quantum sunt res qua-
dam in esse naturali existentes, sunt extra ordinem
esse sensibilis, & intelligibilis. Et idè in scientia qui-
dem, & sensu est relatio realis, secundum quod ordi-
nantur ad sciendum, vel sentiendum res, sed res ipsæ
in se consideratæ sunt extra ordinem huiusmodi. Vnde
in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam,
& sensum, sed secundum rationem tantum, in quan-
tum intellectus apprehendit ea, vt terminos relatio-
num scientiæ, & sensus. Vnde Philosophus dicit in 5.
Metaphys. quòd non dicuntur relativiè ad quòd ipsæ
referantur ad alia, sed quia alia referuntur ad ipsas.
Et paucis interiectis: Cum igitur Deus sit extra to-
tum ordinem creaturæ & omnes creaturæ ordinen-
tur ad ipsum, & non è conuerso, manifestum est, quod
creaturæ realiter referuntur ad ipsum Deum, sed in
Deo non est aliqua realis relatio eius ad creaturas, sed
secundum rationem tantum, in quantum creaturæ
referuntur ad ipsum. Hæc ibi S. Thom. Similiter igitur
in re proposita dici potest, ex parte Christi
Deo satisfactionem, quæ operatio creata est,
offerentis rationem inueniri commutatiuæ ius-
titiae, quia conditiones omnes ad actum perfe-
ctæ & rigorosæ iustitiae commutatiuæ ne-
cessariæ eidem satisfactioni verè conueniunt,
vt ostendimus. At ex parte Dei nulla potest
obligatio iustitiae commutatiuæ respondere;
quia Deus ex suæ naturæ dignitate & excel-
lentiæ dominium semper habet vniuersale su-
per omnes creaturas: Et ideo ex quauis o-
peratione creaturæ nihil ei vtilitatis aut bo-
nitatis adiungitur; ac proinde neque talis
obligatio, sed potest eam absque violatione
iustitiae commutatiuæ pro libito suæ volun-
tatis acceptare vel repellere. Non itaque po-
stulat essentialis & intima ratio commutatiuæ
iustitiae, vt ambo eius extrema mutuo sibi
subijciantur & obligentur, sed satis est si v-
num eorum alteri obligationis vinculo se
subijciat; in hoc enim erit vera iustitiae ra-
tio, in altero verò minime, sed aliquid excellen-
tius.

TERTIO DICO, obligationem illam, qua di-
ximus, Deum supposito decreto Incarnatio-
nis absolute, id est præcisò ordine ad redem-
ptionem teneri ad acceptandam Christi satisfac-
tionem, ad iustitiam commutatiuam propriè
dictam minime pertinere, sed ad iustitiam mi-
nus propriè dictam, quam S. D. appellat conde-
centiam diuinæ bonitatis. Prior huius dicti pars
patet ex dictis. Posterior satis apertè colligitur
ex pluribus diuinæ Scripturæ locis, quorum
præcipuus habetur Ro. 3. Quem proposuit Deus pro-
pitiationem per fidem in sanguine eius ad ostensio-
nem iustitiae suæ, &c. Deinde probatur ratione.
Obligatio illa, quæ est ex parte Dei respectu
Christi satisfaciens, pertinet ad iustitiam &
non ad commutatiuam, neq; ad distributiuam,
neque ad altiozem aliquam iustitiae rationem,
quæ verè sit ad alterum; ergo ad iustitiam perti-
net minus propriè dictam, quæ est condecencia
diuinæ bonitatis, secundum quam Deus si-
bi debitor est, vt scilicet impleat suæ voluntatis
decretum. Antecedens quoad primam partem pa-
tet ex diuinis litteris iustitiâ in ordine ad Chri-
sti sa-

Dei obliga-
tionem ad
acceptandam
Christi sa-
tisfactionem
supposito
Incarnatio-
nis decreto
præcisò or-
dine ad re-
demptionem
non pertine-
re ad iusti-
tiam commu-
tatiuam pro-
priè dictam,
sed ad con-
decenciam
diuinæ bo-
nitatis.

fiti satisfactionem significantibus. Quoad secundam verò patet ex supradictis. Quoad tertiam est evidens ex ipsa ratione, seu forma iustitiæ distributiæ, quæ locum non habet in Deo respectu Christi satisfaciens. Quo ad ultimam verò probatur. Quoniam hæc obligatio ex sola diuina voluntate procedit, quæ prout est in Christo, satisfactionem causat & offert pro peccatis hominum, vt acceptetur; vt autem est in Deo Patre Filio & Spiritu sancto, eam accipit; igitur hæc iustitia non est nisi condecencia diuinæ bonitatis, secundum quàm à Deo debitum est ipsi Deo, vt impleatur id quod semel placuit eius voluntati. Nam & si verum sit id, quod supra quasi obijciendo dicebatur, vz. Christum diuinam suam voluntatem, non vt tribus communem, sed quasi vt propriam & personalem proprietate modificatam satisfactionem causare, & eam Deo vt Deus est, offerre; quia tamen hæc obligatio diuinæ voluntatis ad Christi satisfactionem acceptandam ex nullo prouenit eorum, quæ Christo sunt propria, prout à Deo vt Deus est, & à Patre & Spiritu sancto & à seipso, vt est persona diuina distinguitur, sed ex eo tantum, quod Deo commune est vt in tribus suppositis existenti, sc. ex ipsa diuina voluntate, vt diuina voluntas est, non autem prout est Incarnati Verbi quasi propria; idcirco hæc obligatio non est iustitiæ propriæ sumptæ, sed communiter & improprie dictæ, quæ est condecencia diuinæ bonitatis modo superius explicato; nulla enim in Deum cadere potest obligatio, nisi quæ liberum voluntatis actum tribus communem propter summam eius rectitudinem naturali quadam sequela vel colligatione modo nostro intelligendi comiteretur. Quæ verò sunt vni tantum personæ propria, quatenus propria sunt, nullam respectu Dei aut alicuius existentis in Deo possunt habere formalem siue actuale aut virtuale causalitatem, sed ex diuinis attributis perfectionibus aut rationibus communibus & absolutis vna potest alterius esse causa virtualis in essendo, vt patet de immutabilitate respectu æternitatis. Et sicut debitum Dei ad voluntatis fuisse decretum exequendum in rebus non oritur ex rebus ab ipsa voluntate decretis, sed ex ipsius diuinæ voluntatis intima rectitudine & immutabilitate, sic debitum seu obligatio diuinæ voluntatis ad acceptandam Christi satisfactionem, prout à Christo voluta est diuina voluntate, & Deo per eandem oblata, non ex ipso creato satisfactionis actu iam producto, aut etiam à Deo præconcepto, sed ex ipsa diuinæ voluntatis rectitudine & immobilitate deriuatur. Sed cum in Deo sit ratio dominij, & iustitiæ punitiæ, quamuis considerata ratione dominij possit Deus homines etiam innocentes in Infernum perpetuo torquendos detrudere, absque hoc quod vlla fiat eis iniuria; si tamen consideretur Deus præcisè, vt iustus iudex absque dominio, non potest secundum hanc rationem innocentem absque iniustitia punire. Sic igitur in proposito nostro, licet Deus peccatis nostris offensus possit vt supremus Dominus non acceptare, vel etiam annihilare Christi satisfactionem sine iniustitia; si tamen consideretur vt offensus præcisè ab eo potestate dominij tenetur Christi satisfactionem acceptare, vel aliam abundantiorum non petere, cum illa sit superflua, & ex proprijs, &c. & hoc satis esse videtur ad rationem satisfactionis de toto rigore iustitiæ; hæc tamen obligatio non videtur excedere condecenciam diuinæ bonitatis.

A Ex dictis sequitur duplicem in Deo fuisse obligationem ad acceptandam Christi satisfactionem, quarum prima nullam sapit iustitiæ propriæ dictæ rationem, sed est sola condecencia bonitatis: *Secunda* ad iustitiam pertinet supereminentem, cuius actiones modum nonnunquam induunt iustitiæ nostræ commutatiæ, cuius ratio formalis Deo minimè congruit, nonnunquam autem distributiæ, quæ Deo formaliter & propriè conuenit. Nam si Christi satisfactionem consideremus, vt oblatam aut offerri Deo possibilem per diuinam Christi voluntatem supposito Incarnationis decreto absque ordine siue præciso ordine ad redemptionem, correspondet illi ex parte Dei obligatio iustitiæ minùs propriè dictæ, quæ est condecencia bonitatis: si verò eandem satisfactionem intelligamus, vt oblatam aut offerri possibilem supposito decreto Incarnationis cum ordine ad redemptionem à Christo cognito, aut etiam posita promissione, vel pacto inter Deum & Christum, illi ex parte Dei respondet obligatio iustitiæ longè altioris rationis quàm sit iustitia nostra commutatiua.

PRIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio quoad intrinsecam perfectionem siue modum in eam ex v. deducit, ex conclusionibus ad diuinam personam deriuatam non est infinita simpliciter in genere moris, sed tantum secundum quid, sc. in genere satisfactionis. Hanc probant & explicant ea, quæ diximus in 1. par. Controuersie. Eandem tenet Capreolus in 2 sent. dist. 18. q. v. nica ad primum Scoti.

SECUNDA CONCLUSIO: Christi satisfactio, quæ ratione personam Verbi connotat aut includit simpliciter infinitam modo superius explicato, scilicet quantum ad formam valoris extrinsecam, dici potest simpliciter infinita, non in genere entis sed in genere moris & satisfactionis. Hæc patet ex dictis in prima parte Controuersie. Et probatur primò ex Anselmo lib. 1. Cur Deus homo, cap. 14. & 19. & D. Tho. infra q. 48. ar. 2. ad 3. Et quarto cont. gent. c. 54. & de Ver. q. 29. a. 7. & in tertio d. 18. q. 1. a. 6. Et ex allegata

D Extrauag. Vnigenitus de Indulgentijs. In qua probat Sum. Pontifex thesaurum meritorum Christi esse simpliciter infinitum, & Basilii in Psal. 38. exponens illa verba *Frater non redimet*, &c. ait pretium satisfactionis Christi superare omnem valorem, quod est esse infinitum. *Secundò probatur*; quia aliàs sequeretur satisfactionem Christi non esse maiorem peccato Adæ, cuius oppositum affirmat diuina Scriptura *Rom. 5.* probatur illatio: quia peccatum Adæ ex se quandam habet infinitatem, quæ scilicet ex se sufficiens est homines etiam infinitos inficere, si tot ex Adam nascerentur: at si Christi satisfactio non haberet ex se sufficientem valoris infinitatem pro peccatis infinitis, maius esset delictum quàm donum; ergò. Et confirmatur: quia satisfactio Christi verè sufficiens est pro totius mundi peccatis, etiam si multiplicarentur in infinitum; ergò. Antecedens est Ambrosij *Præfat. in Psal. 35.* Et probatur: quia Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ virtutem habent sufficientem ad vniuersa peccata delenda, quamuis multiplicarentur in infinitum: vt probat S. D. *infr. qu. 68. a. 5. & q. 86. ar. 1.* at prædicta Sacramenta virtutem habent ex satisfactione Christi; ergò multò magis talem virtutem habebit ipsa Christi satisfactio: Consequentia verò probatur: quia nisi talis virtus esset infinita, possent adeò secundum numerum vel grauitatem peccata multiplicari, vt illam adæquare non posset Christi satisfactio, si esset finita; atque ita meritis timere posse.

possemus, ne Christi satisfactio minimè sufficiens esset pro peccatis; ac præterea Summus Pontifex in decretali prædicta concludit non esse timendum, quod exhauriatur thesaurus satisfactionis Christi. Postremò probatur; quia si causæ proximæ alicuius effectus sunt infinitæ, & in illum influunt secundum totam suam virtutem moralem, producant effectum moraliter infinitum; sed causæ proximæ satisfactionis Christi sunt infinitæ moraliter & influunt in satisfactionem secundum totam suam infinitatem; ergo causant satisfactionem infinitam; Maior patet. Minor, quo ad primam partem asserentem causas proximæ satisfactionis Christi esse moraliter infinitas, probatur: quia Christi satisfactio duo habet principia proxima: alterum ut quod; & alterum ut quo. Primum est persona Verbi in assumpta humanitate, quam personam constat esse simpliciter infinitam. Secundum autem est multiplex: primum humanitas vnita Verbo, quæ principium est satisfactionis per modum naturæ substantialis: secundum est gratia quæ est principium proximum quo per modum naturæ accidentalis; & hæc in Christo fuit infinita in ratione gratiæ: ut probat infra S. D. q. 7. tertium est charitas quæ principium proximum est per modum habitus imperantis satisfactionem: quæ licet in ordine ad eliciendum amorem Dei fuerit finita; ut probat Asturicensis in sua Relezione de gratia Christi pag. 225. & 342. in ordine tñ ad eliciendam satisfactionem fuit infinita; ut ait S. D. infra q. 48. a. 2. & in 3. d. 19. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 20. q. 1. a. 3. ad 1. & 2. & alibi. Et Capreolus in tertio d. 20. q. vnica ad 4. Scoti contra primam conclusionem, & ratio iam dicta est; quia scilicet per actum charitatis Christus offerebat Deo infinitam suæ personæ dignitatem; & ideo satisfaciebat infinitè; quod idem dicendum est de alijs humanæ Christi naturæ virtutibus: nam, ex. g. temperantia licet esset ex obiecto suo & intentione finita, quatenus tamen eliciebat actum, per quem subijciebatur Deo infinita Verbi persona, erat infinita. Quod ad secundam verò partem quod scilicet omnes prædictæ causæ influant in satisfactionem secundum totam suam virtutem, probatur: quoniam hic infinitus influxus nihil aliud dicit, quam elicere actionem reflexiuam supra suppositum diuinum, humiliando totam eius dignitatem: sed hæc principia talem actionem eliciunt, quæ scilicet totam diuini suppositi dignitatem humiliant; ergo moraliter influunt secundum totam suam virtutem: non enim est aut fingi potest, maior vel perfectior influxus moralis eo, quo subijcitur Deo infinita dignitas personæ diuinæ.

TERTIA CONCLUSIO: Valor satisfactionis Christi simpliciter infinitus non ex sola satisfaciens personæ dignitate desumitur, sed etiam ex oblatæ rei pro peccatis hominum infinitate deriuatur. Hæc conclusio latè probata fuit & explicata in dicta prima parte Controuersia.

QUARTA CONCLUSIO: Christi satisfactio fuit ex iustitia commutativa propriè sumpta. Hæc patet ex 2. parte Controuersia, & asserit eam Caietan. in Com. 2. Cor. 5. in fine.

QUINTA CONCLUSIO: Christi satisfactio vi satisfactio formaliter est, regulatur à virtute iustitiæ commutativæ; quatenus scilicet ab ea elicitur aut imperatur. Hæc patet ex dictis in 2. parte Controuersia in fine; & probat eam Aluarez in sua 4. Conclus. multis argumentis.

SEXTA CONCLUSIO: Iustitia Christi commutativa in ordine ad Deum erat longe diuersa rationis

& altioris ordinis, quam iustitia commutativa, quæ est inter homines, hæc patet ex dictis.

SEPTIMA CONCLUSIO: Christi satisfactio perfecta fuit, & secundum omnem rigorem iustitiæ, quatenus tres illas habuit condiciones, quæ necessariae sunt, ut adæquet offensam; aded ut, si creditor iniuriam vellet aliqua satisfactione compensare, solam hanc iustitiam posset exigere. Conditiones verò sunt: ut non sit ex gratia creditoris, ut sit ex proprijs, & ex non debitis alio titulo creditori. Hanc probant vberimè, quæ diximus in 3. parte Controuersia.

OCTAVA CONCLUSIO: Nulla propriè & simpliciter loquendo, fuit in Deo obligatio iustitiæ commutativæ ad acceptandam Christi satisfactionem. Hæc patet ex primo dicto tertie partis Controuersia.

NONA CONCLUSIO: Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisfaciens eam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & equalitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio. Hæc patet ex 2. dicto eiusdem 3. partis.

DECIMA CONCLUSIO. Supposito decreto Incarnationis ordinatæ ad humani generis redemptionem cum eius decreti notitia in anima Christi, aut etiam pacto vel expressa Dei promissione in Deo fuit obligatio iustitiæ, non solum quæ dicitur condecencia bonitatis, sed etiam iustitiæ magis propriè dictæ, non tamen commutativæ, sed eminentioris quæ modum habuit commutativæ, seclusis imperfectionibus. In hac conclusione conueniunt omnes ferè iuniores S. D. Interpretes, Medina, Suarez, Valentia, Pefantius, Aluarez. Et habet fundamentum in D. Th. 2. d. 27. q. 1. a. 3. ad 4. eius verba sunt: Deus non efficitur debitor nobis, nisi forte ex promisso; quia ipse bona operantibus premium repromittit; & ideo non est inconueniens, si ab ipso quis mereri possit, ex quo aliquo modo debitor est. Hæc ibi. Qui tamen in 1. parte q. 21. a. 1. ad 3. & alibi negat, Deum cuiquam esse debitorem, eo quod ipse ad alia non ordinatur, sed alia ad ipsum. De qua re videndum est Bergomas in aurea Tabula, dub. 431. & Caiet. 1. 2. q. 114. ar. 1. & 3. Et ibi Conradus & Medina. Sed licet Deus ab extrinseco nequeat obligari, & alteri primò ac propriè non obligetur, sed sibi tantum, hæc tamen obligatio, quam Deus habet respectu sui, in promissione fundatur homini facta sub onerosa conditione; ac proinde respicit hominem merentem aut satisfaciens tamen quam alterum iustitiæ terminum vel extremum secundarium, & non tantum ut materiam circa quam versatur obligatio, quam Deus habet primò respectu sui; longè siquidem est diuersa ratio de creaturis, quoad earum perfectiones naturales in ordine ad Dei sapientiam & voluntatem, & de homine prout intellectualis est & liberi arbitrij, qua ratione fiunt ei promissiones à Deo. Deus enim in ordine ad creaturas quoad earum perfectiones naturales nulli potest esse debitor, nisi sibi ipsi, ut probat S. D. 1. p. loco notato, & latius in 2. cont. gent. c. 29. at in ordine ad creaturam rationalem cui fit promissio, quamuis non sit Deus per se primò debitor, extenditur tamen ad eum quodammodo secundariò ratio debiti hoc ipso, quod ei facta est promissio. Neque tamen ad eum Deus ordinatur, aut ei subijcitur; quia non ei per se primò debitor est sed sibi tantum; nam ea tantum ratione creaturæ rationali debitor est, quia semetipsum ad aliquid ei tribuendum obligauit: nam promissio à Deo creaturæ facta magis & prius fit ipsi Deo quam Creaturæ; quia Deus æternò suæ voluntatis decreto sibi primò loquitur, deinde illud in tem-

in tempore sub forma promissionis creature manifestat.

ULTIMA CONCLUSIO. *Supposito decreto incarnationis absolute, id est preciso ordine ad redemptionem, intelligitur in Deo fuisse debitum sine obligatione iustitiae minus proprie sumpta: quae scilicet est decencia bonitatis.* Hec patet ex 3. dicto ultima partis huius controuersia.

CONTRA PRIMAM CONCLUSIONEM produci possunt argumenta, quibus probatur 2. & 3. conclusio, quae nihil aliud concludunt, quam satisfactionis actum hoc modo sumptum dici posse simpliciter infinitum extrinseca quadam denominatione ex diuino supposito simpliciter infinito deriuata, ut ante diximus.

CONTRA SECUNDAM CONCLUSIONEM sunt argumenta quae referunt & solunt Capreolus in 2. d. 18. q. vnicuique, Caietanus super hoc art. Barthol. Medina in suo dubio siue q. de perfectione satisfactionis Christi, Suarez disp. 4. sect. 4. Asturicensis in allegata quest. 5. dub. 2. fol. 292. Vasquez disp. 5. Albertinus in saepe allegato Corollario 17 punct. 4. pag. 333. & Alvarez disp. 4.

CONTRA EANDEM CONCLUSIONEM argumentatur Rada Controu. 13. art. 2. probans meritum Christi ex sua ratione formali ex propria bonitate intrinseca non fuisse infinitum, nec infiniti valoris: eadem autem est ratio de satisfactione, cuius valor infinitus ex eadem radice deriuatur, nempe ex infinita suppositi dignitate. Sicigitur arguit.

Primo: Aut bonum velle Christi, quo per creatam meruit voluntatem, fuit acceptatum tantum quantum erat persona Verbi, aut non: Si secundum admittis, ergo ex se non habuit necessitatem acceptabilitatis, ut possit sufficere pro infinitis, & consequenter non erat infinitum: si primum concedis sequitur illud bonum velle Christi ratione suppositi habuisse rationem infinitae acceptabilitatis, & consequenter erit infinitum bonum; & tantum quantum Verbum quod est absurdum. **Respondetur** verum esse secundum: Ad argumentum aduersus hanc partem negatur illatio, quia velle & satisfactio Christi hoc ipso, quod erat actio meritoria & satisfactoria diuini suppositi, habebat infinitatem in genere meriti & satisfactionis, licet non in genere entis; poterat enim Christus suae voluntatis operatione mereri omne illud, quod potest cadere sub meritum & satisfacere pro omni quantumvis graui peccato vel offensa.

Secundo: Principium per se actionis meritoriae Christi sumptum cum omnibus respectibus ad Verbum vel ad aliud est finitum intrinsece, igitur & actio eius fuit formaliter finita & limitata; ergo finitè acceptata. Antecedens patet. Quia principium illius actionis est voluntas Christi creata gratia finita informata, quae ex respectu ad Verbum nullam induit infinitatem intrinsecam; quia omnes hi respectus sunt finiti. Consequentia probatur; quia à principio essentialiter & intrinsece finito non potest oriri operatio formaliter & intrinsece infinita, &c.

Respondetur infinitatem operationum Christi in genere moris non desumi ex principio quo, sed ex principio quod, scilicet à supposito Verbi simpliciter infinito. **Sed contra** (inquit) Principium quod non agit nisi in virtute principij Naz. in D. Thom. 3. Partem.

A quo; ergo quamuis principium quod sit infinitum, non potest ab eo oriri actio infinita, nisi precise iuxta mensuram principij quo. **Et confirmatur.** Conf.

Quia agens quod per principium formale formaliter finitum in genere entis & naturae non potest causare effectum formaliter infinitum, nec elicere actionem formaliter infinitam; ergo nec per principium quo formaliter finitum in genere moris & gratiae potest elicere actionem formaliter infinitam in genere moris. **Respondetur**, nullam esse consequentiam, loquendo de infinitate moris, quamuis vera sit de infinitate actus in esse naturae; quia dignitas suppositi agentis se habet ut forma quadam extrinseca actus in genere moris, & ideo valor actus satisfactorij in genere moris secundum agentis suppositi dignitatem attenditur, licet in ratione efficientis suppositum non agat, nisi in virtute principij quo. Vnde ad confirmationem negatur consequentia; quia dignitas suppositi non se habet, ut forma respectu actus in genere entis, sicut eius est forma in genere moris. **Sed responsionem Instabz 1. hanc arguit Rada.** Primo. Quia ratione personae non acceptantur illi actus tantum, quantum persona, ergo. Secundo. Quia nullam bonitatem intrinsecam moralem ut suppositum sub ratione suppositi illis confert. Tercio. Quia si illam tribuit, illa infinitas non est intrinseca actui sed extrinseca, ergo. Probatur hoc assumptum. Quia actus voluntatis Christi, cum sit in specie moris, habet intrinsecam differentiam & proprietatem, qua limitatur & finitur in sua specie, nec intensionem habet infinitam: at supposita bonitate morali actus finita & limitata, valor eius intrinsece non potest esse infinitus: quia tantum acceptatur, quantum valet ex se & ex propria bonitate intrinseca; ergo si bonitas actus est ex se & intrinsece finita, non potest ex se acceptari pro infinitis. Quarto. Si circumstantia & dignitas personae augeat interdum intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, hoc est, quatenus aliquo modo redundat in obiectum, augendo vel mutando bonitatem eius obiectiuam, ut quando pauper facit eleemosynam, illa circumstantia personae augeat bonitatem; quia illud obiectum ad talem personam comparatum censetur difficilius & maioris quantitatis proportionalis. Et hinc fit, ut haec circumstantia personae, etiamsi infinita sit, non infinite augeat hanc bonitatem, sed limitatur ex habitudine & modo, quo talis actus tendit in obiectum sic affectum, quae necessarium est finita; ergo licet operatio creata Christi sit personae infinitae, non tamen est intrinsece & formaliter infinita: quia sic augeat bonitatem intrinsecam, non quidem ut suppositum, sed ut obiectum; ex qua ratione non habet infinitatem intrinsecam actus. **Respondetur ad primum** nullam esse consequentiam: quia persona non confert actui satisfactorio suam bonitatem in genere entis, sed tantum confert ei bonitatem in genere moris modo superius explicato. **Ad secundum** negatur antecedens; non enim assentior Vasquezio dicenti in sua disputat. 6. cap. 2. ex Deitate propter fundamentum vnionis personalis deriuari in naturam humanam per denominationem tantum extrinsecam effectum quandam moralis sanctificationis, in quo ipsa Deitas tamquam forma includatur, sicut ferum ignitum continet ut formam ignem ipsum; nam praeter extrinsecam hanc denominationem resultat in actu satisfactionis bonitas

nitas quædam moralis illi non minus, sed longe magis intrinseca, quam sit ea bonitas, quam habet actus virtutis ex alijs eius circumstantijs rectæ rationis iudicio comparatis; quia multo magis operationi suæ persona coniungitur, quam locus aut tempus aut finis &c. consistit autem hæc bonitas moralis seu valor operationis in essentiali eius commensuratione ad tantæ dignitatis personam, à qua producit secundum regulam rectæ rationis: qua etiam ratione conuenit actui libero bonitas moralis in ordine ad alias circumstantias, quibus secundum rectæ rationis regulas commensuratur. *Ad tertium* negatur assumptum. Ad eius probationem dico, bonitatem actus intrinsecam ex obiecto esse finitam, sed ei nihilominus adiungi posse bonitatem aliam, scilicet valoris infiniti ex circumstantia personæ actum elicientis, vt ex supradictis elucet. Vnde admissa maiori negatur minor, si loquatur de sola bonitate quam habet actus ex obiecto: si autem de omni actus bonitate loquatur, non admittimus id quod supponit, videlicet bonitatem satisfactionis in Christo esse omnibus modis finitam. *Ad quartum* negatur consequentia. Quia non eodem modo personæ dignitas auget propriam, & intrinsecam bonitatem actus in ratione virtutis, quo valorem auget satisfactionis aut meriti. Virtutis enim bonitatem actui confert, non per hoc quod fiat quali forma ipsius actus secundum se, sed quatenus redundat in obiectum, augendo vel minuendo propriam illius bonitatem, vt patet in adducto exemplo pauperis elemosynam largientis: sed valor operis in ratione satisfactionis ab ipsa persona proximè & immediatè deriuatur; ex hac enim non extrinseca tantum, sed etiam intrinseca denominatione Christi satisfactio dicitur infinita; quamuis longè maior sit infinitas extrinsece denominans, quam eidem intrinsece adhærens vt supra notauimus.

Obiect. 3.

Tertio; Opera Christi non habuerunt infinitum valorem ratione infinitæ dignitatis personæ Verbi; ergo nullo modo habuerunt infinitum valorem. Consequentia patet. Antecedens probatur primo. Quia non erat principium illius valoris, quatenus erat suppositum humanum, neque vt suppositum diuinum, ergo nullo modo. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia vt sic nec satisfaciebat nec se tenebat ex parte satisfaciens, sed potius ex parte acceptantis satisfactionem. Præterea. Si concursus aliquem physicum habuit peculiarem supra actiones humanitatis, ille non erat infinitus, quia non agebat infinite sed finite, ergo. Præterea. Vel persona diuina est causa secundum se illius valoris in operatione humanitatis, vel vt vnita humanitati: at neutrum dici potest, ergo. Probatur minor quo ad primam partem; quia persona diuina secundum se non potest esse satisfaciens, ergo nec potest pertinere ad materiam satisfactionis, nec dare operibus humanitatis valorem satisfactorium. Consequentia patet. Antecedens probatur. Quia persona satisfaciens vt sic est inferior eo, cui satisfacit: at diuinæ personæ repugnat esse inferiorem Deo. Quoad secundam verò partem probatur. Quia tunc valor satisfactionis non esset æqualis grauitati offensæ, vel saltem non esset infinitus. Sequela probatur. Quia dignitas satisfactionis

non esset æqualis dignitati personæ offensæ: si quidem satisfaciens est persona diuina in quantum homo, offensus verò Deus secundum se. At persona diuina in quantum homo non est tantæ dignitatis, sicut Deus secundum se; nam Christus vt homo dicitur creatura & minor Patre.

Respondetur, personam diuinam esse causam illius valoris, prout est vnita humanitati. Ad argumentum in contrarium negatur sequela. Ad cuius probationem dico propositionem illam, *Satisfaciens est persona diuina in quantum homo*, dupliciter intelligi posse: Vno modo, vt dictio illa complexa *in quantum homo* significet solam humanitatem esse principium satisfactionis, & ita falsa est dicta propositio, vt patebit in sequenti *Controuerſia*. Alio modo, vt humanitas sit principium quo: persona verò diuina, pro qua supponit nomen illud concretum homo, sit principium quod, & sic vera est propositio, sed falsa est minor subsumpta videlicet personam diuinam in quantum homo, non esse tantæ dignitatis, quantæ est Deus secundum se. *Secundo cum alijs dici posset* ad argumentum, dictionem illam vt siue in quantum dupliciter sumi posse.

Vno modo *reduplicatiue* & ita denotat significatum termini, cui applicatur, esse rationem siue causam per se talis valoris; & sic falsum est personam diuinam prout est vnita humanitati esse causam valoris; sic enim humanitas esset propria causa valoris. Alio modo sumi potest *specificatiue*, quo modo significat terminum, cui applicatur, esse conditionem necessariam requisitam, vt persona Verbi sit causa valoris operationum humanitatis illi vnita: & in hoc sensu verum est, personam diuinam vt est humanitati vnita esse causam valoris operationum, quas exercet in assumpta humanitate: sic autem persona diuina satisfaciens est æqualis Deo, cui offertur satisfactio. *Sed hanc solutionem impugnatur Rada. Primo* quia illa conditio est modificatiua concursus, & quasi limitat ipsum. *Secundo* Quia persona diuina sumpta, vt vnita humanitati in sensu concessio, est persona offensæ & acceptans satisfactionem; ergo non concurrat ad tribuendum operibus satisfactionis valorem. Antecedens probatur. Quia persona sic sumpta secundum se est causa illius valoris infiniti; ergo satisfacit vt persona infinita, at quatenus persona infinita est persona offensæ; ergo. *Tertio*: Quia si persona Verbi secundum se, licet cum illa conditione det valorem operibus satisfactorijs humanitatis, illa satisfactio innititur gratiæ ipsius creditoris; ergo satisfactio Christi non fuit de toto rigore iustitiæ; quod isti negant. Prima consequentia probatur. Quia Verbum secundum se est creditor. *Respondetur* sol. 1.

Ad primum, & negatur assumptum, loquendo de concursu valoris moralis in genere satisfactionis, vt satisfactio est, quamuis concursus absolutissimè sumptus limitetur ad tale genus, scilicet ad valorem actus in genere moris; quoniam ex dignitate suppositi in humana natura subsistentis & operantis, non potest valor operationis augeri in genere entis, sed tantum in genere moris. *Ad secundum* negatur antecedens. Ad eius probationem negatur antecedens; non enim persona Verbi secundum se præcisè est causa valoris operationis procedentis ab humanitate vt principio quo, sed quatenus habet iam dictam conditionem, vt scilicet sit vnita

vnita humanitati. Deinde dico, personam infinitam cum tali conditione non esse personam offensam sed satisficientem, vt latè superius explicauimus. *Ad tertium* negatur prima consequentia siue conditionalis: Ad eius probationem dico, Verbum secundum se, id est vt est subsistens in diuina natura, esse creditorem, vt autem est vnium humanæ naturæ & in ea subsistit, esse satisfactorem.

Obiect. 4. *Quartò*, Si Verbum mereretur, aut satisfaceret per velle increatum solum mereretur aut satisfaceret infinitè & pro infinitis; ergo cum mereretur & satisfaceret per velle creatum, non merebatur & satisfaciebat infinitè & pro infinitis ex natura & valore actus. Probatur consequentia. Nam aliàs velle proprium Verbi non esset in se maioris bonitatis, quàm velle naturæ assumptæ in ipso. *Resp.* nullam esse consequentiam; quia velle proprium Verbi præter valorem meriti aut satisfactionis infinitum, quod pertinet ad genus moris, haberet etiam infinitatem simpliciter in genere entis, quæ non conuenit actui creato.

Obiect. 5. *Quintò*: Actus elicitus à voluntate creata Christi non erat infinitus in bonitate moraliter: ergo per illum Christus non meruit infinitè. Antecedens probatur. Quia differentia eius essentialis & intrinseca non erat infinita perfectionis; ergo. Probatur hoc antecedens primò; quia nihil aliud à Deo habet infinitam perfectionem. Secundò; quia talis actus nec habet infinitatem in intensione, quia non est possibilis; neque habet infinitatem in extensione, quia vnica ac simplici habitudine fertur in obiectum, quamuis infinitum. *Resp.* falsum esse antecedens. Ad probationem negatur consequentia; quia bonitas seu valor moralis actus non attenditur penes intrinsecam & essentialem eius differentiam; hæc enim sumitur ab obiecto, & pertinet ad physicam actus bonitatem, sed valor seu bonitas moralis operationis oritur ex operantis suppositi dignitate: nec correspondet valor hic operis intensiõni aut extensiõni, aut alijs qualitatibus & modificationibus actus intrinsecis, sed soli dignitati suppositi operantis. Et quemadmodum obiectum actus infinitum physicam actui confert infinitatem, si totaliter actus attingat obiectum, ita suppositum illi actui valorem morale tribuit infinitum, qui morali attingentia totaliter attingit suppositum operans: fit autem hæc attingentia per hoc, quod non solum egreditur actus à supposito, sed etiam supra ipsum secundum totam eius dignitatem quadam ratione siue modo reflectitur, vt antè diximus.

Vltimò Si meritum Christi fuit infinitum ex sui ratione formali & intrinseca, sequitur quod potuit Christus plus mereri, quàm Deus potuerit præmiare seu remunerare: sed consequens videtur absurdum; ergo antecedens non est concedendum. Sequela probatur. Quia meritum infinitum non potest habere præmium æquale, nisi sit etiam infinitum: at hoc Deus conferre non potest. Probatur hæc minor. Quia nec infinitam gratiam nec infinitam visionem sui potest efficere. *Respondetur*, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur minor; potuit enim Christus non solum gratiam & alia dona hominibus & angelis mereri secundum perfectiores & perfectiores gratiæ & donorum gradus vsque in infinitum, sed etiam mereri potuit, vt Pater aut etiam Spiritus sanctus humanæ naturæ personaliter vniretur, vel etiam vt Filius alias indiuiduales humanas, vel et-

A iam angelicas specie diuersas naturas assumere. De qua re differit Vasquez *disp. 6. cap. 4.* & post eum latè & subtiliter Albert. *Coroll. 18. p. 4. n. 55. pag. 337. & seq.* *Secundò respondetur*, quod licet Deus nequeat facere præmium vel condonationem offensæ simpliciter infinitam in ratione entis physici, potest tamen efficere præmium & condonationem offensæ infinitam in esse morali, & ita potest esse æqualitas inter meritum vel satisfactionem cum præmio & condonatione. Sicut enim non potest Deus facere præmium infinitum physice & entatiue; quia tale infinitum non est factibile; ita Christi meritum & satisfactio non sunt physice infinita, sed cum infinitatem habeant moralem, vt antè diximus, correspondet eis præmium vel offensæ condonatio moraliter infinita: Præmium quidem; quia licet claritas corporis, vel exaltatio nominis, quam Christus sibi meruit, finita sint entitatiue; quia tamè illi data sunt de omni rigore iustitiæ, sunt præmia quædam infinita in ratione præmij. Et similiter quod fiat offensæ remissio ad æqualitatem, & de omni rigore iustitiæ, est aliquid moraliter infinitum, & ita proportionabiliter sibi correspondent meritum & præmium, satisfactio & offensæ condonatio: cætera verò ad infinitatem meriti Christi Domini per inuentia inferius erunt examinanda, scilicet *quæst. 19.* Alia quædam eiusdem authoris argumenta iam antea ab alijs soluta prætermittimus.

CONTRA TERTIAM conclusionem nulla supersunt argumenta diluenda: nam quæ tangit Vasquez *disp. 6. cap. 2. ex ijs*, quæ diximus in *prima Controuersia parte*, facile confutantur.

CONTRA QUARTAM conclusionem sunt argumenta, quæ referunt & soluunt Barth. Med. in *sua quæst. De satisfactione Christi*, & sunt argumenta apud eum primi ordinis: & ea quæ soluit Suarez *disp. 4. sect. 5.* & Asturicensis in *sua Relección de Christi gratia q. 5. a. 2. d. 3.* Valen. & Aluar. *super hoc art. & Albert. in allegato Corollario 18. puncto 3.*

Contra eandem Conclusionem, quatenus satisfactio Christi tribuit rationem iustitiæ commutatiuæ, *argumentatur* Suarez. *Primò*: ius diuinum est altioris ordinis, quàm sint omnia iura humana; ergo virtus illa, per quam Christus exhibuit satisfactionem æqualem pro alienis peccatis, non est eiusdem rationis cum illa virtute, per quam alij homines satisfaciunt Deo, vel cum iustitia commutatiua, quæ est inter homines. Antecedens patet. Consequentia verò probatur à simili; nam implere promissum Deo, etiam in Christo Domino ad aliam virtutem pertinet, quàm sit fidelitas inter homines, non quia non posset ad æqualitatem impleri, quod promissum est, sed quia promissio ad Deum inducit ius & obligationem altioris ordinis, quàm promissio ad hominem. *Resp.* nullam esse consequentiam; nam, vt supra diximus, cum actus iustitiæ sit ad alterum, si in vno tantum extremo fuerint propriæ iustitiæ conditiones, alterum autem ob sui excellentiam earum aliquas non admittat, erit in vno tantum iustitia commutatiua, & non in altero, quod defectu conditionum illius non est capax. Est igitur Christi satisfactio actus iustitiæ commutatiuæ formaliter, quamuis hæc sit altioris ordinis quàm nostra. Ad probationem negatur assumptum, loquendo de promissione & actu promisso formaliter, vt promissum est, quicquid sit de eo materialiter sumpto.

Obi. Suar. 1. cont. 4. cono.

Solut.

Obiectio 2.

Secundo: Hæc virtus in Christo non est pœnitentia, sicut in alijs hominibus, & inclinatur ad reddendum debitum Deo, ergo verisimile est, eam à virtute religionis non esse distinctam. Antecedens quo ad primam partem probatur. Quia pœnitentia significat propriè retractationem prioris facti vel prioris voluntatis; ergo in Christo Domino locum non habuit. Quo ad secundam patet. Consequentia verò probatur. Quia virtus religionis inclinatur ad reddendum omne debitum Deo. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad cuius probationem negatur antecedens; nam ad religionem pertinet exhibere Deo reuerentiam & cultum illi debitum, quatenus primum est principium creationis & gubernationis rerum, ut ait S. D. 2. 2. q. 8. a. 3. Constat autem satisfactionem pro peccato non esse Deo debitam sub ratione cultus & reuerentiæ, quatenus est primum rerum principium, propriè & formaliter loquendo. Opinionem hanc Suarezij, nimirum Christi satisfactionem ad virtutem religionis pertinere, confutat acriter & vberissime Valq. disp. 7. c. 4. & seq.

Obi. 1. a. 1. cont. eand. con.

Contra eandem Conclusionem argumentatur Vasquez. Primò, Christus non potuit reddere aliquid Deo, quod esset ei alicuius utilitatis, aut commoditatis; ergo virtus, qua Deo pro nobis satisfecit, non est dicenda pars iustitiæ subiectiua sed solum potestatiua. Probatur consequentia. Quia proprium est iustitiæ, ut id, quod redditur, sit utile vel commodum ei cui redditur. Respondetur, nullam esse consequentiam. Ad eius probationem dico, assumptum verum esse, quando is, cui redditur æquale, capax est nouæ utilitatis aut commoditatis: quod si talis non sit in eo capacitas, erit quidem iustitia ex parte reddentis æquale, non autem ex parte eius cui redditur æquale, sicut in proposito, &c.

Obiectio 2.

Secundo: Homines pro peccato in Deum commissio non debebant satisfactionem Deo ex iustitia; ergo nec Christus pro eis soluens potuit ex iustitia satisfacere. Probatur Consequentia. Quia Christus idem onus subiit satisfaciendi Deo, quod homines habebant; ergo si materia talis satisfactionis non fuit hominibus materia sufficiens, ut ex iustitia Deo satisfacerent, non potuit etiam Christo esse. Quod si dicatur, homines non potuisse satisfacere Deo ex iustitia, quia non potuerunt reddere Deo æquale, Christum autem potuisse ex iustitia satisfacere, quia reddere potuit æquale: hoc (inquit) responsum facile explodi potest. Quia Christus non potuit subire aliam obligationem erga Deum pro offensa & peccato ab eis commissio, quam habebant homines: at homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad solutionem; ergo neque Christus pro illis soluens obligatione iustitiæ ad id teneri potuit. Maior probatur: Quia Christus nullo alio titulo iustitiæ obligari poterat, nisi ut illorum debitum in se susciperet & persolveret. Minor verò probatur: Quia obligatio alicui satisfaciendi ex iustitia propriè ortum habet semper ex iustitia violata. Atqui homines peccantes peccato superbiæ aut intemperantiæ aut alio, non peccauerunt contra iustitiam propriè erga Deum; ergo homines non tenebantur obligatione iustitiæ ad soluendum. Maior huius argumenti probatur. Quia ubi iustitia violata non est, iustitia ipsa non postulat satisfactionem aut compensationem; sit enim hæc solum ex iustitia ad

reducendam aliquam inæqualitatem antea factam contra iustitiam ad æqualitatem, quam ipsa violata iustitia postulat. Minor verò probatur. Quia aliquoquin sequeretur homines in quouis peccato contra duplicem virtutem specialem peccare, ac proinde quodlibet eorum peccatum in duplici specie constitui, altera contra temperantiam aut humilitatem &c. altera contra iustitiam erga Deum violando ius illius; hoc est absurdum. Resp. nullam esse consequentiam, loquendo de satisfactione ex perfecta iustitia. Ad cuius probationem bene respondet arguens. Ad impugnationem responsionis dico, falsam esse maiorem propriè & formaliter loquendo; nam quia non poterant homines ex proprijs & alijs indebitis reddere Deo æquivalentem pro offensa, non erat in eis obligatio perfectæ & commutatiuæ iustitiæ, sed imperfectæ tantum scilicet ex virtute pœnitentiæ. Christus autem ob infinitam suæ personæ dignitatem poterat æqualem offensæ Deo reddere satisfactionem, & ideo ex obligatione perfectæ & propriè dictæ iustitiæ commutatiuæ satisfecit. Materialiter autem loquendo certum est eandem fuisse Christi & hominum obligationem; quoniam & hi pro proprijs, & ille pro eisdem ut alienis per actus humilitatis, doloris &c. satisfacere tenebatur.

Secundo respond. falsam esse minorem dictæ impugnationis. Ad cuius probationem negatur minor: cuius ratio est; quoniam homo per actum intemperantiæ mortalem duplicem contrahit peccati deformitatem, alteram contra virtutem intemperantiæ ratione conuersionis ad obiectum à recta ratione & lege naturali dissonum, & iniustitiæ per auersionem à Deo summo bono, cui tamquam primo rerum principio & gubernatori ac ultimo fini summus debetur honor & reuerentia, non per actus tantum religionis, sed per directionem omnium actuum voluntatis in ipsum, ut vltimum finem, qua dignitate quantum sit ex actu & intentione peccantis finem vltimum in re creata constituentis, Deus cum summa priuatur iniuria saltem implicita & virtuali ad iniustitiam reductiuè pertinente, ac per hoc iustitiæ æqualitate compenlanda.

Tertiò sic arguit: Christus non minus perfecte nec alio modo satisfaceret Deo pro nobis, etiam si pro nobis non spondidisset, quam nunc satisfecit spondens pro nobis: at si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia; ergo neque ex iustitia satisfecit. Minor probatur. Quia sicut de ratione iustitiæ est æqualitas seruanda cum alio, ita est debitum seruandi hanc æqualitatem: at si Christus non promississet, nullo debito & obligatione teneretur ad satisfaciendum; ergo si non spondidisset, non satisfaceret ex iustitia. Resp. primò, falsam esse maiorem; quia si Christus non spondidisset aut debitum pro nobis satisfaciendi non suscepisset, non fieret eius satisfactio intuitu constituentis æqualitatem iustitiæ inter Deum offensum & hominem peccatorem; & ideo satisfactio Christi non pertineret ad iustitiam propriè dictam. Quemadmodum si Petrus debeat Paulo centum aureos, & Ioannes totidem donet Paulo titulo gratitudinis, non autem intentione satisfaciendi pro Petro, datio illa siue solutio non erit operatio iustitiæ neque satisfactio.

Secundo respond. falsam esse minorem loquendo de de-

do de expressa & non implicita tantum promissione; iam enim diximus, hoc ipso Christum obligationem accepisse satisfaciendi, quod humani generis caput effectus est, quam tamen etiam libera promissione firmavit; itaque si Christus, nulla præmissa libera promissione Deo satisfactionem pro peccatis humani generis obtulisset, equalitatem inter nos & Deum iustitiæ perfectam constitueret. Et in hoc sensu videtur accipiendum id, quod ait Aluar. scilicet ad veram & perfectam iustitiam satis esse (quantum sit ex parte debiti) ut ille, qui satisfacit, vel ille pro quo fit satisfactio, teneatur ex debito satisfacere & satisfaciendo reddat æquiualens. Quare merito Valquez Suarezium impugnat asserentem, ad rationem iustitiæ propriæ satis esse operari intuitu constituendæ æqualitatis, etiam si operans siue satisfaciens nulla ad operandum aut satisfaciendum obligatione teneatur; contrarium enim expressè docet S. Thom. 2. 2. quæst. 80. art. 1. & quæst. 108. art. 2. ad 1.

Aluar.

Suarezij di-
stinctione
iur.

S. Tho.

Obiect. 4.

Conf. 1.

Quarto probat in septimo cap. disput. octauæ non satis esse distinctionem naturarum in eadem persona, ut ratione vnus naturæ possit sibi ipsi subsistenti in altera natura secundum rationem iustitiæ propriæ dictæ satisfacere: primo, quoniam ille, qui primariè satisfacit, idem est secundum rem cum Deo, cui satisfactio exhibetur; ergo satisfactio non est vnus ad alterum. Et confirmatur primo. Quia dicentes eandem personam per alteram naturam satisfacere, & per alteram satisfactionem acceptare immutat diffinitionem aut conditionem Aristotelis dicentis iustitiam esse ad alterum; sic enim non esset ad alterum sed eiusdem ad seipsum per alteram & alteram naturam. Secundo confirmatur: Quia non satis est operationem esse ad alterum simpliciter, & natura & supposito distinctum, sed oportet etiam ut sit ad alterum, qui sit sui iuris, id est qui habeat bona propria, quibus satisfaciatur: at satisfactio Verbi per humanam naturam non potest hoc modo dici ad alterum; ergo. Probatur minor: Quia bona, ex quibus exhibetur satisfactio Verbo, sunt ipsius secundum valorem, licet elicitæ sint ab humanitate, ratione cuius ipsa humana natura se habet comparatione Verbi sicut pars Patris, & sicut filius nondum emancipatus.

Solutio.

Ad 1. Conf.

Ad 2. Conf.

Obiect. 5.

Responderetur, nullam esse consequentiam; quia licet sit idem suppositum, æquiualeat tamen duobus ob duas substantiales naturas, in quibus subsistit; ita ut eadem Verbi persona sit diuinum suppositum & humanum, Deus & Homo. Ad primam Confirm. negatur assumptum; non enim immutatur aut destruitur illa Philosophi conditio, sed magis eleuatur & extenditur ad superioris ordinis extrema Philosophi minime cognita. Ad secundam Confirm. nego minorem. Ad eius probationem dico primo, bona quibus satisfacit Christus esse propria Verbi prout ab hoc Deo & ab alijs personis distinguitur; quia scilicet satisfactio valorem habet ex propria & personali Verbi dignitate, ut ante diximus. Secundo dico, humanam naturam ratione dominij specialis, id est, libertatis respectu suarum operationum similem esse filio emancipato, & secundum hanc rationem liberam omnem operationem esse illius propriam, ut perspicue supra demonstrauimus.

Quinto probat in cap. 3. eiusdem disput. Christi

satisfactionem non fuisse ex proprijs ac proinde neque ex iustitia. Primo, Quia vera est hæc propositio: Christus satisfecit, in quantum homo: & licet (inquit) addi possit, in quantum homo Deus, concedenda tamen est propositio illa sine additamento: At Christus in quantum homo non satisfecit ex proprijs, ergo. Maior probatur. Primo: Quia Sancti Patres illam concedunt & præsertim S. Thomas & nullus hæcenus eam negauit. Secundo, quia Christus in quantum homo est Sacerdos & mediator, ergo etiam in quantum homo est satisfactor & redemptor. Minor verò probatur: quia Sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo, ergo. Probatur hoc assumptum; nam quamuis concretum naturæ positum ex parte subiecti secundum aliquorum opinionem supponat pro supposito, tamen positum ex parte prædicati iuxta omnium sententiam supponit pro natura: at natura gratiam & donationem accepit, ergo etiam Christus in quantum homo. Probatur prima propositio. Quia S. D. in 1. quæst. 16. art. 10. & 11. ait, quoties additur particula, in quantum vel secundum quod, terminum illum concretum, homo, magis propriè poni pro natura, quam pro supposito, quia videtur esse ex parte prædicati; & quamuis dicat, terminum illum concretum, homo, posse supponi pro supposito in prædictis propositionibus, dicit tamen sensum illum esse minus proprium; igitur sanctitas non erat propria Christo in quantum homo, sed donata à Deo. Secundo probatur idem assumptum. Omnis creatura indiget gratia Dei, & eam gratis accipit ut mereatur: at Christus in quantum homo est creatura; ergo Christus in quantum homo indiget gratia Dei ut mereatur. Maior patet. Minor probatur ex dictis. Quia terminus ille, homo, se tenet ex parte prædicati, & stat pro natura non autem pro supposito nisi impropriè. Tertio probatur idem. Christus in quantum homo prædestinatus est Filius Dei, hoc est ad vnionem hypostaticam: at prædestinatio est gratiæ præparatio; ergo Christo in quantum homo, fuit ab æterno gratia vnionis præparata; ergo Christus, in quantum homo gratiam accepit in tempore. Probatur hæc secunda consequentia. Quia quod ab æterno præparatur gratis, in tempore etiam datur gratis. Resp. pro-
positionem illam, Christus satisfecit, in quantum homo, dupliciter sumi posse; Vno modo, ut hoc nomen homo sumatur in reduplicatione, vel specificatione ratione naturæ. Alio modo, ut sumatur ratione suppositi in humana natura subsistentis. Si primo modo sumatur, dupliciter adhuc potest intelligi; vno modo præcisè, alio modo absque præcisione. Si præcisè sumatur, sensus est: Christus satisfecit in quantum homo, id est, ratione humanæ naturæ (intellige gratia perfectæ) nullo alio concurrente, ut principio quo vel quod: & sic est manifestè falsa, quoniam excludit diuinum suppositum, ex cuius dignitate valor ad satisfactionem deriuatur infinitus. Si verò absque præcisione sumatur, vera est propositio & sensus est: Christus satisfecit per humanitatem (gratia perfectam) ut principio quo: per hoc autem non excluditur suppositum ut principium quod, sed magis in ipsa propositione significatur asserente, Christum id est, personam Verbi subsistentem in humana natura satisfecisse. Vbi duo perspicue denotantur principia, scilicet Christus agens ut quod, & humana natura agens ut quo. Si verò sumatur

tur ratione suppositi in humana natura subsistē-
tis, verissima est, vt patet ex dictis, licet sit mi-
nus propria. Ad argumentum igitur, admissa
maiori in vtroque posteriori sensu, dico primò
ad minorem, Christum inquantum homo est,
idest ratione humanæ naturæ vt principij quo,
non satisfecisse ex proprijs, sed tamen Christum
satisfacientem vt principium quod per huma-
nam naturam satisfecisse ex proprijs, nisi quate-
nus liberè satisfactionis actus elicuit. Secundò
dico, sumendo nomen illud *homo* ratione suppo-
siti in humana natura subsistentis, falsam esse mi-
norem; sic enim Christus inquantum homo, id-
est vt suppositum in humana natura subsistens,
satisfecit ex proprijs. Et eodem modo respon-
dendum est ad probationes dictæ minoris; con-
cludunt enim Christum, inquantum homo est,
idest ratione humanæ naturæ vt principij quo,
non habuisse gratiam ex proprijs, nec meruisse
aut satisfecisse ex proprijs: sed quia ponendo
principium quo, & aliquid de eo negando aut
affirmando, non excluditur principium quod
cum ijs, quæ illi conueniunt, & ijs, quæ ex eo
deriuantur in operationem, sed in ipsa magis
clauditur propositione dicente, Christum sa-
tisfecisse, scilicet vt quod. Cum enim dico, *Chri-
stus satisfecit, inquantum homo*, duo satisfactionis
principia significo, alterum quod per ea verba,
Christus satisfecit, alterum quo per illa verba *in-
quantum homo*. Quod vir acutus Vasquez non
aduertit, aut consultò dissimulauit. Quem au-
tem sensum habeat illa propositio, *Christus inqua-
ntum homo est predestinatus Filius Dei*, declarat S. D.
infra q. 24. a. 2. & ibi Caiet. & alij exposto-
res.

CONTRA 5. *Concl.* sunt argumenta quædam
Suar. & Vasq. quæ proximum contra præce-
dentem *concl.* & soluimus, & ea quæ refert &
soluit Aluar. in 4. sua disp.

Obiect. 4.
Astru. Primò:
Primacous.
5. *concl.*

Contra eandem conclusionem argumentatur
Astru. Primò: In Christi anima non reperitur
virtus iustitiæ commutatiuæ erga Deum; ergò
satisfactio Christi nequit esse actio elicitæ aut
regulata à virtute commutatiuæ iustitiæ. Con-
sequens est manifesta. Antec. probatur, Gratia Chri-
sti in esse physico considerata, & quatenus ex ip-
sa effluunt virtutes infusæ, est prorsus eiusdē
speciei cum gratia cuiusvis hominis iusti; sed in
alijs hominibus iusti ex habituali gratia non o-
ritur virtus commutatiuæ iustitiæ erga Deum;
ergò neque in Christi anima ex essentia habitua-
lis gratiæ oritur habitualis commutatiua ius-
titia. *Responsi.* falsum esse antecedens. Ad eius
probationem negatur consequens. quia subiectum
gratiæ & virtutis principale est suppositum na-
turæ intellectuales; suppositum autem Christi
erat infinitæ simpliciter dignitatis & æquale
Deo, & ideo potuit esse virtus iustitiæ commu-
tatiuæ in eo erga Deum, non autem in alijs ho-
minibus, quorum supposita finitæ sunt perfe-
ctionis & dignitatis. *Secundò resp.* gratiam Chri-
sti habitualement in esse physico eiusdem esse ra-
tionis cum gratia cæterorum hominum, diuer-
sæ verò rationis in esse morali propter coniun-
ctionem ad suppositum simpliciter infinitum
ex quo merita & satisfactiones valorem trah-
bant infinitum, atque adeo sufficiens ad æqua-
litatem iustitiæ constituendam. *Tertiò resp.* nul-
lam esse consequentiam dictæ probationis;
Quia licet Christi gratia eiusdem esset speciei
cum gratia cæterorum hominum, ad nobilio-
res tamen actus & terminos extendebatur in
Christo, quam in alijs ob infinitam supposi-

Solut.

ti dignitatem, ex qua Deo reddere poterat æ-
quiualem offensæ satisfactionem ex pro-
prijs & alijs indebitis, alij verò minime.

Secundò sic arguit. Si in Christi anima fuit ius-
titia commutatiua erga Deum, sequitur Chri-
stum satisfecisse, quatenus operabatur, vt æqua-
lis Deo id est prout se gerebat in sua operatio-
ne, non vt subditum Deo, sed vt Deo æqualem:
at consequens & rationi dissentit, & non vide-
tur consentire catholicæ veritati; ergò &c. se-
quela est manifesta: nam iustitia commutatiua
ex propria & essentiali sui ratione respicit æqua-
litatem; ergò eius operatio prout ab ipsa pro-
cedit, non est inferioris ad superiorem, sed æ-
qualis ad æqualem. Falsitas verò consequens
seu minor quo ad primam partem probatur.
Christus quatenus merebatur apud Deum, & ip-
si satisfaciebat pro nobis, operabatur vt homo
per voluntatem humanam, ergò vt minor Patre
& inferior illo. Et confirmatur. Quia potissi-
ma operatio satisfactoria Christi fuit eius
passio voluntariè pro nobis suscepta: sed Chri-
stus in acceptanda passione & morte gessit se vt
minorem Patre; ergò. Secunda propositio
probatur. Quia Christus passionem accepta-
uit ex obedientia Patris iuxta illud *Io. 14. Vt co-
gnoscat Mundus, quia diligo Patrem, & sicut man-
datum dedit mihi Pater sic facio; surgite, eamus hinc;*
ad subeundam videlicet mortem; vt explicat
Aug. l. 13. de Trim. c. 14. Deinde probatur ea-
dem minor quo ad alteram partem, videli-
cet consequens illud non satis fidei veritati
consentire, ex illo Pauli ad *Philip. 2. Humi-
liauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem,*
*mortem autem Crucis; propter quod & Deus ex-
altauit illum, &c.* ergò Christus sui nominis
exaltationem & corporis immortalitatem pro-
meruit à Deo, non prout se illi æqualem ges-
sit, sed ex humilitatis & obedientiæ actioni-
bus, quibus suam humanam voluntatem diui-
næ summisit. *Respondetur*, nullam esse conse-
quentiam; satisfecit enim Christus, vt æqua-
lis Deo quo ad suppositum, & vt minor &
subditus quo ad humanitatem. Sed rursus in
supposito satisfaciendo duo sunt consideranda;
alterum est ipsum suppositum satisfaciens,
& secundum hoc satisfecit, vt æqualis Deo. Al-
terum est modus satisfaciendi scilicet per hu-
miliationem & summisionem non solum hu-
manitatis, sed etiam ipsius suppositi vt sub-
sistentis in humana natura, & secundum hanc
etiam rationem satisfecit, vt subditus Deo.
Sed quia summissio & humiliatio diuino sup-
posito in humana natura subsistenti conueni-
ebat non secundum diuinam naturam, aut se-
cundum personalem eius dignitatem, ita scili-
cet vt ex ijs inesset personæ Christi secundum
se ratio & capacitas summisionis, sed illi per-
sonæ summissio congruebat secundum huma-
nam tantum naturam, ideo simpliciter ac ab-
solute dicendum est, Christum vt Deo sub-
ditum illi satisfactionem pro peccatis humani
generis obtulisse, ex quo magis perspicue pa-
tet falsitas dictæ sequelæ.

Deinde ad probationem consequentiæ di-
co eius illationem non esse veram. Nam fal-
sa est in ea iustitia commutatiua, quæ versa-
tur circa actiones iniuriarum satisfactione ad-
æquandas; quia satisfactio hæc fit per sum-
missionem personæ satisfaciens ad eum, cui fit
satisfactio.

Tertiò. Si in humana Christi voluntate esset habi-
tus iustitiæ commutatiuæ erga Deum; ergò habitus ille
saltem

Obiect. 2.

Solutio.

Obiect. 3.

saltem in esse physico esset finitus, & limitatus: ergo satisfactio Christi ab hac virtute iustitiæ elicitæ finitæ esset & limitatæ perfectionis, quatenus ab hac virtute procederet; ergo satisfactio Christi ut sic non esset ad æqualitatem, neque esset sufficiens ad compensandum pro vniuersis hominum peccatis; ergo non esset actio perfectæ iustitiæ; ergo neque esset actio iustitiæ commutatiuæ; ergo talis iustitiæ commutatiuæ virtus otiose & impertinenter ponitur in Christo; prima consequentia probatur; quia non esset maior illius habitus perfectio, quam gratia Christi habitualis: hæc autem nullam habebit physicam infinitatem. 2. 3. & 4. consequentia sunt euidentia. 5. verò probatur; quia iustitiæ commutatiuæ est perfectæ & rigorosa iustitiæ. *Resp.* falsam esse tertiam consequentiam. Nam, etsi Christi Domini satisfactio, quatenus ab habitu iustitiæ ut principio quo, fuit elicitæ, finitam haberet perfectionem tam physicam quam moralem, quatenus tamen à diuino supposito procedebat in humana natura subsistente, tanquam ab agente principali, valorem habuit infinitum in genere moris. *Sed hanc* responsionem Alturicensis impugnat hoc argumento: Propria iustitiæ commutatiuæ ratio & perfectio non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum & obiectum pensanda est: ut ex obiecto non sortitur infinitatem simpliciter; ergo non est infinita in ratione virtutis commutatiuæ iustitiæ. Prima propositio probatur. Quia propria aliarum virtutum ratio consideratur per ordinem ad actum & obiectum, & non per habitudinem ad dignitatem subiecti, in quo sunt; & ideo dignitas infinita personalis Christi non sufficit constituere eas infinitas in suis essentialibus rationibus; ergo etiam propria iustitiæ commutatiuæ ratio & perfectio, non ex dignitate subiecti, sed ex habitudine ad actum pensanda est. Secunda verò propositio probatur: Quia iustitiæ commutatiuæ Christi non attingit obiectum quantum est attingibile. Ex quo deducit idem author, quod admissa etiam in Christo virtute iustitiæ commutatiuæ, non posset infinitum valorem tribuere satisfactioni. Et ideo (inquit) impertinenter poneretur in Christo, eo vel maxime quod Christus potuit satisfacere, sicut & actu satisfecit per operationes aliarum virtutum, scilicet humilitatis, obedientiæ & religionis. *Resp.* falsam esse primam propositi. loquendo de perfectione morali. Ad cuius probationem respondetur, rationem essentialem & physicam omnium virtutum & etiam iustitiæ considerari in ordine ad actum & obiectum, moralem autem eorum valorem ex supposito principaliter operantis dignitate præcipue dependere ob causas superius assignatas: valor enim moralis actus, non ex obiecto tantum rectæ rationi consono, sed etiam ex circumstantiis dependet eidem rationi comparatis, ex quibus una est suppositum operans, cuius dignitas in actu satisfactionis, seu compensationis offensæ plurimi penditur; quoniam, ut ante diximus in actu satisfactionis ipsa persona humittitur & humiliatur. Ex quo patet iustitiæ commutatiuam in Christo non esse impertinentem ad satisfaciendum, quamuis non ex ea tantum sed etiam ex supposito præcipue valor in actum per eam elicitum deriuetur. Aluar. in *resp.* ad 5. suum arg. ex alijs principijs diluit hoc arg.

CONTRA sextam Conclusionem sunt argu-

menta Scoti, Durandi & aliorum quæ referunt & soluunt Capreolus in *allegata* dist. 18. Caietanus, Medina, Suarez, Valentia, & Aluarez super hoc articulo, & Asturicensis in *supra* notata reledione, quæst. 5. artic. 2. dub. 3. pag. 360. & seq.

Contra eandem Conclus. argument Rada in *Rada obi. 1. allegata* Controu. 13. artic. 3. Primò, Omne meritum apud Deum dicit ordinem ad voluntatem Dei acceptantem; ergo etiam omne opus apud Deum satisfactorium dicit eundem ordinem ad Dei voluntatem; ergo actiones Christi non fuerunt satisfactoriæ de toto rigore iustitiæ. Antecedens (inquit) patet ex dictis in *artic. præcedenti*. Prima Consequentia probatur: Quia satisfactio supponit opus meritorium; ergo idem de satisfactione censendum est, quod de merito. Secunda verò consequentia; Quia rigor iustitiæ liberalitatem, creditoris, & acceptationem eius per quam satisfactioni valorem conferat, omnino excludit. *Resp.* falsum esse antecedens. Hoc ipso namque quod actus est bonus vel malus moraliter, & procedit à gratia, habet rationem meriti vel demeriti coram Deo; nec indiget vlla superaddita ordinatione, ut scitè Caiet. aduertit 1. 2. q. 114. a. 3. Cuius sententiæ veritatem latè probat Valq. ibid. dist. 114. c. 18.

Secundò satisfactio Christi fundatur in gratia Dei, qui est creditor; ergo non est rigorosa. Consequentia patet ex dictis. Antecedens prob. Quia valor satisfactionis Christi ut procedens à supposito humanitatis, fundabatur in gratia vnionis, quam illi gratis & liberaliter contulit persona Verbi infinita. Et *confir.* Quia valor satisfactionis Christi proueniebat ex diuino supposito, cui fiebat satisfactio; ergo necessariò fundabatur in gratia creditoris.

Resp. falsum esse antecedens. Ad eius probationem dico, gratiam factam fuisse humanitati, quæ ex vnione ad Verbum maximam acquisiuit perfectionem & dignitatem, non autem eius supposito, cui naturalis est dignitas simpliciter infinita. *Sed hanc* responsionem dupliciter impugnat idem author. Primò: Quamuis supposito Verbi in humana persona subsistenti deberetur gratia vnionis, & alia dona ex rei congruentia, non tamen ex intrinseca rei natura nec ex aliquo actu meritorio, cui de condigno & iustitia corresponderet, ergo Christo ut satisfaciendi aliqua gratia facta fuit. Secundò Christus ut satisfaciens non erat Deus sed homo: sed Christo ut homini facta est gratia, cum ei dona supernaturalia fuere concessa; ergo Christo ut satisfaciendi, Deus cui satisfaciebatur aliquid gratiose contulit. *Resp.* primam replicam esse valde rudem & indignam Theologo vel mediocriter erudito. Sed omissa censura dico primò: nec vnionem nec alia dona debita fuisse Verbo; quia nihil ei poterat ex vnione ad humanitatem, & donis in ea receptis utilitatis aut commoditatis vel perfectionis adiungi. Secundò dico, Verbum in humana natura subsistens virtute sibi propria modo superius explicato gratiam illam omnem habuisse, quæ ab eo simul cum Patre & Spiritu sancto collata fuit humanitati, ut hic aduertit Caiet. & alij.

Tertiò sic arguit Christi satisfactio non fuit facta ex bonis, quæ essent propria Christi ut satisfaciendi, ita ut non essent propria Dei ut creditoris; ergo non fuit de toto rigore iustitiæ. Antecedens probatur. Quia satisfactio Christi facta fuit per opera humanitatis, quæ & secundum suam substantiam & quo ad

Conf.

valorem, formaliter sumptum, erant quid creatum; ergo fuit facta ex proprijs bonis Dei. Probatur illatio. Quia Deus omnium creaturarum habet plenum ac perfectum dominium. Et *confirmatur*. Quia & gratia & concursus specialis ad opera naturalia, quibus ad ea exercenda Christus

Solut.

ut satisfaciens indigebat, nec ut homo ex se habebat, procedebant à Deo creditore; ergo satisfactio Christi per illa opera facta gratiæ Dei ac liberalitati innitebatur. *Resp.* falsum esse antec. Ad eius probationem dico primò, Christi satisfactionem factam fuisse per opera humanitatis & voluntatis creatæ ut principij quo, habenti super ea speciale dominium libertatis, quomodo non erant sub dominio Dei ut antè diximus. Secundò dico, eadem opera fuisse elicitæ suæ productæ à diuino supposito in humana natura subsistente ut principio quod, ex cuius vnione personali cū humana natura veluti naturalis proprietas effluebat gratia cum omnibus virtutibus & donis ad ipsius humanæ naturæ sic vnitæ perfectionem debitam pertinentibus. Tertiò dico, Christi satisfactionem prout egrediebatur à diuina Christi voluntate; & à persona Christi ut principio quod, fuisse Christo propriam, ut supra declarauimus in tertia parte *Controuersia*. Et per hæc satisfactio etiam *confirmatio*. Sed *instat Rada*, Quia Verbum ut subsistit in natura humana reduplicatiue, non includit infinitatem personæ, licet sit in se persona infinita: & si illam includit vel præexigit, iam illud ab eo est ut creditore, & si confert operibus dignitatem & valorem, semper illam confert ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ, ratione quorum est verè creditor; ergo. *Præterea*. Verbum operibus humanitatis dat valorem ut est infinite dignitatis persona, sed ut sic habet rationem creditoris; ergo satisfactio Christi verè gratiæ creditoris innititur; ergo non fuit ex toto rigore iustitiæ. *Resp.* falsum esse antecedens quo ad omnes partes, Implicat enim primò Verbum ut subsistens in humana natura specificatiue aut etiam reduplicatiue non includere infinitatem; quia propria ratio subsistendi in humana natura est infinitas personæ in terminando, cuius conditionis defectu non potest vlla creata persona in duabus subsistere naturis substantialibus. Secundò falsum est infinitatem personæ subsistentis in humana natura ut sic, se tenere ex parte creditoris; ut enim supra diximus, Verbum ut subsistens in humana natura satisfactio sibi ipsi ut subsistenti in diuina natura; igitur Verbum creditoris solum rationem habet, quatenus in diuina natura subsistit, ut vnus Deus simul cum Patre & Spiritu Sancto. Tertiò falsum est, Verbum ratione suæ personalitatis & naturæ diuinæ simpliciter & præcisè sumptæ, operibus satisfactorijs valorem conferre; quamuis enim valor operationum ex dignitate diuinæ personæ, tamquam ex ratione formali dependeat, exigit tamen ut conditionem, subsistentiam in humana natura. Et ideo Verbum non absolute, sed ut subsistens in humana natura valorem contulit operibus Christi satisfactorijs. Sed *instat iterum Rada*.

Replica. 1.

Si personæ dignitas est ratio valoris; ergo persona satisfaciens erat Verbum secundum dignitatem suæ personæ secundum se sumptæ: Probatur illatio exemplo ignis; qui licet ad agendum requirat applicationem ad passum tanquam conditionem, tamen ipse agit secundum se & secundum suam naturam, quæ est ratio per se operandi. *Deinde*. Si cum dicitur Persona Verbi ut vnita humilitati, tribuebat valorem operibus humanitatis, dictio illa, ut dicit conditionem re-

quisitam ad satisfaciendum vel tribuendum illum valorem; ergo Persona Verbi non tribuebat infinitum valorem operibus humanitatis: Probatur sequela; Quia sic persona illa infinita solum ad ea materialiter concurreret, vel saltem solum ut conditio: natura verò humana non solum ut principium agendi, sed ut ratio ac totalis causa valoris satisfactionis; quod est absurdum. *Resp.* cum dicitur, Verbum ut subsistens in natura humana confert valorem operibus Christi satisfactorijs, dictionem illam, ut dicere conditionem annexam rationi formali valoris; ita ut ratio sit dignitas Verbi suæ Verbum ex sua dignitate, hac tamen addita conditione, ut sit in humana natura subsistens. Itaque dictio illa *Verbum* dicit rationem, specificatio autem illa, ut subsistens dicit conditionem. Et per hæc soluitur *instantia*, quo ad vtramque partem. *Ad primam* enim negatur illatio. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; quoniam applicatio nullum affert esse substantiale igni, sicut subsistere in humana natura affert esse humanum, quod est substantiale personæ in ea subsistenti. *Ad secundam* negatur consequentia; quia dictio illa ut non importat conditionem, nisi ut annexam & quasi ut modificantem rationem formalem, quæ est personæ dignitas; & ideo persona diuina secundum suam dignitatem non materialiter tantum, sed etiam formaliter concurrat ad valorem satisfactionis.

Alia eiusdem Authoris argumenta valde friuola & iam antea ab expositoribus D. Thomæ soluta prætermittimus; quibus etiam ea, quæ supra notauimus, abundè satisfaciunt.

Contra eandem Concl. argumentatur Vasq. c. obi. prima 4. disp. 8. probans. Primò, opera Christi prout egrediebantur à diuino supposito satisfaciente esse sub dominio Dei creditoris. Quia opera Christi tam in fieri, quam in facto esse suapte natura à Deo dependent, ita ut sine illius efficacia esse aut fieri nequeat: sed hac ratione Deus dicitur in omnes res Mundi habere dominium, nimirum iure Creationis & conseruationis; ergo. *Præterea*. Valor operum pendebat ex ipsa

Deitate, sicut ex forma sanctificante; quoniam operatio Christi denominatione solum extrinseca dicebatur infinite digna & Deo grata. *Resp.* ad primum opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito, ut principio quod proximo eis valorem largiente ad solius Incarnati Verbi dominium pertinuisse, ut supra declarauimus, quamuis eadem opera materialiter sumpta, & prout à Deo ut prima & remota causa procedebant, & ab eo conseruabantur in esse, sub eius vniuersali dominio comprehenderentur. *Ad secundum* negatur antec. formaliter loquendo; Valor enim operum Christi non ex Deitate formaliter, quæ tribus est communis, sed ex personali Verbi Incarnati dignitate sumebatur: & per hoc alia quædam eiusdem expositoris argumenta diluuntur, quæ profert contra modum dicendi Suarezij superius approbatum. *Secundò sic arguitur*. Satisfactio quæ exhibetur in materia iustitiæ, veram habet rationem restitutionis; ergo fit tribuendo aliquid commodi ei, cui satisfactio exhibetur ad resarciendum damnum illatum; ergo postulat ut ille, qui satisfacit faciat esse aliquid sub dominio eius, cui satisfacit, quod ad ipsum aliàs non pertinebat, neque pertineret iure proprio: at Christus nihil tale poterat Deo tribuere; ergo Christi satisfactio apud Deum non fuit in materia iustitiæ propriæ, ac proinde neque ex rigore huius iustitiæ. *Respondetur* falsum esse antecedens.

Ob. 2.

tecedens, ut patet ex differentia satisfactionis & restitutionis superius explicata.

Obiect. 3. Tercio probat, in Christi satisfactione non fuisse tertiam conditionem, nempe ut fiat ex non debitis alio titulo. Quia licet Christus nulla obligatione iuris naturalis teneretur ut subiret mortem, tamen Deus qui est auctor vite & mortis, multis titulis poterat mortis obligationem Christo imponere; ergo licet non satisfecerit pro nobis ex ijs, quæ actu deberet Deo, quia re vera mortem illi non debebat alio titulo, tamen negari nequit satisfecisse ex ijs, quæ alio titulo Deus ab eo iuste exigere poterat: At conditio necessaria ad satisfactionem perfectam videtur esse, ut non solum fiat ex alias non debitis, sed etiam ex ijs, quæ alias exigere non possunt à creditore. **Resp. primò**, opera Christi, prout egrediebantur à diuino supposito modo superius explicato, nec Deo fuisse debita, nec illis obligationem, siue debitum imponi potuisse; non enim operi libero imponitur obligatio, nisi quia eadem primò imponitur operanti: suppositum autem diuinum sic obligari non potest, quamuis alia ratione iam explicata debitum pro nobis satisfaciendi suscepit. **Secundò dico**, eandem Christi operationem sub multis rationibus formalibus consideratam, puta meriti, satisfactionis gratiarum actionis, obedientiae &c. multiplicem habuisse infinitatem ex eiusdem suppositi infinita dignitate deriuatam. Et ideo, quamuis multis alijs titulis, ut debita solueretur, adhuc in ratione satisfactionis ex infinito suo valore perfecte satisfaciebat. **Sed contra** responsionem hanc produci potest aliud argumentum Vasquezij, *cap. 5.* Nam si quis vouisset loco sacro rem aliquam pretiosam, & in cultum Dei eam dicaret, ex contractu verò aut delicto tantundem etiam pretij & valoris eidem deberet, nõ posset sola illa re satisfacere pro debito, ex contractu aut delicto, sed ut solueret debitum voti & contractus aut delicti tantundem simul cum re illa soluere deberet; ergo etiã in proposito, &c. **Resp.** nulla esse consequentiã. Quia vna Christi Domini operatio, quæ infinitatem habet ex diuino supposito, multas formali ratione distinctas continet operationes moraliter infinitas; & ideo potest pro multis debitis Deo soluendis vna sufficere: non est autem eadem ratio de re vel actione finita. Et eodem modo satisfcit alijs exemplis ibidem allatis.

Alia verò eiusdẽ expositoris argumenta contra Suarezium asserentem, religionem qua Christus colebat Deum, esse veram & propriam iustitiam erga Deum, bene concludunt.

Obiect. 4. Quarto. Probat *disp. 9. c. 1. tres* illas conditiones non sufficere, ut satisfactio sit de toto rigore iustitiæ, nisi addatur quarta, scilicet obligatio creditoris ad acceptandum satisfactionem. Sic igitur arguit. Hoc ipso quod offertur æqualis solutio soluitur debitum, neque in potestate creditoris manet illam refutare, retento debito; ergo non potest esse satisfactio condigna & perfecta in materia iustitiæ pro soluendo debito, si creditor liber sit ad acceptandam illam, retento adhuc debito ipso contra debitorem. Antecedens patet in debitis pecuniarijs, in quibus si creditor nolit solutionem æqualem, quam ipse recte nouit æqualem, hoc ipso debitor amplius non tenetur. Quod etiam manifestius elucet in debitis honoris & famæ; Nam si quis læsit honorem aut famam alterius, & eam exhibeat satisfactionem, quæ ex natura rei æqualis sit ad refarciendum damnum, velit nolit

A creditor, soluitur omninò debitum & nulla amplius manet inæqualitas, & iniustitia reducenda ad iustitiam & æqualitatem. **Resp.** antecedens verum esse de oblatione iustæ solutionis facta creditori legibus humanis & deuinis subdito & obligato: at verò Deus supremus est omnium Dominus, & nulla prorsus lege sed suæ tantum tenetur rectitudine voluntatis; & ideo quamcumque oblatam pro satisfactione offensæ recompensationem potest, absque iniustitia refutare, retento debito contra debitorem. Quare non est omninò contemnenda distinctio illa, quam *disp. 9. c. 2.* sine solido fundamento reijcit Vasq. nimirum duplicem esse satisfactionem perfectam, alteram in potentia proximam; hæc autem est omnis operatio valorem habens æqualem offensæ, quæ tamen neque ex natura rei neque ex conuentione aut consensu creditoris sortita est, ut æqualitatem actu constituat, pacto autem siue consensu creditoris accedente, plenè satisfaceret. Alteram esse dicunt satisfactionem perfectam in actu, quæ est omnis operatio quæ re ipsa & de facto perfecte tollitur inæqualitas, & satisfcit offensam. Primum tamen huius distinctionis membrum soli crediderim satisfactioni Christi secundum vnam eius considerationem posse congruere; alterum verò eidem conuenit absolute, sed tamen pluribus etiam humanis satisfactionibus est commune. Si namque Christi Domini satisfactionem consideremus, præcisa omni Dei ordinatione & promissione siue pacto, cum esset infiniti valoris, & longè superexcederet offensæ quantitatem, perfecta dici potest in potentia proxima, siue quasi in actu primo, quæ tamen actum non exercet perfecta satisfactionis; quia deest ex parte Dei creditoris conditio necessaria, videlicet ordinatio siue promissio vel pactum, quibus accedentibus iam erit in actu secundo perfecta satisfactio; nõ quia promissio vel pactum operationi valorem adiungat (erat enim, ut diximus, infinitus) sed quia satisfactio illa, quantumuis æquiualens, Deum respicit creditorem, qui supremus est omnium Dominus, & nulla lege tenetur; & ideo satisfactionem etiam æqualem offensæ potest absque læsione iustitiæ & rectitudinis non acceptare. Itaque Christi satisfactio ex parte sui, & ex parte Christi satisficientis tantam habuit iustitiæ perfectionem, ut sui valoris infinitate & æqualitate ad offensam posset diuinam obligare voluntatem, si in eam cadere posset obligatio: sed quia capax obligationis ab extrinseco non est diuina voluntas ob dictam causam, ideo post oblatam æqualem offensam satisfactionem libera manet, potens eam repellere vel admittere. Si verò eandem Christi satisfactionem consideremus, supposito diuinæ sapientiæ & voluntatis decreto de Mysterio Incarnationis pro redemptione peccatorum, aut etiam addita diuina promissione vel pacto, iam satisfactio Deo per Christum oblata perfectionem suam habet in actu secundo, quem actum constituendo æqualitatem exercet. Et ex his dilui possunt argumenta multa Vasquezij tam hic, quam in *1. 2. disp. 223. ca. 3.* quæ contra dicta Suar. militant nimis late, non autem contra ea, quæ diximus ita restrictè.

CONTRA septimam conclusionem produci potest Valentis argumentum Valentis, *disp. 1. puncto. 5. in sua q. 5.* ubi sic arguit. Compensationem pro remittenda iniuria oblatam, tunc aliquis etiam absolute acceptare secundum iustitiam tenetur, cum eiusmodi sunt vedequaque circumstantiæ, ut alienum prorsus à recta ratione appareat

reat compensationem talem respuere, & abstinere ab illo exercitio, iustitiæ, quo pro compensatione remittatur iniuria: sed in proposito huiusmodi propter circumstantiæ vndequaq; fuerunt; ergo debuit Deus etiam absolute acceptare ex iustitia compensationem à Christo oblatam. Maior probatur. Quoniam hic est vnicus & certissimus modus cognoscendi in quacunq; materia virtutem, si videlicet secus facere rectæ rationis iudicio sit deforme. Minor sic ostenditur: si vel ad ipsam compensationem oblatam, vel ad illum qui compensationem obtulit, vel ad illos pro quibus oblata fuit, respiciamus, planè videtur futurum quoddam deforme & abhorrens à Dei natura atque bonitate, vt Deus compensationem Christi non acceptaret; ergò. Probantur singula. Nam compensatio non tantum fuit æqualis sed etiam abundans: persona offerens fuit Deus & homo: conditio hominum pro quibus est oblata fuit calamitosissima: Denique Deus cui compensatio oblata est, is etiam erat, qui vt finem sibi in hominum creatione propositum ad effectum perduceret, nihil poterat conuenientius facere, quam si oblatam compensationem acceptaret. *Resp.* falsam esse minorem absolute loquendo; quamuis enim, vt ait Augustinus in textu relatus, nullus sanandæ miseræ nostræ modus fuerit conuenientior, quam vt per Incarnati Verbi satisfactionem diuinæ maiestatis adæquaretur offensa, & iustitiæ simul ac misericordiæ satisficeret, non defuere tamen Deo sapientissimo plures alij modo possibiles & conuenientes, quibus genus repararetur humanum: non tenetur autem Deus semper eligere, quod optimum est; alioquin Deus non posset rebus à se factis creare meliores; quod est erroneum. Itaque si Deus, reiecta Christi satisfactione, modo aliquo alio sibi placito genus humanum peccato collapsum repararet, non esset hoc à recta ratione discordans, sed infinitæ suæ sapientiæ, prouidentiae ac bonitati maximè consonans; non enim necesse aut possibile est, nos angustæ nostræ mentis intelligentia diuinæ sapientiæ ac prouidentiae secreta penetrare.

*Obiectio 1^a as
quez. contra
9. concl.*

CONTRA NONAM concl. præter argumenta Vasq. *super hoc a. disp. 9.* quorum solutio patet ex dictis, produci potest aliud eius argumentum ex prima par. *disp. 86. c. 6.* Vbi sic arguit. Quantumvis Deus promittat nobis gloriam suam, nos semper manemus sub illius potestate, sicut seruus sub potestate Domini, qui nihil habet quod Domini non sit, ideo si Dominus non seruet promissum seruo, aget quidem contra fidelitatem non tamen contra iustitiam; ergò si Deus gloriam & aliquod aliud promissum homini denegaret, infidelis quidem esset sed non iniustus; ergo ex sola promissione nulla inter ipsum & nos oritur obligatio iustitiæ ad implendū promissum. *Resp.* promissionem acceptandæ compensationis per se primò factam fuisse Christo, tanquam capiti totius humani generis; persona verò Christi non erat serua sed libera & æqualis Deo, cui satisfactionem obtulit ex proprijs, vt sæpè diximus: quare falsa est argumenti consequentia; non enim puris tantum hominibus, nec ipsis primò, sed Christo tanquam capiti & per eum cæteris, vt eius membris facta est promissio, non quidem simplex sed onerosa; ac proinde, non ex sola fidelitate, sed etiam ex obligatione iustitiæ, seclusis imperfectionibus, tenebatur Deus implere promissum; Nam & si Patribus veteris testamenti sæpè Deus promisse-

Sal.

Arit Saluatorem, non est tamē ea promissio ab ea, quæ Verbo iam incarnato facta est, omnino distinguenda, sed tanquam vna in lege naturæ inchoata, & sub lege scripta continuata, & tandem sub lege gratiæ completa recipienda, ita vt promissio facta Christo satisfactori in primo conceptionis eius instanti sit præcedentium omnium promissionum complementum, ac veluti sigillum manu regis impressum tot promissionibus veluti vni perfectè stabilis, ac perpetuæ robur firmitatis adiungens.

Contra eandem conclusionem sunt argumenta; quæ referunt & soluunt Medi. Suar. Valen. & Aluar. *super hoc artic.*

TERTIA CONTROVERSIA.

An Christi Humanitas in satisfactione pro peccatis fuerit principium quod, vel tantum quod?

Vasq. *disp. 8. c. 2.* sequens And. à Vega *lib. 7. super Conc. Trid. c. 9.* docet, humanæ Christi naturæ, vt Deitate sanctificatæ tribuendam esse satisfactionem nostram, tanquam proximo satisfaciendi; supposito autem diuino remotè per communicationem ideomatum, quatenus opera humanitatis tribuuntur supposito diuino sustentanti illam: neque solum satisfactionem tribuendam esse naturæ humanæ, vt principio quo, sed etiam vt principio quod. *Quam* *Resolutio* *opinionem* vt falsam, & communi sententiæ S. S. & Theologorum aduersam confutant Suar. *disp. 4. s. 5.* Asturic. *in sæpè allegata q. 5. dubio 3. pag. 379.* & Aluar. *disp. 5.* optimis argumentis. Mihi verò nedum falsa, sed etiam erronea, & hæresis proxima videtur hæc opinio. Nam præter communem Sanctorum & Scholasticorum sententiā illi contrariam, diuinarum etiam scripturarum oracula manifestè testantur, Verbo diuino Incarnato, non autem eius humanitati, vt principio quod, satisfactionem nostram secundum locationis proprietatem esse tribuendam.

VT AUTEM, quod diximus, facilius ostendamus, quatuor à Theologis communiter cōcessa, & in doctrina Sanctissimi nostri D. notissima fundamenta præmittimus; ex his enim verborum diuinæ scripturæ, Sanctorum Patrum, & Conciliorum euidentius sensus & veritas elucescet, & vis argumentorum, quæ pro eadem veritate confirmanda proferemus, erit apertior.

Notandum est igitur primò ex D. Th. in 1^a q. 16. a. 1. Nomen omne significans naturam communem in concreto posse supponere pro quolibet contentorum sub natura communi; sicut hoc nomen homo potest supponere pro quolibet homine singulari, & eadem ratione hoc nomen Deus ex ipso modo suæ significationis potest supponere pro persona filij Dei: cum ergò de quolibet supposito alicuius naturæ possit verè & propriè predicari nomē significans illā naturam in concreto, sicut de Petro & Paulo propriè & verè prædicatur homo: & cū persona filij Dei, pro qua supponit hoc nomen Deus, sit suppositū naturæ humanæ, consequens est posse verè & propriè hoc nomen homo prædicari de hoc nomine Deus, quatenus supponit pro persona filij Dei. Et in art. 2. sic loquitur. *Supposita veritate vtriusq; naturæ diuinæ, scilicet & humanæ, & vnione in persona, & hypostasi, hæc est vera & propria: Homo est Deus, sicut & ista: Deus est Homo. Hoc enim nomen homo potest supponere pro quolibet hypostasi humana naturæ, & ita potest supponere pro persona filij Dei, quæ dicimus*

*Sententia
Doctorem,
Sententia
P. alquez.*

*Resolutio.
Premissis
4. fundamē
in. prob. 4.
arg. generi
bus erronea
esse opinio
nem as. asse
rentis huma
ne Christi
naturæ.*

*vt Deitate
sanctificatæ
tribuetur
esse satisfaci
tionem nos
strā tanquā
proximo
principio
quo, &
quod.*